

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**MÜZİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN DUYGU GEREKSİNİMLERİ VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.**

ELGÜN GULİYEV
(Yüksek Lisans Tezi)

İSTANBUL – 2017

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**MÜZİK BÖLÜMÜ ÖğRENCİLERİNİN DUYGU GEREKSİNİMLERİ VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.**

ELGÜN GULİYEV
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

İSTANBUL – 2017

ONAY

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı**

**MÜZİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN DUYGU GEREKSİNİMLERİ
VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.**

ELGÜN GULİYEV

DANIŞMAN : Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Füsun EKŞİ

JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Mustafa OTRAR

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Tezi

İstanbul 2017

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: Bakü / Azerbaycan - 1979

Orta Okul: Estetik Terbiyesi Üzerine Cumhuriyet Eğitim ve Sanat Merkezi 1993-1997

Lise: Sumqayıt Lisesi 1993- 1997

Lisans: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı 1997– 2004

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Opera Sanat Dalı Yarızamanlı 2005-2008

İş Deneyimi: Federal Mir Group - Görevi: Finans Müdürü **2009 – 2010**
TRT AVAZ -Görevi: Sunucu **2010 – 2014**
BSC Logistic -Görevi: Genel Koordinatör **2014 – 2015**
GEM TV -Görevi: Haber Spikeri **2015 – 2016**
Sanatsal Psik. Dan. ve Eğit. Mer.Görevi: Psik. Danışman **2016 –**

Adres: Sultan Murat Cad. Bağıt Sok. 12/5 Çengelköy / Üsküdar

e-mail: elgun@elgunguliyev.com

ÖNSÖZ

İnsan kimdir? Nasıl bir varlıktır? Hem fiziksel hem de psikolojik açıdan karmaşık bir yapıya sahip olan insanın kişiliğinin şekillenmesinde karşılaştığı insanların rolü oldukça büyüktür. Bu etkileşim çekirdek aile ile başlar ve bu çember gün geçtikçe büyür. Bu etkileşim aşamasında her insanın kendi kişiliğinin farkında olması, olaylar karşısında sergilediği duygularının nedenini bilmesi onun yaşam sürecinde sağlıklı yol almasında büyük etkisi olacaktır.

Bu araştırmada sanat ile uğraşan kişilerin duygu gereksinimi ve kişilik özellikleri üzerinde durulmuştur. Duygu konusu benim için çok önem kespettiği için bu araştırmanın sonucu da benim için merak konusudur. Doğal olarak bu araştırmayı büyük bir heyecan ile yürüttüğüm için hiç yorulmadım fakat zaman zaman zorlandığım durumlar oldu. Bu heyecanlı ve zorlu yolculukta sabırlı bölüm hocalarımla desteğini yok sayamam. Özellikle engin sabrı ve insanlığının yanısıra derin bilgisi ile bu araştırmayı şekillendirmek ve bitirmek için bana destek olan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Araştırmalarımı sonuçlandırırken, literatür tararken ve özellikle sıkıntılı durumlarımda sürekli manevi desteğini esirgemeyen hocam sayın Dr. Durmuş ÜMMET'e derin minnetlerimi sunuyorum.

Kişiliğimin şekillenmesinde en önemli faktör olan çekirdek aileme maddi - manevi desteklerinden ve koşulsuz sevgilerinden dolayı teşekkür etmeği borç biliyorum. Özellikle hayatımın renklenmesinde büyük önemi olan eşim Aslı Guliyev'e hem bu gün, hemde ömrümüzün sonuna kadar yanımda olacağı için saygı ve sevgi ile minnet duymaktayım. Bu araştırmada emeği geçen herkese kattıkları renklerden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Elgün GULİYEV

ÖZET

İnsanoğlunun kendisi ve başkaları için duygu içeren durumlar ya da aktivitelere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel güdülenme düzeyi Duygu gereksinimi olarak tanımlanmaktadır. Duygular bizim ayrılmaz bir parçamızdır ve biz o duyguları daha yakından tanımamız ve diğer insanların duygularını anlamaya çalışmaya çaba göstermemiz bizim mutlu, güvenli, ilişkilerimizde sağlıklı, başarılı, saygılı ve huzurlu yaşamamız için önem taşımaktadır. Yaşadığımız dünyayı daha renkli ve daha kolay hale getire bilmemiz için duygularımızı tanımamız, kişilik özelliklerinden doğan farklılıklardan dolayı az veya çok hissedebilmemiz, ifade edebilmemiz ve başka insanların duygularını anlayabilmemiz bir gereksinimdir. Bireyin Duygu gereksinimi davranışında bulunmasını olumlu ya da olumsuz yönde belirleyen her ne kadar bazı psikolojik, sosyolojik, ekonomik vb. etkenler olduğunu varsaysak da gerçek anlamda kişinin kendi içindeki benlikler savaşı Duygu gereksinimini etkilemektedir.

Bu araştırmanın amacını, üniversitede müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ve kişilik özellikleri (Transaksiyonel Analiz Ego durumları) bağlamında incelemek oluşturmuştur. Ayrıca öğrencilerin duygu gereksiniminin çeşitli demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne-baba beraberlik durumu) göre değişip değişmediği de araştırmada alt amaçlarını oluşturmuştur. Bu amaçları temel alarak öğrencilere öncelikle kültürümüze uygun hale getirilmiş bir Duygu Gereksinimi Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın verileri, Türkiye'nin farklı şehirlerindeki müzik ve sahne sanatları eğitimi veren kurumlarında (Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü, Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü) ve Konservatuarlarda (İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Haliç Üniversitesi) öğrenimine devam eden ve araştırmaya seçkisiz olarak dahil edilen 115'i bayan, 92'si erkek toplam 207 öğrenci üzerinden toplanmıştır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde;

Öğrencilerin duygu gereksinimlerinin bağımsız değişkenlerine göre; duygu gereksinimi ve tüm alt boyut davranışlarında (yaklaşma, kaçınma) cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durum cinsiyetin duygu üzerinde anlamlı bir role sahip

olmadığını açıklamaktadır ki bu da beklenen bir durumdur. Yaşa göre varyans analizinde kaçınma alt boyutunda anlamlı derecede 16-21 yaş ile 25 yaş ve üstü arasında farklılık görülmüştür. Duyguya yaklaşma alt boyutunda ise anlamlı ilişki görülmemiştir. Bu sonuca göre de insan yaşı arttıkça kendisini tanıdıkça duygularını daha kontrollü bir şekilde yaşamayı tercih edebildiği görülmektedir. Bu da öğrencilerin gelişim süreçleri ile bağlantılı olduğunu göstermekte. Duygu gereksinimleri ölçeğine ait puan ortalamasının kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda kardeş sayısı ve doğum sırası gruplarının aritmetik ortalamaları ve alt boyutları arasında farklılık görülmemiştir. Bu da beklenen bir sonucu ortaya koymaktadır. Her ne kadar Adler'e göre doğum sırası insanın kişiliğini etkilese de baskın ego durumu duyguları yansıtmada daha önem kespetmektedir. Diğer yandan anne ve baba eğitim durumu ile ilgili sonuçlar ise ters orantılı olarak görülmüştür. Şöyleki anne eğitim durumu ne kadar az ise duyguya okadar yaklaşımda, baba eğitim durumu ne kadar az ise duygudan kaçınmakta olarak görülmektedir. Burada kültürün getirdiği faktörler de çok önemli rol oynamaktadır. Anne- Baba beraberlik durumu test sonuçlarında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Duygu gereksinimi ölçeğinin kişilik özelliklerine (TA) göre anlamlı ilişki sonuçlarına bakıldığında ise, Eleştirel ebeveyn puanı arasında negatif yönde anlamlı, Koruyucu ebeveyn puanı arasında ise doğrusal yönde anlamlı bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada regresyon denkleminde giren değerler açısından Koruyucu ebeveyn değerinin hem yaklaşma alt boyutunu hem de kaçınma alt boyutunu yordamada en güçlü ego durumu olduğu görülmüştür.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalar bağlamında incelenmiş nihayetinde hem tutarlı hem de tutarlı olmayan bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılmış bulunan bu bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: TA Ego Durumları, Duygu Gereksinimi, Müzik Eğitimi.

ABSTRACT

“The Need for Affect” is described as the general level of mankind’s motivation to come closer or stay away from situations or activities that include feelings for themselves or others. Feelings are an indivisible part of us and it’s important for us to get to know these feelings better and make an effort to understand the feelings of other people, in order for us to thrive healthily, successfully, respectfully and peacefully in our happy and safe relationships. It is a ”must” for us to know and recognize our feelings, due to the changes of personalities and the way we express them in order for us to have a more colorful and easier life and to understand the way others feel. We may assume that having a feeling of necessity towards a person is determined by psychological, sociological or economic issues but the real issue is the war of egos within a person that is affecting this feeling of necessity.

The need for affect of the university students, studying music and the personality characteristics (Transactional Analysis Ego States) is the real aim of this research. It has also become the sub-aim to see whether the feeling of necessity changes due to the demographical characteristics of these students (gender, age, the number of brothers/or sisters, the order of birth, the education level of the parents, the relationship of the parents). Taking these into account the students are applied an up to date and culture, The need for affect scale, a Personal Information Form and Transactional Analysis Ego States, based on these aims. The data of the research is calculated over 115 female, 92 male students who are still getting education of music and performing arts in different cities of Turkey (Marmara University Atatürk Faculty of Education Music Department, Music Department of Gazi University) and conservatories (İstanbul University, Hacettepe University, Ankara University, Anadolu University and Haliç University).

As we analyze the verifications of the research;

It’s seen that there is not a major difference of the the need for affect of the students due to gender. It can be said this is an expected situation as gender doesn’t have a major effect on the feelings. There has been a considerable difference due to

the variance analysis due to age, between the ages, 16-21 and over 25. There couldn't be a significant relationship at the sub-level to get closer to feelings. According to this result, we may say that, a person can control his feelings better as he gets older. This also shows that the students are in the development phase. There is no change seen between the arithmetic mean and the sub-level of the groups according to the result of the variance analysis (ANOVA) which is made to see if there is a relationship between the number of brothers and the row of them. This is also an expected result as well. Despite the fact that the row of birth effects the personality of a person according to Adler, dominant ego has a more important role in expressing the feelings. On the other hand, the solutions regarding the education level of the parents are seen as inversely proportional. In such a way that; he comes closer to feeling as the education level of the mother is lower, he runs away from the feeling as the level of the father is low. The factors of culture also play a very important role here. There couldn't be a significant relationship found due to the status of the parents, in the tests results. When the results of the relationship between the need for affect and the ego states (TA), these indications are seen; they have a negative relationship with the criticizing parents and a positive relationship between the protective parents. It's seen that, protective parents are both have the highest level of ego on approaching and avoiding sub-level when we look at the other levels in the research due to regression balance.

As a result of this research and the others made about this issue before, both coherent and incoherent findings have been reached. Some proposals are brought forward due to the findings of this research.

Key Words: TA Ego States, The Need for Affect, Music Education.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxvi
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	5
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem.....	7
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar.....	9
1.7. Kısaltmalar.....	9
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. DUYGU KAVRAMI.....	10
2.2. DUYGU GELİŞİMİ.....	15
2.3. DUYGU KURAMLARI.....	19
2.4. DUYGULARIN BEYİNDEKİ ROLÜ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
2.4.1. Elektrotların Yardımıyla; Saldırganlık ve Zevk.....	26
2.4.2. Cerrahi Müdahale Yardımıyla; Uygun Olmayan Duygusal Davranışlar.....	27
2.5. DUYGU GELİŞİMİ.....	27
2.6. EGO KAVRAMI.....	29
2.7. TRANSAKSİYON.....	31
2.7.1. Transaksiyon Türleri.....	33
2.7.1.1. Tamamlayıcı Transaksiyonlar.....	33
2.7.1.2. Kapalı Transaksiyonlar.....	35
2.7.1.3. Gizli Transaksiyonlar.....	36
2.8. TRANSAKSİYONEL ANALİZ.....	38

2.8.1. Transaksiyonel Analiz Temel Yaklaşımları.....	39
2.9. T.A. EGO KURAMI.....	40
2.10. T.A. EGO DURUMLARI.....	42
2.10.1. Ebeveyn Ego Durumu.....	44
2.10.1.1. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu.....	44
2.10.1.2. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu.....	44
2.10.2. Yetişkin Ego Durumu.....	45
2.10.3. Çocuk Ego Durumu.....	46
2.10.3.1. Doğal Çocuk Ego Durumu.....	46
2.10.3.2. Uygulu Çocuk Ego Durumu.....	46
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırma Modeli.....	48
3.2. Çalışma Grubu.....	48
3.3. Veri Toplama Araçları.....	49
3.3.1. T.A. Ego Durumları Ölçeği.....	49
3.3.2. Duygu Gereksinimi Ölçeği.....	51
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	53
3.4. Verilerin Analizi.....	53
3.5. Verilerin Toplanması.....	54
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	55
4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Sonuçlar.....	55
4.1.1. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılımları.....	55
4.1.2. Öğrencilerin Yaş Değişkenine İlişkin Dağılımları.....	56
4.1.3. Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Dağılımları.....	56
4.1.4. Öğrencilerin Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Dağılımları.....	57
4.1.5. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine İlişkin Dağılımları.....	57
4.1.6. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeylerine İlişkin Dağılımları.....	58
4.1.7. Anne-Baba Beraberlik Durumu Değişkenine İlişkin Dağılımları.....	58
4.1.8. Duygu Gereksinimi Ölçeği Toplam ve Alt Boyutların Betimsel Analizleri...	59
4.2. Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Duygu Gereksinimlerini Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular.....	59
4.2.1. Duygu Gereksinimi Ölçeği Alt Boyutları ile TA Ego Durumları	

Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Sonuçları.....	60
4.2.2. Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Toplam Duygu Gereksinimlerini Yordamadaki Sonuçları.....	61
4.2.3. Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Yaklaşma Alt Boyutunu Yordamadaki Sonuçları.....	62
4.2.4. Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Kaçınma Alt Boyutunu Yordamadaki Sonuçları.....	63
4.3. Çalışma Grubunun Demografik Değişkenlerine Göre Duygu Gereksinimlerinin Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	64
4.3.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular.....	65
4.3.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular.....	66
4.3.3. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular.....	67
4.3.4. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular.....	68
4.3.5. Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular.....	69
4.3.6. Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular.....	71
4.3.7. Anne-Baba Beraberlik Değişkenine İlişkin Bulgular.....	72
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	73
5.1. SONUÇ.....	73
5.1.1. Üniversite Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimi ve T.A Ego Durumları arasındaki İlişkilere ve Yordamalara İlişkin Sonuçları.....	73
5.1.2. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Bağımsız Değişkenlere İlişkin Sonuçları.....	74
5.1.2.1. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Cinsiyetlerine Göre Sonuçları.....	74
5.1.2.2. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Göre Sonuçları.....	74
5.1.2.3. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Kardeş Yaşlarına Sayılarına Göre Sonuçları.....	75
5.1.2.4. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Doğum Sıralarına Göre Sonuçları.....	75
5.1.2.5. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sonuçları.....	76
5.1.2.6. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Baba	

Eğitim Durumlarına Göre Sonuçları.....	76
5.1.2.7. Müzik Bölümü Oğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin Anne-Baba Beraberlik Durumlarına Göre Sonuçları.....	77
5.2. TARTIŞMA.....	77
5.3. ÖNERİLER.....	82
KAYNAKLAR.....	85
EKLER.....	94
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu.....	95
Ek-2 Duygu Gereksinimi leği.....	96
Ek-3 TA Ego Durumları leğiğ.....	97

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1.	Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	55
Tablo 4.2.	Öğrencilerin Yaş Değişkenlerine İlişkin Dağılımları.....	56
Tablo 4.3.	Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenlerine İlişkin Dağılımları.....	56
Tablo 4.4.	Öğrencilerin Doğum Sırası Değişkenlerine İlişkin Dağılımları.....	57
Tablo 4.5.	Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Dair Dağılımları.....	57
Tablo 4.6.	Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Dair Dağılımları.....	58
Tablo 4.7.	Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Düzeyine Dair Dağılımları.....	58
Tablo 4.8.	Duygu Ger. Ölçeği Toplam ve Alt Boyutların Betimsel Analizleri.....	59
Tablo 4.9.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Alt Boyutları ile TA Ego Durumları Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları.....	60
Tablo 4.10.	Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Toplam Duygu Gereksinimlerini Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 4.11.	Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Yaklaşma Alt Boyutunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 4.12.	Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Kaçınma Alt Boyutunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 4.13.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	64
Tablo 4.14.	Yaklaşma Alt boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	65
Tablo 4.15.	Kaçınma Alt boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	65

Tablo 4.16.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 4.17.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 4.18.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 4.19.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 4.20.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 4.21.	Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Anne-Baba Beraberlik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1:	26
Şekil-2:	31
Şekil-3:	31
Şekil-4:	32
Şekil-5:	34
Şekil-6:	34
Şekil-7:	35
Şekil-8:	35
Şekil-9:	36
Şekil-10:	37
Şekil-11:	43

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan; dünyada yaşamını sürdürdüğü müddetçe birşeyler öğrenme ve yaşamını devam ettirme eğilimindedir. Her canlı türü birbirleri ile kendi yöntemleri ile iletişim kurmaktadır. Her ne kadar iletişim kurmak için dil kullanmak gerektiği varsayılsa da insanoğlu dilin yanında duygular, mimikler, vücut dili ve en önemlisi sanat ismi verilen çok derin ve çok zengin bir dille iletişim kurabilmektedir. Çoğu durumlarda dille anlatılamayan duyguları; bir bakışta, yapılan besteler, resim eserleri, şarkılar, şiirler, danslar vs. yani sanatla anlatır insan. Hepsinin temelinde duygular ve farklı motivasyonlar yattığı için hem başkalarının hem de kendinin duygularını anlayabilmek iletişim için çok önem kespetmektedir. Dolayısıyla duygular; insanların davranışlarını, hayata bakış açılarını, yargılarını oluşturmak için önemli bir faktördür. Bu durumda duygu insan yaşamında bir gereksinimdir diye biliriz.

Maio ve Esses insanların genel motivasyonunu duygu gereksinimi olarak tanımlanmaktadır. Duygu gereksinimini ise "insanların kendilerinin ve başkalarının duygularını tetikleyen durum ve faaliyetlere yaklaşmak ya da kaçınmak" olarak tanımlanmaktadır. Duygu ve gereksinim; ruh hallerini, duyguları, tercihleri ve duygusal bir bileşenle ilgili değerlendirmeleri içeren geniş bir anlamda kavramsallaştırılmıştır. Buna göre, duygu gereksinimi, özellik-benzeri bir meta-duygu, yani kendi ana duygularına ilişkin genel bir tutum olarak tanımlanmıştır (Mayer & Gaschke, 1988, s.105).

Duygu gereksinimi duyguya yönelik bir tutumdur. Tutumların pozitif ve negatif boyutlarını ayrı ayrı değerlendirmek ve net tutumları incelemek daha önemlidir. Benzer şekilde, duygulara yaklaşmak ve kaçınmak için eğilimleri ayrı ayrı değerlendirmenin yanı sıra, etkilenme için net ihtiyacı değerlendirmek de önem taşımaktadır (Duygu yaklaşımı eksi duygudan kaçınma olarak tanımlanır) (Maio ve Esses, 2001, s. 585).

Maio ve Esses'e göre, duygu gereksinimi yüksek olan bireyler aktif olarak duygusal durumlar ararlar ve böyle bir durumda duygusal deneyimlerini yoğunlaştırma eğilimi gösterirler. Duygusal gereksinimden kaçınma unsurunun etkileri, arabuluculuk yapılmamış gerçek durumlarla sınırlanmış gibi görünse de, yaklaşma boyutu, medya alımı sırasında duyguların yaşanması için özellikle önemlidir (Bartsch, Appel ve Storch, 2010, s. 167).

Duygularımızı davranışsal veya sözel olarak kendi benliğimizin dışına aktarmada en önemli vasıta dil gibi gözüke de, sanatsal faaliyetlerle de duygularımızı rahatlıkla anlatabilir ve başkalarının duygularını kolaylıkla anlayabiliriz. (dans, resim, müzik, heykel, gölge ve ışık, kum sanatı, şiir ve yazı, mimari, sinema, cam işçiliği, halı, minyatür sanatı, ahşap işçiliği, seramik ve çini, işleme sanatı, kilim, ebru sanatı, hat sanatı, kavramsal sanat, minimal sanat, bedensel sanat, yoksul sanatı, video sanatı v.s.). Sanatsal iletişim biçimi hem duyguların kolay bir şekilde anlatılmasını hem de anlaşılmasını sağlamaktadır. Fakat burada dil faktörünü de es geçmemek gerekir. Bir kuş nasıl iki kanadıyla daha kolay ve daha uzak yerlere uçabiliyorsa, insan da sağ ve sol beynini aynı anda kullandığı zaman daha başarılı olmuştur. Sözle sol beyine hitap ederken; resimle de sağ beyini harekete geçirir böylece çift kanatlı uçarak daha kolay öğrenilir ve anlam kazandırılır. Duyguların beyin faaliyetleriyle ilişkisi konusunda İvan Petroviç Pavlov şunları vurgulamaktadır; “Duygular insan beyninin farklı fonksiyonel durumlarıyla, beynin subkortikal bölgelerinin uyarılmasıyla ve otonom sinir sisteminin aktivitesindeki değişikliklerle ilişkilidir” (Pavlov, 1973, s. 243-450).

Yani duygular bizim ayrılmaz bir parçamızdır ve biz o duyguları daha yakından tanımaya ve diğer insanların duygularının anlamaya çalışmaya çaba göstermemiz bizim mutlu ve huzurlu yaşamamız için önem taşımaktadır. Yaşadığımız dünyayı daha renkli ve daha kolay hale getirebilmemiz için duygularımızı tanımamız, az veya çok hissedebilmemiz, ifade edebilmemiz ve başka insanların duygularını anlayabilmemiz bir gereksinimdir. Her insan aynı duyguyu aynı düzeyde yaşamasa da kişilik orantı düzeyine göre aynı duyguyu muhakkak yaşamaktadır.

Passons'a göre “Duygular iki amaca hizmet eder.” Bunlardan ilki; kişinin harekete geçebilmesi için enerji temin etmesi, ikincisi ise, kişinin kendi gereksinimlerini

karşılabilmesi için çevreyi manipüle edebilmesi ya da bu gereksinimleri karşılayacak uygun davranışları yapabilmesi için, yönlendirici ya da değerlendirici bir fonksiyon göstermesidir. Bu enerji; gereksinimlerini karşılamak için kişiyi harekete geçiriyor ya da kişiye çevreyi manipüle etmesine fırsat veriyorsa ozaman ortaya olumlu duygular çıkartır. Eğer enerji, gereksinimlerin karşılanmasında etkisi olmayan ya da zararlı etkisi olan unsurlara yöneltilirse olumsuz duygular ortaya çıkartır (Passons, 1975, s.183-185).

Anohin'e göre de "duygular ya olumlu ya da olumsuz değer taşımaktadır." Nesnelere ve olaylar insanın ilgili ihtiyaçlarını ya tatmin etmekte ya da etmemektedir. Bireysel yaşam özellikleri taşıyan nesnelere ve olaylar duygu çağrışımında bulunmakta ve vücudu uygun davranış tepkisi için hazırlamaktadır (Anohin, 1996, s.420).

Yani buradan anlayacağımız; duygular yaklaşma ve kaçınma ilkesine göre hareket etmektedir. Kişinin ihtiyacı karşılandığı zaman duygu harekete geçer ve istenen duyguya yaklaşılır. Aksi durumda istenen duygudan uzaklaşıp başka bir duyguya (olumsuz) yaklaşım gerçekleşir.

Duygular yaşamın akışı içinde alınabilecek sonsuz sayıda kişisel karar arasından seçim yapılmasında çok önemli bir rol oynarlar. Hangi mesleğin seçileceği, nerede yaşanacağı, kiminle evlenileceği vb. pek çok karar salt mantığa dayanarak alınmaz. Bu tip konularda salt biçimsel mantık işe yaramaz, doğru kararların verilebilmesi için kişinin güdülerine ve geçmiş yaşantılarından derlenmiş duygusal bilgeliğe ihtiyacı vardır. Duyguların farkında olmamak ise, verilecek kararların seçiminde yanılmalara yol açabilir (Passons, 1975, s.183-185).

Dolayısıyla duygularımızla barışık olmamız bizleri ve çevremizi daha mutlu ve renkli hale getirir. Duyguları sağlıklı yaşayabilmek için de sağlıklı düşünce yapısına ve sağlıklı kişiliğe sahip olunmalıdır. Duygularımızın ve kişiliğimizin yaşamımızdaki rolü, büyük ve önemlidir. İnsan kişiliğini (ego durumlarını) ne kadar sağlıklı bir ortamda geliştirirse düşünce ve duygularını doğal olarak da davranışlarını o oranda sağlıklı bir şekilde sergileyecek ve yaşayacaktır.

Ego durumları insanoğlunun bu dünyadaki geçerliliği olan kimliğidir, bir anlamda kişiliğidir. Ego durumları kişinin kendisini kavraması ve diğer insanlar karşısındaki konumunu belirlemesi sonucu ortaya çıkar. Transaksiyonel Analiz (TA) kuramı, bir kişilerarası ilişkiler kuramı olduğu gibi aynı zamanda da bir psikoterapi ve kişilik kuramı olup, TA kuramında kişiliğin yapısını ve fonksiyonunu ifade etmek için "ben durumları" kavramı kullanılmaktadır. (Alisinoğlu, 2000, s.11-16).

Uygulama dilinde benlik durumu, görüngülü olarak uyumlu duygular sistemi ve uyumlu bir dizi davranış biçimleri diye tanımlanabilir. Daha açık bir deyişle, ilgili davranış biçimleriyle eşlenmiş duygular sistemi şeklinde dile getirilebilir (Berne, 2001, s.23).

Buradan duygularla ego durumları arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu anlayabiliriz. Ego durumları her kişide farklılık gösterdiği gibi duyguların kişiye göre değişen dereceleri vardır. Aynı şey farklı kişilerde değişik duygular uyandırdığı gibi aynı şahısta da değişik zamanlarda değişik duygular uyandırabilir. Örneğin, aynı yemeğin yenilmesi, insanın hasta veya sağlam, aç veya tok oluşuna göre hoş giden veya gitmeyen etkiler yapar. Yine bazı kişilerin derinden hissettiği, bazılarının çok az ya da hiç hissedemedikleri sanat ve inanç duygusu gibi duygular da vardır (Peker, 2000, s.96-97).

Duygularımız bize yol gösterici özelliğe sahiptir; Bazı duygularımız bizi korur (öfke, kaygı gibi), bazıları bizi rahatlatır (inanma duygusu gibi), bazıları harekete geçirir (rekabet duygusu gibi), bazıları ise bizi sosyalleştirir (sevgi, bir arada olma isteği). Dolayısıyla sağlıklı iletişim ve huzurlu yaşam için insanların kendi duygularının bilincinde olması, kendilerinin ve diğer insanların duygularını anlama arzularının olması yani duygu gereksinimlerinin olması çok önemlidir. İnsan gelişiminde kişinin büyüdüğü ortam, kişiliği yani bulunduğu ego durumları da duyguları kadar iletişimini etkilemektedir. Sürekli kendini düşünen ve kendi duygularının önemli olduğunu varsayan insandan başkalarının duygularını anlamayı beklemek hatalı olur. İnsanların kişilik yapıları sergiledikleri motivasyonlara göre farklılık gösterirken başkalarının duygularını anlamada bireyin kişilik yapısı oldukça önemli bir rol

oyunmaktadır. Bireyin kişilik yapısını açıklayan önemli kuramlardan biri de Transaksiyonel Analiz Kuramıdır. Berne'e göre, her insanın kişiliği üç ego durumundan oluşmaktadır. Bunlar, Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk ego durumlarıdır. Kişiler belli durumlarda, bu ben durumlarından birisine uygun olarak davranımda bulunurlar. Örneğin, bir kişi bazen ana-babalar gibi düşünerek ve davranarak, bazen de yetişkin rolünde kalarak ya da çocuk rolüne girerek karşısındaki kişiler ile iletişimde bulunur. TA kuramına göre, sağlıklı kişilerarası ilişki bu ben durumlarının her birinin duruma uygun kullanılabilmesiyle mümkün olabilmektedir. Her ben durumunun kendine özgü dili, tutumu, duygu ve davranışları bulunmaktadır (Berne, 1964, s.88).

Burada hangi roldeysen o roldeki duyguların bilincinde olmak ve karşındaki kişinin (farklı ego durumundaki kişinin) duygularını anlayabilmek önem taşımaktadır. Bunun için de empati becerisinin özümsemesi söz konusudur. Duyguları ifade etme, anlayabilme yolları arasında sanatın önemi büyük olduğundan bu araştırma sanatın bir dalı olan müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ile ego durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

1.1. PROBLEM

Ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişmeler sonucu, insanlar çok kısa zaman içinde gittikçe artan sayıda ilişkiye girmek zorundadırlar. Bu da ilişkinin daha yüzeysel kalmasına, ilişkilerdeki yüzeysellik de bireyin hem kendisine hem de topluma yabancılaşmasına neden olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerdeki bu iletişim sorunlarının bir kısmı çevresel koşullardan kaynaklanırken önemli bir bölümü de kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Arı, 1989, s.50).

İnsan sosyal bir varlık olduğu için diğer varlıklarla kurduğu sağlıklı etkileşim (duygusal yakınlaşma/kaçınma) ve bu etkileşimlerden aldığı geri bildirimler onun yaşamını, algılayışını olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir kimse bazı duygulanım durumlarını (örn. Açık ruh halinde, olumlu duygular) diğer insanlardan daha fazla arzu etse de (örn. Belirsiz ruh halleri, olumsuz duygular) duygu gereksinimi kavramı, ortalama gereksinim durumunda da anlamlı bireysel farklılıklar gösterecektir. Bu düşünce, insanların olumlu duyguları sürdürmeye

yönelik girişimlerine odaklanan tipik duygu gereksinimi kavramından farklı bir duyguyu gerektirmektedir (Gross, 1998, s.272).

Duygulara yaklaşmayı ve duygulardan kaçınmayı ayrı olarak kontrol etmek, önemli bir amaçtır. Yaklaşma güdüsünü olumlu duygulanım deneyimi ile yakın bir biçimde bağlantılı olarak açıklarken, kaçınma güdüsünü olumsuz duygulanım deneyimleriyle yakın bir biçimde bağlantılı olarak açıklamaktadır. Bunun yanı sıra, duygulara yaklaşma ve duygulardan kaçınmanın ayrı etkileri olabilir. İnsanlar duygulardan kaçınmaktan çok, duygulara yaklaşmaya daha fazla güdülenmektedir. Duygusal deneyim yaşamanın en az bir düzeyde içsel güdülenme sağlaması ve duyguların güdüleyici davranışa yardım etmesi ve yargılamalara rehberlik etmesi nedeniyle duygulara yaklaşmaya ilişkin yüksek güdülenme meydana gelmektedir (Duyan, Uçar, Kalafat, 2011, s.119).

Her ego durumunun kendine özgü dili, tutumu, duygu ve davranışları bulunduğu gibi duygularımızı da farklı biçimlerde anlatabilme özelliğine sahibiz. Duygularımızı ifade etmenin, anlamının keşfedilmemiş yolları olduğu kadar günümüzde oldukça çeşitli yolları bulunmaktadır. Bunların en yoğun bir şekilde yaşamımızda yeri olan, zihinlerimizdeki kavramları yaratıcı objelere, ahenklere dönüştürerek semboller haline getirdiğimiz sanattır. Duyguları ifade etme, anlayabilme yolları arasında sanatın önemi büyük olduğundan bu çalışmada sanatın bir dalı olan müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ile ego durumları arasında ne düzeyde bir ilişki olup olmadığını saptamak araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. AMAÇ

Bu çalışmada; üniversitede müzik eğitimi alan öğrencilerin duygu gereksinimleri ile ego durumları ve çeşitli demografik değişkenlerine göre inceleme yapmak araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında üniversite öğrencilerinin duygu gereksinimleri; cinsiyetleri, yaşları, anne baba beraberlik durumları, kardeş sayıları, doğum sıraları ve anne babalarının eğitim durumu değişkenlerine göre de ele alınacaktır. Bu genel amaçlar çerçevesinde çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Müzik bölümü öğrencilerinin TA ego durumları ile duygu gereksinimleri (alt boyutları ile) arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Müzik bölümü öğrencilerinin TA ego durumları duygu gereksinimlerini (alt boyutları ile) yordamakta mıdır?
3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri kardeş sayılarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri doğum sıralarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri anne eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
9. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri anne-baba beraberlik durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. ÖNEM

Günümüzde teknolojinin de süratle gelişmesi sebebiyle, her şeyi hızla elde edip, her şeyi hızla tüketebiliyoruz. Yaşam temposuna uyum sağlarken kendimizin hangi duygularla günün bestesini yaptığımızın farkında olmadan ertesi güne başlamaktayız. Biriken bu duygu yükü ile insanlarla kurduğumuz iletişim ve etkileşim tarzımız da değişime uğramaktadır. İnsanların birbirleriyle uyumunda karşılıklı yardımlaşma, dayanışma, destek olma, birbirlerini anlama önemli olgulardır. Özellikle gençyetişkinlik dönemine denk gelen üniversite çağı kişiliğin çevresel şartlara göre şekillendiği ve bireyin yaşama bakışının oturduğu dönem olduğu bilinmektedir. İnsanların daha ilk kişilik özelliklerini kazandıklarında düşüncelerinin farkında olmaları konusunda eğitilmesi ve bu farkındalık özelliğinin özümsemesi yani

otomatikleşmesi önem taşımaktadır. Çünkü düşüncelerin farkındalığının kişide olmaması bu düşüncelerin otomatik olarak harekete geçerek duyguların otomatik yakınlaşıp veya uzaklaşmasına neden olacaktır. Neticede davranışlar da otomatikleşecektir. Yani insan şeklinde robot yetiştirilmiş olunacaktır. Oysa farkındalık ve öz kontrol sayesinde düşünceler, duygular ve davranışlar kişinin kontrolünde olacaktır. Oldukça önemli olan bu yaşam dönemi içinde genç bireylere ailelerinin ve okulun kazandırması gereken bunun gibi toplumsal ve bireysel davranışlar söz konusudur. Kendini tanımak ve diğerlerinin duygularını anlamak, diğerleri için karşılık beklemeden bir şeyler yapma bilmek gibi değerlerin genç bireye kazandırılması ailenin ve okulun önemli sorumlulukları arasında sayılabilir.

Bu çalışmada duygular ile daha yakından içli ve dışlı olan üniversitede müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ve ego durumları ile ilişkisi de ele alınacaktır. Elde edilecek olan sonuçların, alana ve daha sonra yapılacak olan benzer çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

1. Araştırmanın çalışma grubu evreni temsil edecek büyüklüktedir.
2. Kullanılacak ölçme araçları geçerli ve güvenilir araçlardır.
3. Araştırmaya dahil edilen üniversite müzik bölümü öğrencilerinin, ölçme araçlarını içten ve samimi şekilde yanıtlamaları sağlanmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, çalışmaya katılan üniversite müzik bölümü öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, amaçlarda belirtilen sorularla sınırlıdır.
3. Araştırma, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Duygu: Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2002), **duygu terimi** "*belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim* " olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal zeka ile ilgili araştırmalar yapan Daniel Goleman duyguyu, "bir his ve bu hisse özgü belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve bir dizi hareket eğilimi" anlamında kullanıyor (Goleman, 2005). Ayrıca duygu, "özel olarak yaşanan duygusal bir durumun dışavurumu olan gözlenebilir bir davranış yapısı" olarak da tanımlanır (Budak, 2000, s.231). Bu tanımları çoğaltmak mümkündür.

Duygu Gereksinimi: Duygu gereksinimi, insanların kendileri ve diğerleri için duygu içeren durumlar ya da aktivitelere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel güdülenme düzeyi olarak tanımlanmaktadır.

Transaksiyonel Ego Durumları: TA'nın temelini oluşturan ego durumları; kişiliğin hem yapısını hem de fonksiyonunu ifade etmek için kullanılmakta ve Bern (1963) tarafından "Bir dizi ilgili davranış biçiminin eşlik ettiği duygular sistemi" olarak tanımlanmaktadır (Akt: Roberts, 1975, s.183-189).

1.7. KISALTMALAR

TA: Transaksiyonel Analiz

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İnsanlar adeta nehir gibidirler içlerinde derin-sığ olanı da, zengin-fakir olanı da bulunmaktadır. Fakat bir gerçek vardır ki hepsi adeta bir nehir gibi akmaktadırlar. Yani; sürekli bir değişim ve gelişim içindedirler. Günler, aylar ve yıllar geçtikçe tutum ve davranışlarımız, kişiliğimiz, kimliklerimiz, hassasiyetlerimiz, hücrelerimiz, atomlarımız, bedenimiz değişim göstermektedir. Tıpkı akmakta olan nehir gibi; Dışarıdan bakıldığında nehir aynı nehir fakat su aynı su değil, iç zenginlikleri ve içinde barındırdığı canlı sayısı aynı değil. İnsan da dışarıdan aynı gözükse de biraz önce bahsettiğimiz özellikleri değişime uğramaktadır. Fakat kanımca duygularımız değişime uğramamaktadır. Hassasiyet ve yoğunluk bakımından farklılık gösterse de duygular hep aynıdır ve kişinin o duyguların gereksinimi ve farkındalığı oranında kendini göstermektedir. Araştırmamızın konusu duygu gereksinimlerimiz ile ego durumları olduğu için bu bölümde duygular, insan, duygu, ego ve ego durumları ile ilgili literatür yer alacak.

2.1. DUYGU KAVRAMI

Goleman'a göre; "Duygu bir his ve bu hisse özgü belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve bir dizi hareket eğilimidir" (Goleman, 2005, s.359). Yani hissedilenin bilinçte ve bedende genel bir uyarılmışlık hali meydana getirmesidir. Heyecan, üzüntü, korku, aşk, tikslenme v.s. gibi. Ayrıca duygu, "Öznel olarak yaşanan duygusal bir durumun dışavurumu olan gözlenebilir bir davranış yapısıdır (Budak, 2000, s.231).

Yenikiyev (2000, s.176) ise bunun tam aksini savunmaktadır; "İnsan sadece eylemleri anlam taşıdığı anda harekete geçer. İnsanın duyguları da bu anlam doğrultusunda doğuştan, spontane bir şekilde bu davranışlara uyum gösterir." Yani bilişsel süreçler zihinsel bir görüntü oluşturur ve zihinsel çıktı olan davranışa duygusal süreçler eşlik eder. Baymur ise; (1994, s.77) "Duygu ve heyecanların insan davranışlarının, hayatta uyum ve uyumsuzlukların önemli etmenleri arasında olduğunu savunmaktadır".

Duygunun anlatımında öğrenme etkilidir. Bu yüzden her insan duygusunu, ailesinin, toplumunun ve eğitiminin, kısaca kültürel ortamının kendine öğrettiği biçimde anlatır. Her insan, hangi duygusunu bastıracağını, hangi duygusunu açığa vuracağını, bunu nerede, ne zaman, ne kadar süreyle yapacağını kültürlenme yoluyla öğrenir. Duyguların doğal anlatımı insanın yalnız bebeklik ve çocukluk evrelerine özgüdür (Başaran, 2000, s.97).

Duygulara göre mi davranış sergileriz? Yoksa davranışlarımız duyguyu mu oluşturur? Bu konu, başlı başına araştırma kesp eder. Fakat ilerleyen bölümlerde duygu gelişimi konusunda bu durumu yüzeysel irdeleyeceğiz. Genel olarak duygulara nazar ettiğimizde ise; duygular yelkovan gibidir, sürekli insanda hareket halindedir. Bir insan sürekli mutlu olamaz. Mutluluğun yerini nefret, onun yerini kıskançlık daha sonra sevgi, şefkat duyguları alacaktır. Önemli olan; insanın bu duygularının farkında olması ve doğru bir şekilde duygularını idare edebilmesidir.

Duygu sözcüğünün anlamı içinde harekete geçirme ifadesini görmekteyiz. Batı dillerinde duygu anlamında kullanılan “emotion”, Latince “movere” (hareket etmek) ve başında bulunan örnek “ex” sözlerinden türetilmiştir, örnek “e” ya da “ex” ise “dışarı” anlamındadır. Emotion sözcüğü çoğunlukla duygu kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bilindiği gibi, sonsuz sayıda duygu vardır: Neşe, hoşlanma, nefret, memnuniyet, utanç, endişe, hayal kırıklığı, panik, öfke... gibi (Yılmaz, 2002, s.22).

Passons’a göre; “Duygular iki amaca hizmet ederler” Bunlardan birincisi; kişinin harekete geçmesi için enerji temin etmeleridir, ikincisi ise; kişinin kendi gereksinimlerini karşılayabilmesi için çevreyi manipüle edebilmesi ya da bu gereksinimleri karşılayacak uygun davranışları yapabilmesi için, yönlendirici ya da değerlendirici bir fonksiyon göstermeleridir. Bu enerji kişiye gereksinimlerini karşılamak için harekete geçiriyor ya da çevreyi manipüle etmesine fırsat veriyorsa olumlu duygular ortaya çıkar. Eğer enerji, gereksinimlerin karşılanmasında etkisi olmayan ya da zararlı etkisi olan unsurlara yöneltirse olumsuz duygular ortaya çıkar (Tuğrul, 1999, s.13).

Dövuçü’ye göre duygular bilmenin en etkili formudur. Kişi normalde nötrdür. Duygular temelde iki durumda devreye girer; homeostasis bozulduğunda ya da kişi

nötr olmayan ve ona kendini iyi veya kötü hissettiren bir uyararla (içsel veya dışsal) karşılaştığında. Bu anlamda duygular sadece bilmeye değil yapmaya da hizmet ederler. Aynı zamanda eyleme geçebilmemiz için gereken enerjiyi, motivasyonu da sağlarlar. Yani bilmeye yapmanın ortak paydası duygulardır. Duygular karmaşık olmakla birlikte hepsi temelde biyolojik olarak iki fonksiyona dayanır: “stres” ve “gevşeme” (Dövcü, 2015, s.396).

İyi ve kötü duyguların varlığı toplum tarafından kabul edilen bir görüştür. Ayrıca söz konusu kategoriler birbirleriyle bir miktar etkileşim içinde olsalar da biz hep iyi duygulara sahip olmak isteriz, kötü duygular ise bir şeyleri sarsanlardır. Mutluluk, hoşnutluk, neşe ve bazı hüznler (yakın zaman içinde meydana gelen) iyi duygu durumlarıdır. Öfke de iyi duygular arasına girebilir ancak bunun için haksızlığa karşı ortaya çıkması gerekir. Aslında kötü duygular kategorisi oldukça geniştir. Çok uzun süren üzüntü kesinlikle kötüdür (McLaren, 2011, s.48)

Bazı kuramcılar (örn., Meyer ve Shack, 1989; Watson ve Clark, 1997) pozitif ve negatif duygunun birbirinden bağımsız, tek kutuplu boyutlar olduğunu öne sürerken; başka bazı kuramcılar ise (örn., Feldman, 1995; Russell, 1980) pozitif-negatif duygunun çift kutuplu, tek bir boyut olduğunu savunmaktadırlar. Duygu kuramları bölümünde buna daha geniş şekilde değineceğiz. Duyguların merhamet gibi iyi isimleri olduğu gibi, öfke gibi kötü isimleri de olabilir. Bu, o duygunun kötü veya olumsuz olduğu anlamını taşımamalıdır. Karanlığı görmeden güneşin doğuşunu anlayamayız. Karanlık olacak ki, gün bir anlam taşısın. Öfke, nefret, kıskançlık da güzeldir.

Duygular, doğaları gereği, olumlu ya da olumsuz değildir. Daha çok insan enerjisi içtenliği ve güdüsünün en güçlü kaynağı olarak işlev görürler, ve sezgisel bilgeliğin sonsuz kaynağını sunarlar. Yaşamsal öneme sahip ve potansiyel olarak yararlı bilgiler sağlarlar. Bu, kalpten gelen kaynak, yaratıcı dehayı ateşler, kişiyi kendisine karşı dürüst kılar, güvenilir ilişkiler kurmasını sağlar, yaşamı ve mesleği adına içsel bir pusula görevi yapar ve beklenmedik durumlarda yol gösterir (Cooper ve sawaf, 1997, s.12).

Günlük yaşamımızda ve yaşantılarımızda ilişki kurduğumuz her şey, ama her şey karşısında, bazen bilinçli, bazen bilinçsiz bir tavır alırız, almak durumunda kalırız.

Eğer bu tavrımızdan bir doyum sağlarsak, yani kimi gereksinimlerimizi karşılırsak bundan da mutluluk duyarız (Erinç, 1998, s.69). İnsan bazen öfkelenmeli. Bundan korkmaya hiç gerek yoktur çünkü bu duygu doğaldır ve insanın bir parçasıdır. Önemli olan; bu duyguların bilincinde olmak ve kontrol edebilmektir.

Duygularla ilgili literatür incelendiğinde, duygunun ne olduğu konusunda görüş birliğine ulaşılamadığı görülmektedir. Yapılan bir araştırmada duygu konusunu çalışan ve uluslar arası tanınırlığı olan 33 araştırmacıdan duygunun ne olduğunu tanımlamaları istenmiştir. Bazı araştırmacılar duyguyu gerçekten tanımlamanın mümkün olmadığını, tanımın hangi duygunun çalışıldığına bağlı olduğunu ve geniş bir yelpazede değişiklik gösterdiğini belirtmişlerdir (Izard, 2007, s.260).

Duygular, duygu gereksinimi ve ego durumları insana has özellikler olduğundan insan ve insanı oluşturan bazı unsurlardan kısaca değinmek yerinde olacaktır. Ansiklopedik sözlüğe nazar ettiğimizde insanı; memelilerden, iki eli olan, iki ayak üzerinde dolaşan, sözle anlaşılan, akıl ve düşünme yeteneği olan en gelişmiş canlı, beşer olarak tanımlamaktadır. Bu tanım insanın genel özelliklerine bakılarak yapılmış bir tanımdır ve insanı detaylı tarif etmemektedir. Belki de insanı detaylı tarif etmek zor olduğundan insanla ilgi farklı açılardan tarifler bulunmaktadır.

Sosyal psikolojiye göre insan; tekildir, kendi kendine yetebilmektedir, bağımsızdır, tutarlıdır ve kendine hastır (Arkonaç, 2001, s.36). Bu tanım da doğrudur fakat kapsamlı değildir çünkü insanı farklı yönden ele almaktadır.

Morenoya göre ise insan; Özgür olan, kendisini tanımlayabilen, kendisini geliştirebilen, başka insanlarla diyalog kurabilen, etkileşimde bulunabilen, tüm varlığı ile yaşayabilen, eylemde bulunan, yaratıcı eylemlerde spontane davranışlarda bulunabilen, bütün varlıklarla bütünleşebilen, gücü sınırlı olan bu sınırlılıkları kabul edebilen ve yaratıcılığını (bu yaratıcılık yaratıcının düzeyinde değildir.) kullanandır (Dökmen, 2001, s.6-7). Bu tarif de insanı ahlaki, eşitlikçi ve hümanist açıdan ele almaktadır.

Tomor'e (2011, s.83) göre ise “ İnsan toprak, su, hava ve ısıdaki atom ve elementlerden yaratılan, yeme, içme, havayı solma, eşlenme (evlenme), yuva (ev) yapma ve yavru yetiştirmek için koşuştururlarken, bir yandan da ya saldırı, ya da

savunma amacı ile birbirleri ile daha akıllıca ve daha kapsamlı bir şekilde boğuşan varlıklardır.” Bu tarif de doğrudur fakat kapsamlı değildir. Tomor’in akıl dışındaki saydığı özellikler hayvanda da bulunmaktadır. Herkesin bildiği gibi biz insanları diğer canlılardan ayıran özelliklerimizden biri de aklımızdır. Fakat insan olarak düşündüğümüzde yaşanan bunca yıllar, asırlar içerisinde hiçbir zaman bir ülkedeki hayvanların toplanıp başka ülkedeki hayvanlara saldırdığını onları yok etmek isteme, dünyaya yerleşme gibi davranışlar sergilediğine rastlanmamıştır. Dünyada hiç ölmeyecek gibi yaşam sürdüren ve her şeye sahip olmak isteyen tek canlı türü olan insan akıl dışı özellikleri sayesinde toplu katliamlar yapabilen varlık özelliğini taşıyarak tarifi zor olan bir canlı türü statüsüne sahip olmaktadır. Yani insan ile ilgili çeşit çeşit tarifler söylemek mümkündür.

Şimdiye kadar yapılan insan tariflerinin yanı sıra, insan hakkında; duyguları, vicdanı ve mantığı ile karar verebilen, aciz olan, arzu ve korkuları ile harekete geçen, tek başına hayatını sürdüremeyen, günlük hayatta çeşitli maskeler kullanan, kendi içinde dokunsal-görsel, bulunduğu alana bağımlı veya bağımsız gibi farklılıklar gösterebilen, empati özelliği olan, anlayıp anlatabilen, hayal kurabilen, onura, benliğe, gurura, kıskançlığa sahip olan ve en önemlisi kendi kendini tanımlayabilen bir varlıktır diyebiliriz.

Jung, insanı bir bütün olarak ele alır ve kişiliğin birbirinden farklı yapıda parçaların bir araya gelmesinden oluştuğunu kabul etmez. Kişiliğin tümünü psişe olarak adlandırır. Latince kökenli olan bu sözcük o dilde “ruh” anlamına gelse de psikoloji biliminde daha çok “zihin” sözcüğünü karşılamaktadır (Geçtan, 1998, s.171).

Son yaklaşıma göre ise; psikoloji bilimi davranışı, bireysel kişilikte örgütlendiği ve onun fizyolojisinin, ruhsal mekanizmalarının ve kişisel deneyimlerinin hep birlikte belirlediği biçimde görür (Tezcan, 1995, s.13).

Genel olarak ruh hakkında çok az yazılı bilgi bulunmakla birlikte, hiç kimse kesin olarak ruh hakkında bir şey bilmemektedir. Ruh bilgisayar kasasına gelen ve bilgisayarın çalışmasına sebep olan elektrik gibi görürsek; psişik beden (ruh) duygularımızla ve dış bedenle bağlantısı olduğunu düşünmek mevzuyu daha anlaşılır kılacaktır. Aslında bu, araştırmaya değer bir konudur. Çünkü psikolojik danışmada

danışana yardımcı olabilme oranımız onun duygularına inebilme, anlayabilme oranına bağlıdır.

Büyük Ansiklopedi’de yer alan bilgide; İnsan kafatası içinde bulunan beyin, beyin zarları denilen üç zarla korunur: sert zar, örümceksi zar ve ince zar. Her iki beyin yarımküresi, üç derin yarıkla dörder loba ayrılır (alın, şakak, yankafa ve artkafa loplari) ve beyin büyük birleşeği (nasırlı cisim) ile birbirine bağlanır. Limbik sistem duygulardan ve bellekten sorumludur. Talamus, hipotalamus ve hipofis, ön beyni oluşturur. Omuriliğin kafatası içindeki uzantısı konumundaki beyin sapı, varol köprüsü ile soğanilikten meydana gelir. Beyincik, beyin tarafından verilen hareket emirlerini denetler (Axis 2000, 1999, s.265).

Pavlov duyguların; insan beyninin subkortikal yapılarının aktivitesi ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Beyin günümüze kadar sırlı bir organımız olup, halen onu tanıma konusunda araştırmalar sürdürülmektedir. Fakat şimdilik duygularımızın bağlantı kurduğu bölüm Limbik sistem olduğu bilinmekte (Pavlov, 1973, s.243). Peki; duygularımız hakkında neler biliyoruz?

2.2. DUYGU GELİŞİMİ

Duyguyu araştıran bilim adamları kendilerini sahranın ortasında yapayalnız durup yolunu bulmaya çalışan yolcu gibi hissetmiş olmalılar. Çünkü duygu ile ilgili teoriler ve varsayımlara nereden başlanacağı, nereye bağlanacağı konusunda çok fazla bilgi yok ve bu araştırmaya değer bir konudur. İnsanın bu yönünü tarif etmek gözüktüğünden de zor bir iştir. Bilinen literatürlerde duyguyu ilk kez Freud’dan sonra araştıran bilim adamları Lange Karl Georg ve Willam James olmuştur. Her iki bilim adamı; duygunun derin kuruntunun meyvesi olduğunu ve duygu gerçekliğinin bu sıra ile devam etmediği kanısına varmışlardır.

Normalde insan psikolojisi duyguyu üç noktada ele almaktadır; A- İnsanın her hangi bir eşyayı, gelişmeyi veya olayı algılaması (haydutla karşı karşıya gelme, sevdiğin birinin vefatı), B- bu olaya bağlı duygu (korku, hüzn), C- bu olaya karşı fiziksel tepki (titreme, gözyaşı). Yani; insanda duygunun gelişim sırası ABC şeklinde gelişim göstermektedir. James-Lange, bu akışın ACB şeklinde yani; Algı-Tepki-Duygu olarak ele almakta (Vıgotski, 2000, s.156).

Lange-James bizlere her hangi nesne veya olay algısı karşısında refleks olarak vücudumuzun tepki verdiğini ve bu tepkiye bağlı olarak duygularımızın kendiliğinden ortaya çıktığını anlatmakta. Yani sevdiğimiz birini kaybettiğimizde önce refleks olarak başımızı aşağı eğer ve ağlarız. Hüzün duygusu ise, bu davranışlarımızı hissettiğimizde ortaya çıkar. Eğer sevdiğimiz kaybı bizde sinirsel gülüşlere sebep olursa; bu bizim mutlu olacağımız anlamı mı taşımakta? Çünkü Lange ve James'e göre tepkimiz neyse duygumuz da ona uygun olması gerekir.

Bu iki bilim adamına paralel olarak Cannon-Bard ise, hissedilen duygu ile bedensel değişmelerin birbiriyle paralel (eşzamanlı) oluştuğunu ve belirli beyin bölgelerindeki etkinliklerle oluştuğunu ortaya koymaktadır (Ceyhan, 2000, s.21).

Yani önce algularız daha sonra beynimizdeki belirli bölgeler etkileşimi ile aynı anda hem davranışı sergileriz hem duyguyu yaşarız. Ellis duygu gelişimini A-B-C kişilik teorisi ile açıklamaktadır ve A-B-C Kişilik Teorisi, ADDT'de kuram ve uygulamanın merkezidir ve aşağıdaki gibi şematize edilir: A (harekete geçirici olay) B (inanç) C (duygusal, davranışsal sonuçlar). A, bir olay, durum, bireysel bir tutum ya da davranıştır. Başka bir anlatımla; bireylerin gerçekleştirmek istedikleri amaçları vardır ve onlar bunları gerçekleştirmek için birtakım etkinliklerde bulunurlar. A, bu etkinlikler olarak simgeleştirilmiştir. C, duygusal ve davranışsal sonuçlar ya da bireyin tepkisidir. Bu tepki uygun olabilir ya da olmayabilir. B, bireylerin inanç sistemlerini ifade eder (Corey, 2008, s.77).

Bir başka ifade ile "B" yi, bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak inanç sistemlerine göre buldukları tepkileri olarak ifade etmiştir. Özetle, A-B-C teorisine göre bireyler bir olay ya da durumla karşı karşıya kalır (A) ve bu olaya duygusal ya da davranışsal bir tepki verirler (C). Görünürde verilen bu tepki A'nın sonucu olarak ortaya çıkar; fakat burada C'ye neden olan A değildir. C'nin kaynağı A olarak görülmekle birlikte gerçek anlamda C'ye neden olan bireyin inanç sistemidir (B'dir). Daha öncede belirtildiği üzere, B'yi, bir başka ifade ile bireyin inanç sistemini etkileyen en önemli öğelerden biri de kültürdür. Sanât, ahlak, toplumsal cinsiyet rolleri, töre gibi kültürel öğeler, bireyde doğuştan getirilen akılcı olmayan inanç eğilimini destekler ve geliştirir. Özellikle de çalışmalar, kültürel öğeler içerisinde yer

alan sanatın bireyler üzerinde oldukça önemli bir etkisinin olduğunu göstermiştir (Kocadaş, 2005, s. 7).

Dövcü Optimum Denge Modelinde duyguyu bilme ve yapa – bilme ve daha sonra da olma mekanizmasının özü olarak ele almaktadır. Duygu gelişimi insanın bir bilinçaltı öğrenme sırasında önce deneyim yaşamakta. Sonra bu deneyimi iyi – nötr – kötü diye kodlamakta, sonra da iyi ve kötülerini oluşturduğu tablodaki 24 temel duygudan birine göre tekrar kategorize etmek sureti ile gerçekleştirmektedir. Böylece insan bu deneyimin kendisine ne hissettirdiğini, o deneyimi tekrar yaşamak isteyip istemediğini bilmektedir. Bu da sonraki adımda onun yeteneklerini oluştururken gerek duyacağı bir adımdır (Dövcü, 2015, s. 398).

Duygu üzerinde araştırma yapan bilim adamları tıpkı sarı, kırmızı ve maviden oluşan üç temel rengin birbirleriyle karışmasından oluşan sonsuz sayıdaki renkler gibi, az sayıdaki temel duyguların birbirleriyle karışarak duygular skalasını ortaya çıkardıklarını sürmektedirler (Brockeet ve Braun, 2000, s.21).

Genelde insanlar konuştuklarında şöyle söylerler: Ağlıyoruz, çünkü hüznüyoruz. Biz saldırırız, çünkü öfkeliyiz. Biz titriyoruz, çünkü korkmuşuz. Doğrusu ise şöyle olması gerekir; biz hüznüyoruz, çünkü ağlıyoruz. Biz öfkeliyiz, çünkü saldırırız. Biz, korkmuşuz çünkü titriyoruz (James, 1912, s.308).

Fakat bazen insanlar birini kaybettiklerinde hiç ağlama davranışı sergilemezken acı, keder duygusunu yaşar ve belki bir hafta sonra ağlama davranışını gerçekleştirir veya bir insanın gözüne yanlışlıkla ilaç düşse ve bu insan suni gözyaşı dökse hüznülenecek mi? Veya kimyasal madde ile duygularını yoğun şekilde yaşadığında vücudu o duygulara uygun paralel davranış sergiler mi? Sanatçılar da duyguyu yakalamak için nefes alışverişlerini, vücut duruşunu, bakışlarını değiştirerek buldukları rolün duygusunu elde edebilmekteler. Bu davranış Lange ve James'in teorisine uygundur. Fakat sanatçının vücut tepkisi sayesinde çağırılmış olduğu duygunun suni duygu olduğunu unutmamak gerekir. Birine sinirlendiğimizde refleks olarak yumruğumuzu sıkırız. Eğer biz o an, elimizi açık tutabilirsek (zorlarsak) ve dudaklarımızı büzmekten vazgeçirebilirsek öfkemiz yatışacaktır. Bu örnekler de Lange-James teorisine yakın gözükmektedir. Duygular ile bağlı hangi yaklaşımların

olduğunu, hangilerinin daha emin olduğunu duygu kuramları bölümünde detaylı göreceğiz.

Lange (1896, s.73) manevi dünyamızdaki duygular bütünü hakkında aynı fikirde olacak ki; “İnsanlar sevinçleri ve üzüntülerini, mutluluk ve ızdıraplarını ağırlıklı olarak motor sistemlerine borçlular” der. Eğer iç organlarımıza etki eden bu nesnelere (algılar) duygu sistemimizi harekete geçirmeseydi; o zaman bizler yaşamın yanından umursamazca ve tutkusuz bir şekilde geçip gidecektik. Dış dünya ile olan deneyimlerimiz bizlerin bilgilerini artıracaktı ve bununla da iş bitecekti. Biz insanları; korku, endişe, öfke, mutluluk ve aşk duyguları heyecanlandırmayacaktı. Duygularımızı farkında olarak anlama bilme ve empati becerimiz ile başkalarının da duygularını anlama bilme arzusu araştırmamızın temelini oluşturmaktadır. Duygumuzun farkında olursak onu idare etme yeteneğimizi geliştirirsek hayata bakış açımız da olumlu yönde değişecektir. Etrafımıza dikkatlice bakarsak insanların sürekli gelişim içinde olduğunu görebiliriz. İnsanların bazıları kaslarını, bazıları zekalarını, bazıları duygularını ve yeteneklerini geliştirmektedirler. Fakat hayatı dolu dolu, anlayarak yaşamak için kişinin özünün farkında olması, kişiliklere göre duyguların farklı düzeyde yaşandığını ve sergilendiğini görebilmesi ve duygusal gelişim sürecinin aktif olması bu anlamda çok önemlidir.

Ellis, Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi olarak adlandırdığı kuramında, düşünceyle duygu arasında neden-sonuç ilişkisi olduğunu ve duyguyla düşüncenin birbirine eşlik ettiğini öne sürmüştür. Ellis’e göre, sürekli biçimde kendini ve diğerlerini değerlendirme eğiliminde olan bireyin, biliş, duygu ve davranışı bir bütündür (Ellis, 2006, s.20). Bir başka ifade ile; Ellis’e göre bireylerin duyguları, düşünceleri ve davranışları arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Duygu ve davranışların temelinde bireyin düşünceleri daha doğrusu inançları yatmaktadır. ADDT’nin dünyada en çok kullanılan bütünleştirilmiş terapi olduğu ifade edilmiştir (Ellis, 2004, s.86).

ADDT’ye göre bireylerin olaylara bakış açılarının altında yatan akılcı olmayan inançları önem arz eder. Bu anlamda Ellis, bireylerin akılcı olmayan inançları ile baş edebilmeleri amacıyla A-B-C Kişilik Teorisi’ni geliştirmiştir. ADDT’nin teori ve uygulamalarının temeli, A-B-C Kişilik Teorisi’ne dayanır (Sharf, 2008, s.56).

ADDT'ye göre duygusal rahatsızlıklar akıldışı inançlardan kaynaklanır. Bu yüzden terapi süresince psikolojik danışman ve danışan birlikte çalışarak duygusal rahatsızlıklara yol açan bu talepkâr ve akıldışı inançları gerçekçi, doğal ve mantıklı düşüncelere dönüştürürler (Ellis, 2004, s.87).

Bilgi veya zeka düzeyi yüksek olan öyle insanlar vardır ki, içinde yaşadıkları toplumun hatta bütün dünyanın birtakım trajediler yaşamasına sebep olmuşlardır. Atom bombasını, hidrojen bombasını keşfedenler, kimyasal veya biyolojik silah üreten kimseler hiç şüphesiz bilgi düzeyi yüksek zeki insanlardı. Bilgi bir araçtır. O aracı iyiye kullanmak mümkün olduğu gibi kötüye kullanmak da mümkündür. Bu ise onu kullanan insanların yüksek duygularla bezenmiş olup olmamalarına bağlıdır. İnsana yücelik kazandıracak, onu erdemli kılacak şey bilgi ve zeka ile beraber yüksek duygulardır (Fersahoğlu, 1998, s.13-14).

İnsan güzel duygular edine edine duygusal olgunluğa ulaşır. Duygusal olgunluk, insanın kişilere, nesnelere ve olaylara karşı yaşına, yerine ve zamanına uygun olarak beğenilen duygusal davranışlar sergilemesi, başkalarına ve kendine zarar verebilecek duygularını kontrol altına alabilmesidir (Başaran, 2000, s.98).

Duygusal olgunluğa ulaşmak için insan güzel duygular edinemez. Duygular zaten insanda barınmaktadır. Sadece duygular, uygun zemin bulunca o insanın kişiliğine göre kendini gösterir. Her insan aynı duyguyu muhakkak yaşamakta fakat herkes aynı duyguyu farklı düzey ve farklı derecede yaşamakta. Burada önemli olan şey, kişinin özünün farkında olmasıdır. Kendini bilen duygusal olgunluğa da ulaşacaktır.

2.3. DUYGU KURAMLARI

Psikoloji bazen yeni bir bilim olarak adlandırılmaktadır. Psikoloji belki de en eski bilimdir. O yada bu nedenle, dinsel, siyasal ya da ahlaksal olsun, psikolojide her zaman yanlış veya yıkıcı eğilimlerden kuşku duyulmuştur ve bu nedenle psikoloji farklı kılıklar kullanmak zorunda kalmıştır. Psikoloji binlerce yıl boyunca, felsefe adı altında var oldu (Ouspensky, 1995, s. 11).

Bu nedenle felesecilerin düşünceleri de psikoloji için önem taşımaktadır. Modern felsefenin kurucularından Descartes duyguları ruhun edilgen durumda etkilendiği algılar olarak tanımlarken, Hume onları yansıma izlenimleri, duyu algıları sonucu

ortaya çıkan deneyim çeşidi ve düşünce olarak açıklar. Kant ise duyguları kontrol edilemez hisler olarak ele alır ve ahlaki yargı alanı dışında bırakır. Ancak bu felsefecilerin hiç biri için sistematik bir duygu kuramı sunmak öncelikli bir sorun olmamıştır. Descartes'a göre ruh ve beden arasındaki ilişki beynin merkezinde yer alan epifiz bezi aracılığıyla sağlanır. Bedenin işlevi 'hareket ve sıcaklıktır' ve bedenin uzuvlarının tüm hareketleri kandaki "hayvansal ruhların" hareketleridir. Descartes'ın "hayvansal ruhlar" diye adlandırdığı şeyler "cisimden başka bir şey değildir". Hayvansal ruhlar saf fiziksel şeylerdir ve sinir sistemindeki bilginin aktarılmasında aracı rolünü üstlenirler (Descartes, 1989, s. 23-24).

Descartes'ın duygu açıklaması altı temel duygu türünü varsayar: Merak, sevgi, nefret, arzu, sevinç ve üzüntü. Diğer tüm duygular bu altı duygunun bazılarının bileşimi veya türüdür. Örneğin, kızgınlık nefretin bir türüdür. Şükran sevginin bir türüdür. Acıma duygusu ise sevgiyle karışmış üzüntünün bir türüdür. Ruhun Tutkuları'nın büyük bir bölümü bu altı temel duygunun ayrıntılı incelemesine, onları hissetmenin neye benzediğinin, bedendeki fizyolojik nedenlerinin ve etkilerinin neler olduğuna ve tüm diğer duyguların bu altı temel duygu yoluyla nasıl açıklanabileceğine ayrılmıştır (Conttingham, 1996, s. 52)

Duygu kuramlarından söz ederken Platon ve Aristoteles'i unutmamak gerek çünkü duygunun gizemi Antik Yunan'da bile gündeme gelmiştir. Duygular hakkında yüzyıllardır bilim adamları araştırma yürütmektedirler ve duyguların nefes alış verişimizi, sindirim sistemimizi, kalp atışlarımızı etkilediği ve en önemlisi bunlara insan beyninin rehberlik ettiği bilinmektedir. Peki; duygularımız ruhumuz tarafından mı beynimiz tarafından mı idare edilmektedir? Beyin bu işlemleri nasıl, hangi yolla gerçekleştirmektedir?

Platon; Mimesis kuramında, insanların duygu ve heyecanlarındaki taşkın yanı ele alırken; Aristoteles Katharsis ile duyguların, davranışlar aracılığı ile boşalımından başka bir şey olmadığını vurgulamıştır. Platon Mimesis kuramında insanda bulunan yaratıcının ruhunun insanı bilinçsizce yönlendirdiğini savunmuştur. Mimesis taklit anlamına geldiğinden insanın yaptığı her şey, içinde bulunan tanrısal ruhun özelliklerinin taklididir. Katharsis kavramı psikanalizde, psikodramada bilinç dışına

itilmiş duyguların yaşanıp boşalım olanağına kavuşturulması olarak karşımıza çıkmakta (Erinç, 1998, s.3).

Antik Yunanda duyguların ruhla alakalı olduğu inancı olsa da günümüzde beynin rolü araştırmalar neticesinde önem taşımaktadır. Sonuçta beyne çalışması için enerjiyi, yaşamı sağlayan da ruh olduğu için antik yunan duyguların ruh ile alakalı olduğunu söylerken bunu kastetmiş olmalıdır.

1825’de Alman bilim adamı Johann Friedrich Herbart doğal duyguların zihinsel fenomenlerin sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Her hangi bir olay, nesne algısı ile duygu arasında bir bağ olduğunu ve duygunun algı arasında oluşan çatışmanın zihinsel ihlali olduğunu savunmuştur. Bazı bilim adamları ise; tam tersi olarak doğal duygularımızın zihnimize etki ettiğini savunmuşlardır. F. Dufour karşı çıkan bilim adamlarına yazdığı yazıda kendi düşüncelerini şöyle açıklamıştı:

“Meğer ben sizlere doğal tutku kaynağının ruhumuz olmadığını ve sadece uyarılma sonucu otonom sinir sisteminin beyne haber iletmesi ile gerçekleşmesi konusunda yeterince delil göstermedim mi? bizler nasıl kan sirkülasyonunu, sindirimi isteyerek (keyfi olarak) düzenleyemiyorsak; doğacak tutkuların fonksiyonlarını da düzenlemek bizim kontrolümüzde değildir” (İlin, 2001, s.66-67).

Evrim teorisinde Ç. Darwin duyguyu fizyolojik tepkiler üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Duygular ya faydalı ya da evrim sırasında insanın yaşam mücadelesinin vermiş olduğu bir şeydir. İnsan kızardığı, nefes darlığı, yumruklarını sıktığı zaman bu onun ilkel zamanlarda daha maymun iken yaşamış olduğu kavgalar zamanı öfkeyi kendinde tutarak buraya kadar taşımış. Korku zamanı elin terlemesini ise; maymunların tehlike anında ağaçtan ağaca zıplarken tutunmalarını kolaylaştırması ile açıklamaktadır. Bu açıklama ile Darwin insan ve maymun arasında uçurum olmadığını savunmağa çalışmıştır (Darvin, 2001, s.112).

Darvin’in düşünceleri başka bilim adamları için bir basamak oluşturmuş olmalı ki Wilhelm Wundt duygular hakkında düşünmeye başladı ve J. F. Herbart bakış açısı ile duyguyu ele aldı. Yani bir düzeye kadar tepkiler duyguları etkilemekte. Bitaraftan da duyguların sadece dahili değişimler olduğunu ve bu dahili değişimlerin tepki zamanı doğrudan doğruya duygulara etki ettiğini düşünmekteydi. Wundt duygularda mimikler üzerinde durmaktaydı. İnsan temel duygu yaşadığında mimikleriyle tepki

vermekte. Daha zor duygularda tepki sonradan ayrılmış şekilde hissedilmekte. İnsan bilincinde oluşan duygu her seferinde aynı olayla karşılaştığında bir alt duygu veya hissiyat sergilenecek ve mimikler bu hissiyatı tamamlayacak. Yani insan hakaret mimiği (alt dudakın öne çıkması) insan ağzında tadı kötü olan bir şeyi tükürme davranışı ile örtüşmekte (Wundt, 1880, s.216).

Nevroloji ile yakından ilgilenen ve insan beyninin işleyişini araştıran Sigmund Freud erken araştırmalarında duygunun beyin ile bağlantılı olduğunu ve bu yönde araştırmalarını fizyolojik temellere dayandıramadığı için bu araştırmalardan vazgeçmişti. Aynı kaderi Freud'un araştırmalarından esinlenen James şimdi duygu kuramı olarak bilinen James–Lange kuramını da fizyolojik temellere dayandıramadığı için bu yönde araştırmalarını bırakıp felsefe ile ilgilenmeye başlamıştır. Daha sonra ise; 1929'da fizyolog Walter Cannon bu varsayımın başlangıcında bir hata olduğunu fark etmiştir. Şöyle ki; James–Lange kuramına göre “Her duyguya tekabül eden özel fizyolojik değişiklikler bulunmaktadır. Oysa ki; bir fizyolojik değişikliğe, birkaç duygu eşlik edebilmekte. Yani bir insanın tüyleri hem güzel müzik dinleyince, hem de bir kadavranın nasıl açıldığını gördüğünde diken diken olabilmektedir”. Cannon'un teorisi Bard'ın iddiası sonucu değişime uğrayarak kuram Cannon-Bard kuramı olarak karşımıza çıkmakta. Bard'a göre insanın bir olay karşısında sinir sistemi ile önce talamusa iletilen mesaj sonucu duygular uyarılmakta daha sonra ise; bu uyarılma ayrılarak yarısı sübjektif değişmelerin (korku, öfke, mutluluk) üretildiği kortekse, diğer yarısı ise, organizmada fizyolojik değişimleri idare eden hipotalamusa gitmektedir. Daha sonra bu teorinin fizyolojik tepki bölümünde hata olduğu anlaşılmış ve 1937 senesinde anatomici James U. Papez'in araştırmaları neticesinde Talamusun duyguların merkezi olmadığı anlaşılmıştır. Duyguların beyin spesifik merkezlerinin bir fonksiyonu olmadığı, sadece bu karmaşık sistemin neticesi olduğu kanısına varılmış ve kendi duygu mekanizmasını üç akışla açıklamış; Duygu akışı, tepki akışı ve düşünce akışı. Bu üç akışın birleşmesi sonucu uyarma sensörleri istenilen duyguyu oluşturmaktadır ve bu akışa (kurama) “Papez Çemberi” ismi verilmiş. Günümüzde bu çemberin yapısı limbik sistemin çoğunluğunu oluşturmaktadır (Bloom, Lazerson ve Hofstadter, 1985, s.125).

Duygular hakkında bizlere bilgi veren bu üç kuramdan sonra ise, 1950 de Arnold–Lindsey aktivasyon kuramı ile duyguya olan bakış açılarını anlatmaktalar. Şöyle ki;

(Akt; Yaşarsoy, 2006, s.5) Cannon-Bard kuramını eleştirerek değiştiren Arnold-Linsey kuramına göre, duygu tepkilerinin kendi kendilerini içerdikleri ve zaman zaman duyguların kendilerinden de duygu tepkilerinin doğabileceğini öne sürmektedirler. Buna göre; insan kendi içinde bir kızgınlık duygusu olduğunu hisseder ve bu kızgınlığı açığa vurma isteği duyabilir (Mumcuoğlu, 2002).

“Aktivasyon Kuramı” adı verilen bu kurama göre, belli bir uyarı bir uygulama meydana getirmekte, bu da talamus ve hipotalamus üzerinden kortekse iletilmektedir. Korteks bu uyarı karşısında hipotalamustaki dinamik uyarı örneğini serbest bırakmakta ve bu da periferdeki duygu anlatımını açığa çıkarmaktadır. Bu arada periferdeki değişiklikte yine talamus-hipotalamus üzerinden kortekse bildirilerek olay algılanmakta ve bu algı korteks düzeyinde yerleşik olan duygusal tutumu oluşturmaktadır (Yurt, 2006, s.16).

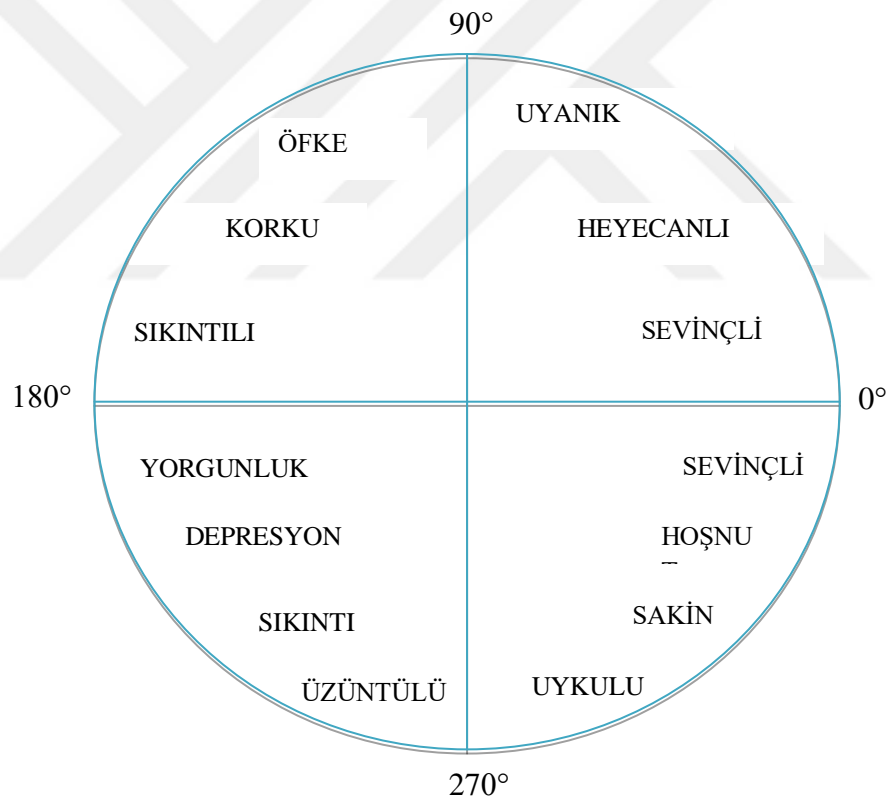
Aktivasyon kuramını takiben 1962 de Schachter – Singer kuramı olan Heyecan – Duygu kuramı duygu ile ilgili kendi görüşlerini açıkladılar. Schachter, duyguların kortekste yapılandırıldığını vurgulamıştır. James ve Lange’in kuramından farklı olarak, korteksin periferden gelen uyarıları özgül duygulara dönüştürmekte olduğunu, yani korteksin, kişinin beklentileri ve sosyal durumu ile uyumlu olarak, çevreden gelen uyarılara karşı kognitif yanıtlar yarattığını öne sürmüştür (Yurt, 2006, s.16).

Schachter, duygusal yaşantıların gerisinde kognitif etkinliklerin rol oynadığını ileri sürmüştür. Schachter’e göre, çevremizi algılamamız ve anlamlandırmamız sonucunda, içimizdeki fizyolojik değişikliklerle ilgili duygulara belirli adlar veririz. Yani kognitif yaşantılarımız doğrultusunda duygusal yaşantılarımızı adlandırırız. Dolayısıyla farklı ortamlarda benzer uyarılara farklı tepkiler vermemizin ve birtakım çatışmalara girmemizin nedeni, duygularımızı farklı şekillerde yönlendiren, farklı kognitif durumlar içinde olmamızdır. Bir çalışmada Schachter, gönüllü deneklere epinefrin enjekte etmiş, bu bireylerin bir kısmı epinefrinin yan etkilerinden haberdar edilmiştir. Ardından tüm denekler hoş ve hoş olmayan bazı uygulamalara maruz bırakılmışlardır. Epinefrinin yan etkilerinin anlatıldığı bireyler daha az kızgınlık veya hoşnutsuzluk göstermişlerdir. Schachter, bu durumun kişilerin hissettiklerinin ilaçtan kaynaklandığını düşünmeleri nedeniyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Diğer grup ise;

uygulamalar karşısında daha şiddetli kızgınlık veya hoşnutsuzluk göstermişlerdir (Yurt, 2006, s.15).

Duygu kuramları içerisinde psikologlarca en geçerli sayılan kuramlardan biri “Bilişsel Kuramdır”. Bilişsel kuram hem günlük yaşantıdan örneklerle, hem de yapılan bilimsel deneylerle desteklenmektedir. Bu kuramın öncüsü Stanley Schachter kuramı, “Bedenimizde olup biten fizyolojik değişikliklere çevremizde bulunan uyarıcılar çerçevesinde anlamlı olan bir heyecan ismi veririz” şeklinde açıklamaktadır (Yaşarsoy, 2006, s.6).

Russell (1980, s.1161), duygusal yüz ifadelerini adlandırmak amacıyla fotoğraflar üzerinde yaptığı çalışmada çeşitli duygu sınıflarının iki boyutlu bir koordinat sistemine dairesel olarak yerleştiğini savunmaktadır.

Şekil a: Russel’e (1980) göre “sevinçli-sıkıntılı” ve “uyanık- üzüntülü” adlı iki boyut üzerine, çeşitli sınıflara ait duygu adlarının dairesel olarak dizilişi.

Russell’a göre duygusal deneyimlerimiz iki temel çift kutuplu boyut üzerinde temellenmektedir: hoşnutsuzluk-hoşnutsuzluk ve aktif-pasif. Russell, dairesel duygu modelinde (circumplex model of affect) duygusal deneyimleri bir daire üzerine

yerleştirir. Modele göre hoşnutluk ve hoşnutsuzluk tek bir düzlemin zıt kutuplarıdır. Hoşnutluk 0°'de, hoşnutsuzluk 180°'de yer almaktadır. Bu boyuta dikey olan ise aktif-pasif boyutudur. Modele göre, aktif ve pasif oluş da tek bir düzlemin zıt kutuplarıdır. Uyarılma 90°'de, uyku hali ise 270°'de yer almaktadır. Bu tarz bir kavramsallaştırma aynı zamanda bipolar model olarak adlandırılmaktadır. Gerek Yunanistan, Estonya ve Polonya'da gerekse Japonya, Çin, Hırvatistan ve Gujarati'de gerçekleştirilen araştırmalarda dairesel duyuş modelini destekleyen bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular, dairesel duyuş modelinin farklı kültürlerde de geçerliği olduğu şeklinde değerlendirilmiştir (Russell, 1983, s.1281).

Russell'in modeline benzer bir kaç model bulunmaktadır. Bunlardan biri de ODM'dir. Optimum denge modelinin duyuş gelişim modeli James Russel'in duyuş modeli ile benzerlik göstermektedir. Şöyleki Her iki model bir + etrafında toplanarak duyguları açıklamaktadır. Russel duyguları Circumplex Model (Dairesel Duyuş Modeli) ile açıklamaktadır. Optimum Denge Modelinden farklı olarak Russel Dairesel Duyuş Modelini sistemler yada trans fenomenler üzerinden açıklamamıştır. Daha sonraları Russel'in modelini temel alıp geliştiren Plutchik ve Eysenck'in daha sonraki çıkarımları da oldukça farklılık göstermiştir. (Dövücü, 2015).

Robert Plutchik duyguların 8 temel kategoride ele alındığı duyuş çemberinde; Duygular yoğunluk ve şiddet açısından kendi içinde derecelendirilir; endişe-korku-dehşet, huzur-neşe-coşkunluk gibi. Bu modele göre birbiriyle komşu olan duygular birbirine diğerlerine göre daha çok benzemektedir. Karşılıklı yer alan duygular birbirinin tersi bir duruma işaret eder; neşe-üzüntü, beklenti-şaşırtma gibi ve bu modelde farklı duygular birleşerek daha farklı ve geniş çapta duygular elde edilir; neşe+güven=sevgi örneğinde olduğu gibi (Plutchik, 1980).

Duyguları açıklayan bütün bu yaklaşımlar ve neticeler çerçevesinde, sadece her hangi bir kuramı desteklemek ve kabul etmek yanlış olurdu. Fakat genel olarak duyguları ele aldığımızda hem bilişsel hem de fizyolojik süreçlerin etkin rol oynadığını söyleyebiliriz.

2.4. DUYGULARIN BEYİNDEKİ ROLÜ İLE İLGİLİ RAŞTIRMALAR

Duyguların limbik sistemdeki rolü ile ilgili araştırmalar genellikle iki Şekilde gerĀekleŐmektedir. İlki limbik sisteme elektrotlar baēlayarak, ikinci ise beynin limbik sistemi olan bōlgenin cerrahi yol ile mōdahale Şeklinde veya ortadan kaldırılmasıyla.

2.4.1. Elektrotların Yardımıyla; Saldırđanlık ve Zevk

1950'lerde U.R. Kness ilk kez elektrotları hayvanların beynindeki Hipotalamusa birleŐtirerek deney gerĀekleŐtirdi. Hipotalamusun belli bōlgesini uyararak kedide korku anındaki saldırđanlık davranıŐının sergilendiēini gōrdü. Kedi kamburunu Āıkartarak tūylerini kabarttı ve hırlamaya baēladı. Genelde kediler bu davranıŐı bir kōpeēe karŐı veya korku halinde sergilerler. Daha sonra 1953'te James Olds ve arkadaŐları, elektrotları farelerin hipotalamusundaki farklı bōlgelere birleŐtirerek farelerin pedalı basarak uyarım almalarını saēladılar. Normal Őartlarda fareye pedal basmayı Őēretmek gōĀ olduēu halde; elektrotlar sayesinde pedalı basan fareler uyarımdan zevk almaya baēladıkları iĀin on saat iĀinde bir saatte bin kere pedala basma davranıŐı sergilediler. Bu deneyden sonra hipotalamustaki o bōlgelere haz merkezi adları verildi. Bazı beyin ameliyatlarında doktorlar hastanın acı Āekmemesi ve anestezi kullanmamak iĀin hastanın farelerde gōrōldüēü ūzere haz merkezine elektrotlar yerleŐtirerek onların haz duygularını uyarılmıŐlar ve bōylece hastalar hiĀbir Őekilde acı duymadan tam aksine zevk alarak ameliyatlarını geĀirmıŐlar (Bloom, Lazerson ve Hofstadter, 1985, s.132-133).

Delgado (1971, s.67), insan beyninde saldırđanlık ve huzurun merkezini bularak bu merkezlere radyo dalgaları gōndererek onları kontrol edebileceēini savunmuŐtur. Delgado deneyinde saldırı iĀin ūzel yetiŐtirilmiŐ kızgın bir boēanın hipotalamusuna elektrotlar yerleŐtirerek onu arenada saldıracaēı kiŐiye birkaç santim kala durdurabilmeyi baŐarmıŐtır. Haz bōlgesine sinyal gōnderen elektrotlar kızgın boēayı mutlu boēaya dōnōŐtürerek saldırmasına engel olmuŐtur.

2.4.2. Cerrahi Müdahale Yardımıyla; Uygun Olmayan Duygusal Davranışlar.

Cerrahi yolla müdahale sonuçları da bilim adamlarına duyguları anlama açısından bir anlayış sağlamıştır. Klüver ve Busy; 1939 senesinde maymunun her iki şakak loblarını, bademciklerini ve hipokampal bölgeyi cerrahi yolla kaldırarak ameliyat sonrası maymunda ilginç davranışlara şahit olmuşlar. Maymunlar bu müdahaleden sonra artık yıldıktan korkmamaya başlamışlar, kendinlerini müdafaa etmeleri gerektiği zaman veya grup içindeki karşılıklı ilişkiler anında maymunların gösterdikleri agresiflik yok olmuş ve hiçbir şekilde agresif davranış sergilememişlerdir. Maymunların çiftleşme isteği o kadar kuvvetlenmiş ki hatta onlar başka hayvan türleri ile çiftleşme deneyiminde bulunmuşlar. Neyin iyi neyin kötü olduğunu ayırt edememişler. Yemeğin yanı sıra buldukları her şeyi ağızlarına alıp tadına bakmak istemişler. İnsanların kazadan kaynaklı veya ağır iltihap durumunda beyinlerindeki hasardan dolayı böyle davranışlar sergilemesine bilim adamları "Klüver ve Busy Sendromu" adını vermişlerdir. Bir başka deneyde araştırmacılar grup lideri olan makak maymununun badem çekirdeğini almışlar. Normalde en üste oturan liderliğini gösteren maymun bademcikleri alındıktan sonra sosyal merdivenlerin en alt tabakada oturmaya başlamış. Maymun iyi davranışı kötü davranıştan ayırt edemediği için liderlik yapma özelliğini kaybetmişti (Bloom, Lazerson ve Hofstadter, 1985, s.127).

2.5. DUYGU GEREKSİNİMİ

Duygu gereksinimi, Maio ve Esses tarafından biliş ihtiyacına duygusal karşılık olarak önerildi. Duygu gereksinimini "insanların kendilerinin ve başkalarının duygularını tetikleyen durum ve faaliyetlere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel motivasyonu" olarak tanımlanmaktadır. Duygu ve gereksinim; ruh hallerini, duyguları, tercihleri ve duygusal bir bileşenle ilgili değerlendirmeleri içeren geniş bir anlamda kavramsallaştırılmıştır. Bazı duygulanım halleri (örn. iyi duygular) diğerlerinden daha olumlu (örneğin, üzücü duygular) algılanmakla birlikte, Maio ve Esses, "ortalama" etkilenme peşinde "anamlı ayrımcılık" varlığını ısrarla vurguluyorlar. Buna göre, duygu gereksinimi, özellik-benzeri bir meta-duygu, yani

kendi ana duygularına ilişkin genel bir tutum olarak tanımlanmıştır (Bartsch, Vorderer, Mangold, & Viehoff, 2008, s. 8).

Duygu gereksinimi (Maio & Esses, 2001), duygu uyandıran durumlara ve faaliyetlere yaklaşma veya bunlardan kaçınma eğilimindeki bireysel farklılıkları tanımlayan bir yapıdır. Biliş ihtiyacına benzer şekilde Güçlü bilişsel faaliyete geçme motivasyonunu kullanan şahıslar, duygu gereksiniminin kişisel rapor öğelerinin yardımıyla ölçülebilen istikrarlı bir içsel motivasyonu yansıtmaktadır. (Cacioppo & Petty, 1982, s. 116)

Duygu Gereksinimi'nin (a) çeşitli konularda aşırı tutumlara sahip olma, (b) duygusal filmleri izlemeyi seçme ve (c) duygu-uyandırma olayına (Prences Diana'nın ölümü) dahil olma olasılığı daha yüksektir. Genel olarak, sonuçlar duygu gereksiniminin duygu ile ilgili süreçleri anlamada önemli bir yapı olduğunu göstermektedir. İlginç bir şekilde, mevcut araştırma, duygu ve bilişin farklı süreçler olduğu fikrini desteklemektedir. Örneğin, Zajonc'un (1980) ikili sistemler görüşü, duygusal süreçlerin bilişsel süreçlerden daha basit olduğunu ve duygusal süreçlerin bilişsel süreçlerden farklı olduğunu ileri sürmektedir. Ek olarak, Epstein'in (1998) bilişsel-deneyimsel kendilik teorisi, insanların iki ayrı bilgi işleme sistemine sahip olduklarını ileri sürmektedir: Birinci sistem bütünsel ve duygusal tecrübeye dayanırken, diğer sistem analitiktir ve mantık kurallarına dayanmaktadır. Bununla birlikte, bu perspektifler, duygusal ve bilişsel süreçler arasındaki etkileşime izin verir. Nitekim, duyguların belirli bilişlerden (ör. Başarısızlıktaki özürleri), ve bilişsel görevler de genellikle bir miktar duygu içermektedir (Forgas, 1995, s.39).

Duygu gereksinimi'nin düşünme motivasyonu, sosyal öğrenme süreçleri ve cinsiyete bağlı farklılıklar ile ilgili ilginç potansiyel ilişkileri olduğu bulunmuştur. Örneğin, erkekler, güçsüzlük işaretleri (örn. Umutsuzluk) göstermekten kaçmak ve gücün kasti olmayan yıkıcı kullanımını (örn. Daha zayıf bir kişide öfkeyi kırıştırmak) önlemek için bir çok davranışları kabul etmeyi öğrenebilir. Bunun tersine, kadınlar duygulara yaklaşmayı öğrenebilir; çünkü duygular başkalarının duygusal deneyimleriyle empati kurarak bakım görevine yatkındırlar. Ayrıca, duygu gereksinimi bireysel farklılıklar, tutum ekstremitesi gibi diğer önemli psikolojik değişkenleri de öngörmektedir.

Örneğin, duygularını yaşamak isteyen insanlar, tartışmalı konular hakkında aşırı görüş sahibi olma eğiliminde olabilirler, Çünkü aşırı görüş insanlara güçlü duygular yaşatır. İlginçtir ki, duygu gereksinimi yüksek kişiler, sosyal gruplara karşı güçlü tutumlar da gösterebilirler, çünkü nefret ya da saygı duyguları belki içten içten karşılanmaktadır. Bütün bu olasılıklar, duygu gereksinimi ölçeği ile incelenebilir (Kring & Gordon, 1998, s. 687).

Müziyenler gibi güçlü bir duygu gereksinimine sahip bireylerin, etkilendikleri durumlara yaklaşmaya ve duygularının deneyimini kazanmaya motive olduğu düşünülürken, duygu gereksinimi düşük olan kişilerin duygusal deneyimleri engellemeye veya kaçınmak eğiliminde olduğu düşünülmektedir. Böylece, duygu gereksinimi kendisini olumsuz ya da kararsız durumlar da dahil olmak üzere, bireylerin duygusal yaşantılarının deneyimlerine katılma motivasyonunun bir öngörüsü olarak düşünülebilir. Hem duygu gereksinimi hem de ego durumları insana has özelliklerdir. İnsanlar sürekli ister canlılar isterse de eşyalarla/nesnelere iletişim halindedirler. Bu iletişime kişilik özellikleri, çevresel koşullar, duyguları ve ego durumları etki etmektedir. Ego kavramı insan yaşamında önemli yere sahip olduğu için kısaca değinmek konuyu anlamada faydalı olacaktır.

2.6. EGO KAVRAMI

Ego kavramı aslında insanın yaşamında önemli yeri olan bir nevi süzgeç rolünü üstlenmektedir ve duygularla birebir ilişkisi vardır. Tezimizin konusu duygular olunca “Ego”dan bahsetmek duyguları anlama konusundaki yolculuğumuzu daha da anlamlı hala getirecektir. Bu durumda “Ego” nedir? Nasıl çalışmakta ve T.A içindeki yeri nedir? Sorularının yanıtını aramak faydalı olacaktır.

Ego psikolojisi klasik psikanalizin doğrudan bir uzantısı ve günümüzdeki temsilcisidir. Freud’un kızı Anna, psikanalizin doğal akışı içinde gelişen ve günümüzde “Ego Psikolojisi” adı ile bilinen bu akımın öncüsü sayılsa da Erik Erikson, Heinz Hartman, Edith Jacobson ve David Rapaport gerçek sözcüleri olarak kabul edilir. Anna Freud 1936’da yayımlanan “Ego ve Savunma Mekanizmaları” adlı klasik yapıtında, babasının çalışmalarını genişleterek, dokuz ayrı savunma mekanizmasını ayrıntılı bir biçimde tanımladı. Böylece psikanalistlerin görevi

yalnızca id'den gelen ve kabul edilemez nitelikte olan istekleri ortaya çıkarmakla sınırlanmamış oluyordu (Geçtan, 1998, s.72-73).

Freud gerçekliği test etmek, savunma, bilgi sentezi ve zeka fonksiyonları ile hafızayı Ego'ya bağlar. Freud'a göre Ego; id'in isteklerini gerçeklikle karşılayan kısımdır. Cesitli savunma mekanizmaları ile id'i dengeler. İd ve superego arasında dengeleyici unsur görevi görür. Temel görevi kişisel güvenliği sağlamak ve id'in bazı isteklerine izin vermektir (Sigmund, 1989, s.168).

Daha sonraları başka bilim adamları egonun savunma mekanizması dışında başka görevleri olabileceğine inanarak araştırmalar yapmaya başlamışlar ve ego işlevleri, ego zayıflığı ve ego gücü gibi kavramlar ortaya atmışlar. Bu araştırmalar da egonun düşünce, dikkat ve bilinçle yakından bağlantılı olduğu anlamı taşımaktadır.

O zaman; Ego , bilinçli zihin örgütüdür; bilinç düzeyindeki algılardan, anılardan, düşünce ve duygulardan oluşur diyebiliriz, veya sosyal bilimler sözlüğündeki tanımıyla ego; “Bireyin başka bireylerden ayırarak, kendisi olarak kavrayıp tanımladığı özüdür” demek mümkündür.

Ego, psişenin tümü içinde oldukça küçük bir alan kaplamakla birlikte, önemli görevler üstlenmiştir. Ego; bir düşünceyi, bir anıyı ya da bir duyguyu seçmedikçe kişi bunların varlığından haberdar olamaz. Ego, yaşantıların bilince ulaşması için geçit verdiği oranda bireyleşme gerçekleşir (Geçtan, 1998, s.173).

Araştırmalar sonucu ego düzeyinin ilk ergenlikten ileri ergenliğe kestirilebilir olduğu ve dönem dönem boyunca kararlı biçimde artış gösterdiği görülmüştür (Onur, 1993, s.493). Ego düzeyinin kişinin yaşının ilerlemesi ve büyüdüğü ortama göre kararlı biçimde artış göstermesi olağan bir durumdur. Çünkü insan geliştikçe düşünceleri ve tutumları da gelişmekte ve değişmekte. Dolayısıyla kişi kendisine has olmayan bazı düşünce ve tutumları kendisine has olarak kabullenince o düşünce ve tutuma uygun ego durumunu da kendisine modifiye etmekte ve o ego durumu ile özdeşleşmektedir. Genel olarak psikoloji tarihine bakıldığında Ego'yu araştıran bilim adamlarının Ego'nun dışavurumu ile ilgilendiğini görmek mümkündür. Eric Berne'in kişilik kuramına baktığımızda da bunu görmek mümkündür. Hem psikanaliz hem de TA ego'nun dışavurum hali ile ilgilenmişler. Yani kişinin hangi ego durumunu hangi durumlarda hangi ego durumuna karşı kullanması ile ilgilenmişler. Oysa bu ego

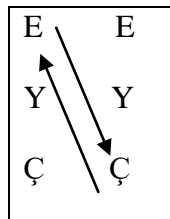
durumlarının, insanda davranışa dönüşmeden önceki aşaması dahada önem kespetmektedir. Ego nasıl gelişir? hangi aşamalardan geçerek kişiyi yönetir? Kişi bu egoların farkında olabilir mi? istenmedik egoları etkisiz hale getirebilir mi? Ego yetimi kişide olursa kişi davranışlarında ne gibi değişiklik olur? Kişi mi ego'yu yönetmeli yoksa ego mu? Bu soruların cevabı kişinin dışavurmuş ego durumlarından ziyade iç dünyasında saklıdır. Ego bu kadar önemlidir. İnsan harekete geçmeden önce iç dünyasındaki ego denizindeki dalgalanmaların farkında olmalı. İnsan bu ego denizindeki fırtınayı kontrol edebilmelidir. Aksi takdirde fırtınaya kapılıp daldaların kıyıya vurduğu ego durumu ile davranışını bilincsizce sergileyecektir.

2.7. TRANSAKSİYON

Transaksiyon; iki insanın kişilik pozisyonları ile karşılıklı anlaşmasıdır. Yani her iki insan karşılıklı iletişim zamanı ego durumlarının (E,Y,Ç) üçünü de kullanabilir (Şeynov, 2002, s.399).

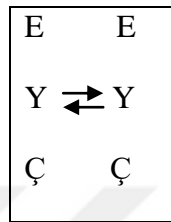
Kişilerarası iletişimde bir uyarıcı ve bir tepkiden oluşan birime, Transaksiyon (İletişim İşlemi) adı verilmektedir. Berne (1961), bir transaksyonel uyarıcı ile bir transaksyonel tepkiyi bir transaksiyon olarak ele almıştır. Transaksiyon; iki kimsenin belli ego durumları arasında gerçekleşen, bir uyarıcı ve bir tepkiden oluşan bir iletişim birimidir (Akkoyun, 2001, s.37).

Transaksiyonu iki örnekle açıklamaya çalışalım: yönetici-çalışana: “İşe geç gelmekle utanmıyor musunuz?!” yönetici burada yargılama pozisyonunu alarak (Ebeveyn) ve çalışanın utanma duygusuna hitap ederek (Çocuk) pozisyonunu kullanmıştır. İletişimi yukarıdan yapılandırmıştır. E → Ç. Çalışan “Özür dilerim, bir daha geç kalmam” diye yanıt verdiğinde ise (Çocuk) pozisyonunu kabul ederek karşısındaki kişinin (Ebeveyn) pozisyonuna hitap etmiş olur. Yani, karşıt transaksiyon oluşturmuş olur. E ← Ç. Çalışan iletişimi aşağıdan yukarıya doğru yapılandırmıştır. Şekil a’da olduğu gibi.

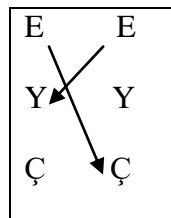
Şekil b.

Bir başka örnekte ise; koca eve gecenin bir yarısında gelir ve ağzı içki kokar. Evde kayınvalide ve eşi onu beklemekte. Eşi kocasına: “Bir şey mi oldu?” – “Sonra anlatırım hayatım”. Kayınvalide: “Nerelerde geziyordun, evin yok mu senin?”. Damat: ”Bu bizim ailemiz. Dışarıdan birisinin müdahalesi olmadanda halledebiliriz”. Eşin sorusu ve kocanın yanıtı yanyana transaksiyona örnektir. Her ikisi yetişkin gibi iletişim kurdular.

Şekil c.

Kayınvalide ve damat transaksiyonunda ise kayınvalide (ebeveyn) rolünü üstlenerek damadı suçlar ve davranışının açıklaması olmayan (çocuk) pozisyonuna hitap eder. Damat ise kayınvalideye (Ebeveyn) rolü ile onun (yetişkin) pozisyonuna hitap eder. Şekil c’de gösterildiği gibi burada transaksiyon üç farklı basamakta gerçekleşmiştir. Ebeveyn, Çocuk ve Yetişkin.

Şekil d.

Bu örneklerde ilişkiler farklı ego durumları ile farklı pozisyonlarda yapılanmıştır. Ünlü Rus tiyatro kuramcısı P.M. Erşov sahne sanatçılarının karşılıklı ilişkilerini analiz ederek psikanaliz ve transaksiyona faydalı katkıda bulunmuştur. Bu anlayışa “Yapılandırma” ismini vermiştir.

Bu yapılandırmanın üç çeşiti bulunmaktadır. Bunları; “Yukarıdan Yapılandırma”, “Aşağıdan Yapılandırma” ve “Yanyana Yapılandırma” olarak sıralayabiliriz. Yukarıdan yapılandırma; varlığını kendi üstünlüğü ile oluşturmaktadır. Aşağıdan

yapılandırma ise; varlığını itaat etmek ile oluşturmaktadır. Yanyana yapılandırma adından da anlaşıldığı gibi beraber işbirliği anlamındadır (Şeynov, 2002, s.400).

Bu yapılandırmalara örnek verecek olursak; Yukarıdan yapılandırmayı patron, itaat edilen, bir insanı değerlendiren. Aşağıdan yapılandırma ise; iltifat, yalakalık, eziklik gösteren. Beraber yapılandırma ise; aynı pozisyondaki meslektaşlar olarak nitelendirmek mümkündür.

İlişkide yapılandırmaları gerçekleştirildiğinde bunun belirtilerine dikkat edilirse şayet hangi tür yapılandırma olduğunun farkına varılabilmekte. Şöyle ki; Yukarıdan yapılandırmada; üstünlüğe yeltenme, dışarıdan bakıldığında ders verme, eleştirme, öğüt verme, uyarma, ‘sen’, ‘oğlum’ hitabı, aşağılayıcı ve alaycı ses tonu, omuza vurma, el verirken eli aşağıda tutma, alaycı bakışlar v.s. Aşağıdan yapılandırmada ise; ricada bulunmak, özür dilemek, açıklayıcı olmak, suçlu ve zavallı ses tonu, selamlaşırken elini yukarıya doğru uzatılması v.s. Yanyana yapılandırmada ise; hem yukarıdan hem de aşağıdan yapılandırmada bulunan belirtilerin bulunmaması, işbirlikçi olmak, düşünce alışverişinde bulunmak bu yapılandırmaların bariz dışavurumudur (Şeynov, 2002, s.401).

2.7.1. Transaksiyon Türleri

Berne (1961), temelde tamamlayıcı, kapalı ve gizil olmak üzere üç tür transaksiyon bulunduğunu belirtmektedir. Bu transaksiyon türleri iletişim sürecinde harekete geçirilen ego durumlarının, çeşitliliği ve de uyarıcıyı gönderenin beklentisinin (temas iletisi ihtiyacının istediği şekilde karşılanmasının) gerçekleşip, gerçekleşmemesi bakımından farklılıklara dayalı olarak belirlenmiştir. Buradaki *beklenti*; karşı tarafla zamanın nasıl yapılandırılmak istendiği ve farkında olarak veya olmayarak hangi ego durumuna temas iletisi alınmak istendiğidir. Bu nedenle, beklentiye dayalı olarak her bir transaksiyon türü için ayrı bir iletişim kuralı ortaya çıkmaktadır. (Akkoyun, 2001, s.38).

2.7.1.1. Tamamlayıcı Transaksiyonlar

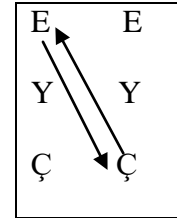
Tamamlayıcı transaksiyon olarak adlandırılan transaksiyon birinci tür transaksiyondur. İletişimde bulunan iki kimsenin her birinin yalnızca bir ego durumundan hareket ettiği ve uyarıcıyı gönderenin karşısındaki kişide hedeflediği

ego durumundan tepki aldığı transaksionlardır. Başka bir deyişle, karşısındaki kimsenin *beklentisini* karşılamaktadır. İletişimin birinci kuralı, transaksionlar tamamlayıcı olduğu sürece, iletişim sonsuza kadar sürebilir (Akkoyun, 2001, s.38).

A: (Sert bir ses tonu ve kaşlar çatık)

E - Ç

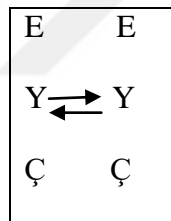
-Yine geç kaldın.

B: (Bükük boyun, zayıf bir ses tonu)

Ç - E

-Özür dilerim.

C: (Sakin bir ses tonu, gözlerde merak ifadesi nötr bir yüz ifadesi)

Y - Y

-Yine geç kaldın.

D: (Sakin bir ses tonu, hafif bir baş sallaması)

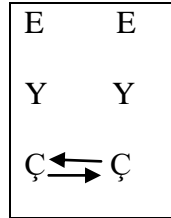
Y - Y

-Evet öyle.

Şekil e.

Bununla birlikte tamamlayıcı transaksionlar, çatışmasız rahatça ilerliyor görünen ilişkilerde her zaman ideal transaksion çeşidi değildir. İki çalışanın işten atılıncaya

kadar çocuk ego durumlarından yaptıkları aşağıdaki örnek olayda belirtildiği şekildedir (Boholst, 2002, s.10).

A: (heyecanlı bir ses tonu)

Ç - Ç

-Yeni film indirdim, bilgisayarda izleyelim mi?

B: (neşeli yüz ifadesi)

Ç - Ç

- Gerçekten mi? Haydi izliyelim. Patron nasılsa ofiste yok.

Şekil f.

2.7.1.2. Kapalı Transaksiyonlar

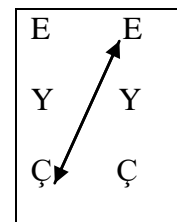
İletişimde bulunan iki kimsenin her birinin yalnızca bir ego durumundan hareket ettiği, ancak uyarıcıyı gönderenin karşısındaki kişide hedeflediği ego durumundan tepki almadığı transaksiyonlardır. İletişimin ikinci kuralı, transaksiyonlar kapalı olduğunda, taraflardan birisi ya da ikisi birlikte ego durumlarını değiştirerek yeniden iletişim kurmadıkça, iletişim sürmeyebilecektir (Akkoyun, 2001, s.40).

A: (Zayıf ve nazlı bir ses tonu, yığılan bir beden) Ç – E

-Çok yorgunum.

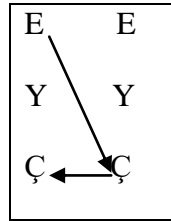
B: (Zayıf ve nazlı bir ses tonu, yığılan bir beden) Ç - E

-Ben de çok yorgunum.

Şekil g.

Aşağıda “Ebeveyn Ego” durumundan “Çocuk Ego” durumuna direk olarak mesaj iletilmekte ve görünen çıkışma ile transaksyon kapalı transaksyonla sonuçlanmaktadır. Kapalı transaksyonlar gerçek konuşmayı durdurur. Böyle ilerlemek konuşmayı kavga ile sonlandırır. Tipik olarak konuşma aşağıdaki gibi ilerleyecektir (Boholst, 2002, s.11).

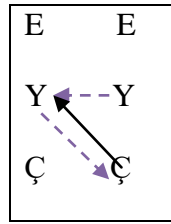
A: - Saatimi nereye koyduğumu biliyor musun?

B: - Kendin bak. (Ya da benim canımı sıkma.)

Şekil h.

2.7.1.3. Gizil Transaksyonlar

İletişimde bulunan iki kimseden yalnızca birisinin ya da her ikisinde iki ego durumundan birden harekete geçtiği (bir transaksyonda üç ya da dört ego durumunun harekete geçtiği) ve de aynı anda psikolojik ve sosyal olmak üzere iki farklı mesajın birden yer aldığı transaksyonlardır. Açıkça ifade edilen, söylenen (sosyal mesaj) ile açıkça söylenmeyen ama sözsüz olarak iletilen (psikolojik mesaj) birbiriyle uyumamaktadır. Ancak kapalı bir transaksyonu içermesine rağmen, karşıdaki kişinin *beklentisi* karşılandığından bu transaksyonlar sürebilmektedir. İletişimin üçüncü kuralı, bir gizil transaksyonun davranışsal sonucunu, sosyal düzey değil psikolojik düzey belirler. Gizil transaksyonda sosyal mesajlar düz çizgiyle, psikolojik mesajlar kesik çizgi ile gösterilmektedir. Üç ego durumunun kullanıldığı transaksyonlar **Açısal Gizil Transaksyon**, dört ego durumunun kullanıldığı transaksyonlar **Dubleks Gizil Transaksyon**, olarak adlandırılmaktadır. Bunların çok rastlanılan örnekleri aşağıda verilmektedir (Akkoyun, 2001, s.41).

Satıcı: (Gözler kısık, ağzı yana doğru bükük, iğneleyici bir ses tonu)

Sosyal Düzeyde : Y - Y

-Bu en iyi modelimiz ama çok pahalı. **Psikolojik Düzeyde :** Y – Ç

-Sen bunu alamazsın.

Müşteri: (Gergin bir yüz, seri el kol hareketleri) **Sosyal Düzeyde :** Y - Ç

-Tamam alıyorum.

Şekil i.

Dubleks gizil transaksiyonlarda, sosyal mesajlar ve psikolojik mesajlar birbirini tamamlamaktadır. Gerçekte burada birisi 'işitilen' diğeri 'hissedilen' olmak üzere iki tamamlayıcı transaksiyon bulunmaktadır. İletişimin ikinci kuralına göre, bu iletişim hem sosyal hem de psikolojik düzeyde sürecektir (Akkoyun, 2001, s.42). Şekil i'de görüldüğü gibi.

Öğretmen: (Sert bir ses tonu, cümlelerin sonunda ses tonunda düşüş, çatık kaşlar)

Sosyal Düzeyde : Y - Y

-Ödevi yaptın mı?

Psikolojik Düzeyde : E – Ç

-“Yine yapmadın değil mi?”

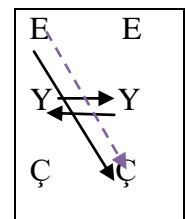
Öğrenci: (Titrek bir ses tonu, başı yana eğme, omuzlarda çökme)

Sosyal Düzeyde : Y - Y

-Evet yaptım.

Psikolojik Düzeyde : Ç –E

-“Benden hiç hoşlanmıyorsun”

Şekil j.

Sonuç itibariyle iki kişi arasındaki iletişimin devam edebilmesi için gerekli olan üç kural şu şekilde özetlenebilir:

1. Transaksiyonlar tamamlayıcı olduğu sürece iletişim sonsuza kadar devam edebilir.
2. Bir transaksiyon kapalı olduğunda iletişim duraksar veya kesilir. İletişimin devam edebilmesi için, taraflardan birinin ya da ikisinin birlikte başka bir ego durumundan tepkide bulunması gerekir.
3. Gizil transaksiyondan sonra ortaya çıkacak olan davranışı sosyal düzeydeki mesaj değil, psikolojik düzeydeki mesaj belirler (Tüfekçi, 2008, s.39-40).

Kişilerarası ilişkilerin sağlıklı olabilmesi için TA kuramı, ego durumlarının duruma uygun kullanılması gerektiğini söylemektedir. “Ebeveyn”, “Yetişkin” ve “Çocuk” ego durumlarını yerine ve zamanına göre kullanamamak sağlıklı iletişimi ortaya çıkarabilmektedir. Aynı zamanda; bir insanın benlik durumları arasındaki sınırları aşırı katı ya da aşırı geçirgen olursa da, bu insanın kişilerarası ilişkilerinde birtakım sorunla karşılaşacaktır. İletişim sanatı bu noktada devreye girmektedir.

2.8. TRANSAKSİYONEL ANALİZ

Eric Berne (1910-1970) tarafından geliştirilen Transaksiyonel Analiz (TA) ya da İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı; psikolojinin iletişim, gelişim, psikopatoloji, eğitim ve danışma, terapi alanlarını içine alan; son yıllarda reklamcılık, askeri örgütler, hasta ile iletişim gibi bir çok alanda etkinlik gösteren bir yaklaşımdır (Keçeci, 2007, s.2).

Psikolojide, kuramsal temelini kişilerarası ilişkilere dayandıran çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramlardan birisi olan Transaksiyonel Analiz (TA) kuramı, bir kişilerarası ilişkiler kuramı olduğu gibi aynı zamanda da bir psikoterapi ve kişilik kuramı olup, TA kuramında kişiliğin yapısını ve fonksiyonunu ifade etmek için "ben durumları" kavramı kullanılmaktadır (Alisinanoğlu, 2000, s.11).

Kişilerarası etkileşimleri incelemede kullanabileceğimiz pek çok yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlardan bir kısmı doğrudan kişilerarası etkileşimlerin analizine yöneliktir. Bir kısmı ise yalnızca bu amaç için ortaya atılmamış olan fakat kişilerarası etkileşimleri incelemede de kullanabileceğimiz yaklaşımlardır. Bunlardan biri de transaksiyonel analizdir (Dökmen, 1996, s.60).

Transaksiyonel analiz, kişisel gelişim ve değişim için bir kişilik ve düzenli psikoterapi teoremidir. Transaksiyonel analiz, psikanalitik, linguistik, davranışçı ve bilimsel elementlerin biraraya getirildiği bir yaklaşımdır. Transaksiyonel analiz, terapi boyunca etkileme amacıyla örüntüleri temel alan, kişilerarası ilişkileri anlamaya çalışır. Transaksiyonel analiz, problemlerden çok gizil güç, potansiyel merkezlidir. Transaksiyonel analize göre her birey problemlerini çözme yeterliliğine ve potansiyeline sahiptir (<http://eco.ittralee.ie>).

Kişilik terimi olarak transaksiyonel analiz, insanların psikolojik olarak nasıl yapılandırıldığını tanımlar. İletişim teorisi olarak organizasyonları ve sistemleri analiz etme metodlarını ifade eder. Çocuk gelişimini açıklayan bir teoridir. Pratik uygulamalarda, pek çok bozuklukta teşhis ve tedavi olarak; çiftler, aileler ve gruplarda başlıbaşına bir terapi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Tedaviyle ilgili alanların dışında yönetim ve iletişim eğitimleri, danışma ve danışmanlık, öğretmenlerin uygun seviyede açık iletişim kurması için eğitim alanında kullanılmaktadır (<http://www.all-science-fair-projects.com>).

2.8.1. Transaksiyonel Analizin Temel Yaklaşımları

Transaksiyonel Analiz yaklaşımının temel sayıltıları aşağıdaki gibidir.

İnsanlar OKEY'dir: Bu, herkes ne yaparsa yapsın, kim olursa olsun değerlidir, anlamlıdır ve önemlidir demektir. İnsanlar arasında pek çok farklılıklar vardır, ancak insan olarak herkes eşittir. Herkesin eşit olduğuna inanmak, herkese aynı davranmak demek değildir ama herkesin varlığını kabul etmek demektir. Hiç kimse, insan olarak birbirinden ne daha iyidir ne de daha kötüdür. Sadece farklıdır. Bu farklılıklara rağmen, insan olarak OKEY'dir. (Akkoyun, 2001, s.5).

Evet insan edindiği farklılıklara rağmen nitelikli, dirençli ve kaliteli olmaya başlıyor. Yani insan ne kadar “rağmen” ise o kadar güçlüdür. Hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak. Bizler her şeye rağmen karşımızdaki kişiyi affedebiliyorsak, yetişkin pozisyonunda karşılayabiliyorsak, yollar gösterebiliyorsak o kadar nitelikliyiz demektir. Ne kadar az “rağmensek” niteliğimizde o ölçüde zayıflık olacaktır. Fakat; bu bizi başkalarından üstün kılmayacak farklı kılacaktır.

Herkesin düşünme kapasitesi vardır: İnsanlar çevrelerinde ne olduğunu ve kendilerine ne olduğunu kavrayabilme kapasitesine sahiptir. Önemli bir psikiyatrik bozukluğu olmayan herkesin düşünme kapasitesi vardır. Tüm ruhsal sorunlar uygun yaklaşım kullanıldığında ve sorunu olan bireye gereken bilgiler verildiğinde, kişinin kendisi tarafından çözümlenebilir. Bu herkese aynı davranmak değildir; ama herkesin varlığını kabul etmek demektir (Akkoyun, 2001, s.6).

Yaşamında ne olacağına herkes kendisi karar verir: İçinde bulunduğumuz durum ve çevremizdeki insanlar, bizim üzerimizde az ya da çok, hafif ya da yoğun çeşitli etkilerde bulunabilir. Ancak; hangi koşullarda olursa olsun içinde bulunduğumuz duruma nasıl bir tepkide bulunacağımıza biz karar veririz. Etkilenmeyi kabullenebiliriz de, kabullenemeyebiliriz de. Etkilenmemizi bile istediğimiz gibi düzenleyebiliriz. Kuramın dayandığı temel anlayış, Berne'ün şu ifadesiyle hoş bir şekilde özetlenmektedir: “İnsan dünyaya prens veya prenses olarak gelirler, ancak daha sonra kurbağaya dönüşürler. Tedavinin amacı da, insanların yeniden prens veya prenses olmalarına yardımcı olmaktır” (Akkoyun, 2001, s.6).

2.9. T.A. EGO KURAMI

Kişilerarası ilişkilerin psikolojisini araştıran bir çok kuramcı olduğu gibi Berne de Transaksiyonel Analiz kuramı ile hem kişilerarası ilişkileri hem de kişiliğin yapısını ve fonksiyonunu ifade etmek için "Ben Durumları" kavramı kullanmaktadır. Ben durumları, duruma uygun değişmez bir duygu ve yaşantı biçimi olarak tanımlanmaktadır; Berne, insanın kişiliğinin üç ben durumundan oluştuğunu vurgulamıştır. Bunlar, Ana-baba, Yetişkin ve Çocuk ben durumlarıdır. Kişiler belli durumlarda, bu ben durumlarından birisine uygun olarak davranımda bulunurlar. Bir kişi iletişim sürecinde aynı anda üç rolden de istifade edebilmektedir. TA kuramına göre, sağlıklı kişilerarası ilişki bu ben durumlarının her birinin duruma uygun kullanılabilmesiyle mümkün olabilmektedir. Her ben durumunun kendine özgü dili, tutumu, duygu ve davranışları bulunmaktadır.

Transaksiyonel Analiz (TA), “Geçmişteki yaşantımıza bağlı olarak şu anki kararlarımızı veririz.” varsayımına dayanan bir danışmanlık yaklaşımıdır. Freudyen bir psikanalist olarak eğitilen Berne, psikanalizin insanların problemlerini çözmede yavaş olduğunu düşünmüş ve TA'yı geliştirmiştir. TA bireylerin verdikleri kararları

değiştirme kapasitesine sahip olduğunu vurgulayan bir kuramdır. TA hem kişilik, hem sosyal etkileşim kuramı, hem de psikoterapötik bir araçtır. TA'nın temel amacı; danışana mevcut davranışları ve hayatının gidişatıyla ilgili yeni kararlar almasında destek olmaktır. Bu amaca ulaşmayı sağlayan hedefler, bireyi daha önceden hayat tarzı ile ilgili aldığı kararların seçme özgürlüğünü nasıl sınırladığı konusunda bilinçli hale getirmek ve ondan hayatın determinist ve üretkenlikten yoksun bölümleri ile ilgili yeni kararlar almasını istemektir (Altıntaş & Gültekin, 2005). Profesyonel yardım ilişkisi içinde de kişi sorunlarını kendisi çözümlenmekte ve yaşamını nasıl gerçekleştireceğine kendisi karar vermektedir (Akbağ, 2000, s. 37).

Teorik esası Eric Berne tarafından kurulan bu yaklaşım, psikanalizden büyük ölçüde etkilendiği anlaşılan bir bakış açısı bulunmaktadır. Psikanaliz yaklaşımında bilinçaltını oluşturan unsurlar olan "id", "ego" ve "süperego", Transaksiyonel Analizde büyük ölçüde kullanılmaktadır. Ancak Transaksiyonel Analizde daha çok ego ve fonksiyonları üzerinde durulmaktadır (Karagözoğlu, 2004, s.17).

Transaksiyonel Analiz; "Geçmişteki yaşantımıza bağlı olarak şu anki kararlarımızı veririz." Varsayımına dayanır. Bu yaşantılar geçmiş dönemde yaşamda kalma gereksinmelerimizi karşılamak için uygundur ama şu an geçerliliğini yitirmişlerdir. Transaksiyonel Analiz; terapötik sürecin bilişsel-gerçekçi-davranışsal boyutlarını vurgular. Daha da spesifik olarak bireylerin verdikleri kararları değiştirme kapasitesine sahip olduğunu vurgular. Bu kuram, yeni kararlar vermek için insanların farkındalık düzeyini artırmaya çalışır ve bu sayede insanlar yaşamlarını değiştirebilirler (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s.30).

Eric Berne tarafından ortaya atılan Transaksiyonel Analiz Kuramının amacı, insanlar arasındaki iletişimin niteliğini çözümlenmek, tepkilerin gerisindeki kişilik yapılarını açıklamak ve daha etkili iletişim kurma becerilerini kazandırma yöntemleri geliştirmedir. Transaksiyon, Bern'e göre, iki insan bir araya geldiğinde başlayan sosyal bir etkinliktir. Böyle bir konumda iki kişinin kişiliğini oluşturan ego durumları arasında bir etkileşim başlar. Bu etkileşimde taraflardan birinin davranışı karşısındaki için uyarıcı kendisi açısından tepkidir. Eric Berne bu iletişime, daha kesin ve açık olduğu için transaksiyon adını vermektedir. Transaksiyonel analiz kuramı bu ilişkiyi çözümlenmeye çalışan bir yaklaşımdır (Kuzgun, 1997, s.122).

Ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişmeler sonucu, insanlar çok kısa zaman içinde gittikçe artan sayıda ilişkiye girmek zorundadırlar. Bu da ilişkinin daha yüzeysel kalmasına, ilişkilerdeki yüzeysellik de bireyin hem kendisine hem de topluma yabancılaşmasına neden olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerdeki bu iletişim sorunlarının bir kısmı çevresel koşullardan kaynaklanırken önemli bir bölümü de kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. İşte Transaksiyonel analiz kuramı bu süreci açıklamaktadır (Arı, 1989, s.77).

2.10. T.A. EGO DURUMLARI

Transaksiyonel Analizin temeli ego durumlarına dayanmaktadır. Berne “Ego Durumu”nu “Duruma uygun, değişmez davranış biçimleri ile dolaysız ilişkisi bulunan değişmez bir duygu ve yaşantı biçimidir” şeklinde tanımlanmaktadır (James ve Jongeward, 1984, s.33).

Jones’un (1982, s.62) Berne’den aktardığına göre, TA’nın temeli ego durumlarına dayanmaktadır. Ego durumları ile ilgili tanımlardan birisi bunun “Tutarlı bir davranış örüntüsü ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı duygu, düşünce ve yaşantılar örüntüsü” olduğu şeklindedir. Ego durumları TA kuramının kişilik kuramı kısmını teşkil etmektedir. TA da insan davranışları ego durumları bakımından açıklanmaktadır. Gözlenebilen ve ölçülebilen yapılar olan ego durumları insanın kişiliğinde üç farklı biçimde yer almaktadır. Bunlar: “Ebeveyn”, “Yetişkin” ve “Çocuk” ego durumudur. Her insan üç çeşit ego durumunu da sergilemektedir. Herhangi bir kimse bir sosyal grup ortamında herhangi bir anda bu ego durumlarından birisini baskın olarak sergileyebilmektedir.

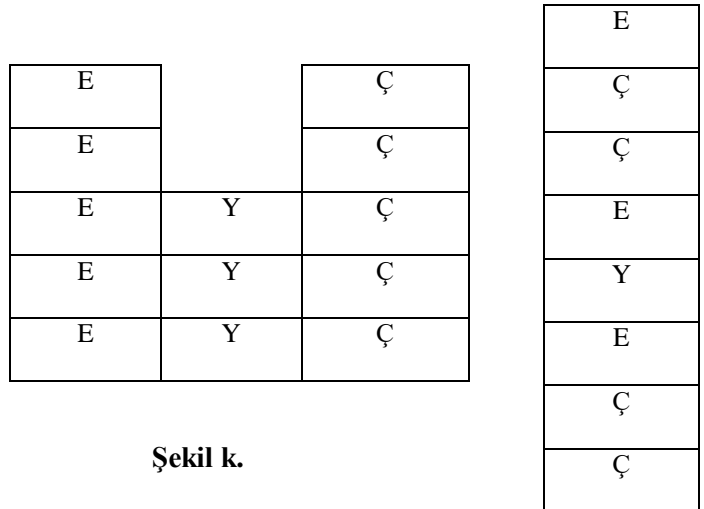
Bireyin ego durumları; yaşamsal deneyimlerinden ve zihninde hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak tutulan şeylerden oluşmaktadır. Birçok davranış, herhangi bir yerden alınmamış veya bilinçte yokmuş gibi görünür. Uzun bir süre önce kaydedilmiş bilgiler basit olarak gösterime girmektedir. Çok eskiden öğrenildiklerinden ve ortaya koymak için çok az bilinç çabası gerektirdiklerinden, kelimeler ve duygular çok rahat ifade edilir (Edwards, 2004, s.110).

Ego durumlarının yapısal analizine göre her insan; ebeveyn, yetişkin ve çocuk olmak üzere üç ego durumuna sahiptir. Her bir ego durumuyla ilişkilendirilen özel davranışlar, jestler, yüz ifadeleri, kelimeler ve ses tonu vurguları bulunmaktadır.

Ebeveyn ego durumu; inançların, değerlerin ve tutumların bekçisidir. Aynı zamanda zevki ve hazzı ertelemenin ilkelerini yönetmektedir. Yetişkin ego durumu; kullanılabilir verileri değerlendiren, gerçekçi bir şekilde anlamlandıran ve objektif ilişkiler kuran bir bilgisayar modeli gibi işlev görmektedir. Çocuk ego durumu ise; eğlenceyi seven ve zararlı -ikisini de içeren- hislerden ve duygulardan meydana gelmektedir. Aslında ihtiyaçların acil hazzıyla da ilgilidir (Roberts, 1975, s.183).

Bireyler insanlar arası ilişkilerde bu üç çeşit ego durumlarından birisine uygun olarak davranımda bulunurlar. Örneğin; bir kişi bazen ana baba rolüne girerek yani kendi ana babası gibi davranarak, bazen de yetişkin kalarak ya da çocuk rolüne girerek karşısındaki kişilerle iletişim kurabilir. Birey belli zamanda bu ben durumlarının birisinde bulunursa da, birçok kişinin çoğu zamanlarında içinde bulunduğu belli bir (veya iki) ego durumu vardır. Bu ego durumu (veya durumlarına) “baskın ego durumu” denir Her insan bağımsız ve farklı bir kişiliğe sahip olduğundan dolayı, ego durumlarının beş boyutu -Eleştirel Ana-baba (EAB), Koruyucu Ana-baba (KAB), Yetişkin (Y), Doğal Çocuk (DÇ), Uygulu Çocuk (UÇ) ego durumları- her bireyde farklı miktar ve dengede yer almaktadır (Alisinoğlu, 1995, s.24).

Berne’ün (1961) doğumdan ve hatta doğum öncesinden başlayarak, öznel yaşantıların her birini bir *ego durumu* olarak nitelendirdiğini ve madeni paraların üstüste dizilmesi benzetmesini yaparak, bunların hepsinin kişiliği oluşturduğunu ifade ettiğini belirtelim. (Şekil j’de gösterildiği gibi) Buna göre; bir çocuğun milyarlarca, bir yetişkinin de katrilyonlarca ego durumu bulunmaktadır. Kuramda ego durumları denildiğinde, ilk kastedilen de budur (Akkoyun, 2001, s.15).

2.10.1. Ebeveyn Ego Durumu

Ebeveyn Ego durumu, başta ebeveynler olmak üzere dış kaynaklardan alınan tutum, algılama şeklindeki davranışları içermektedir. Kişinin yaşamında anlamlı olan kimselerle ilgili algılamaların kayıtlarıdır. Dışta, başkalarına karşı önyargılı, eleştirel ve koruyucu davranışlarla ortaya çıkar. İnceyse, Çocuk Ego Durumunu etkilemeyi sürdüren eski anne-baba iletileri olarak yaşanır. Bir çocuk, bir şeyler ters gittiğinde annesi gibi bağırıp çağırıyorsa Ebeveyn Ego durumundadır (Jongeward ve James, 1984, s.34).

2.10.1.1. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu

Transaksiyonel Analiz kuramına göre Eleştirel Ebeveyn Ego durumu kişide yargılayıcı, talep edici, buyurucu, kuralcı, eleştirici tutum ve davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ana-baba ben durumunun eleştirici yönüne göre davranan kişi başkalarının çocuk ben durumunu yıldırın, baskılı ve bilgiç bir kişi olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla Eleştirel Ebeveyn Ego durumunu kullanan bir eş, öğretmen veya arkadaş, diğer insanları öfkeliendirip, kendisinden uzaklaşmalarına neden olabilir (Arı, 1989, s.44).

Eleştirel Ebeveyn toplumsal kuralları/değerleri korumaya, bunlara uymayanları eleştirmeye yöneliktir. Eleştirel Ebeveyn sadece başkalarını eleştirmemekle kalmaz, aynı zamanda kendini de eleştirir. Bir kişi Eleştirel Ebeveyn yönünü kullanarak kendisine toplumun kültürünü aktaranlardan öğrendiği ve giderek doğru olarak benimsediği toplumsal kuralları yaşatmayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı hedefler (Akbağ ve Deniz, 2003, s.263).

Eleştirel Ebeveyn, genellikle kişinin içinde bulunduğu kültürün kurallarını onaylayarak ya da onaylamayarak engelleyici olan, keyfe bağlı ve katı kurallar grubudur (Pittman, 1982, s.47).

2.10.1.2. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu

Koruyucu ebeveyn ego durumu, eleştirici ego durumunun aksine ana babaların bakıp-büyütücü, koruyucu, anlayışlı, merhametli, kabul edici, cana yakın, ilgili, vefakar, yardımsever ve güvenilir tutum ve davranışları üzerine temellendirilmiştir. Koruyucu ebeveyn ego durumuna göre davranan kişi diğer insanlara karşı koruyucu,

besleyici, şefkatli, anlayışlı ve sevecen davranmaktadır. Bunun yanında bir kimsenin kendisine veya başkalarına özen ve sempatisi şeklinde belirginleşmektedir (Arı, 1989, s.45).

Koruyucu ebeveyn, koruyucu ve kollayıcıdır. Zarar geleceğini düşündüğü durumlarda şefkatle seslenir. Toplumsal değerleri temel alır ve toplumsal değerlerin dışına çıkıldığında zarar göreceğini düşünür. Koruyucu ebeveyn ilgili, özen gösterici, bağışlayıcı, destekleyici, izin verici, şefkatli, koruyucu ve endişelidir (Akbağ ve Deniz, 2003, s.267).

Koruyucu ebeveyn ego durumları baskın olan kişiler, geleneklere bağlı, ilişkilerinde nezaket ve saygı kurallarına önem veren, yardımsever, sadık ve gerçekten sorumluluk alabilen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Aşılı, 2001, s.35).

2.10.2. Yetişkin Ego Durumu

Simdi ve Burada” tepkilerini verirken ortaya çıkan duygu, düşünce ve davranışları içermektedir. Şu andaki gerçeğe uygun olan ve diğer iki kategoriden uzak duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımıdır. Çocuk ego durumundan farklı olarak, nesnel verileri işleyerek yaşamda karşılaşılan her türlü problemin çözümüne yönelik yaşantılardan oluşmaktadır. Çocuk ego durumunda ise öznel algılamaya dayalı olarak problem çözme yaşantıları bulunmaktadır. Yetişkin ego durumu, geçmişe değil şu an’a yönelik olduğundan, Ebeveyn ego durumundan farklıdır (Dökmen, 1997, s.69). Yetişkin Ego durumu kişiliğin olguları, verileri, gerçekleri değerlendirerek tepki veren yönüdür. Yetişkin Ego durumu bir bilgisayar gibi çalışır, işlemlerinde duygulara yer yoktur (Kuzgun, 2000, s.78).

Yetişkin ego durumu; şu an ki gerçekliğe uydurulmuş olan bir dizi bağımsız duygu, düşünce ve davranış örüntüsü tarafından nitelendirilmekte; verileri özerk bir biçimde toplamak, işleme sokmak ve eylemlerin temeli olarak olasılıkları değerlendirmekle ilgilidir. Düzenlenmiş, uyarlanabilir ve zekidir. Bu ego durumu ne ebeveynin sınırlayıcı kuralları ne de çocuk duygularının merhameti tarafından kontrol edilir. Bununla birlikte yetişkin ego durumu, her iki ego durumundan gelen mesajları dikkate alır ve kabul eder, gerçekliğe karşı bu verileri değerlendirir ve “doğru” olduğunu düşündükleri üzerine karar verir (Roberts, 1975, s.183).

2.10.3. Çocuk Ego Durumu

Çocuk ego durumu, kişinin çocukluğuna ait izleri de içeren duygu, düşünce, tutum ve davranış örüntüleri grubudur. Bu kurama göre hepimiz çocukluğumuzdaki gibi hisseden, düşünen, eyleme geçen ve tepkide bulunan küçük çocuğu içimizde taşıyız. Çocuk Ego durumu, kişiliğimizde yaşamın başlangıcından itibaren yaşanan duygu, düşünce ve davranışları içeren parçadır. Tipik bir çocuğun spontan davranışları ya da ebeveyn figürlerine verilen tepkilerde ortaya çıkar (Akkoyun, 1995, s. 10).

2.10.3.1. Doğal Çocuk Ego Durumu

Doğal Çocuk ego durumu içten geldiği davranma, her şeye ilgi gösterme, sezgilere güvenme, eğlenceyi sevmeye, kurallara esnek uyum göstererek duygularını yaşayabilme olarak karakterize edilir. Doğal Çocuk Ego durumu aşırı derecede gelişmiş olan kişiler kendini denetleyemeyen, şımarık olarak nitelendirilen kişilerdir (Kuzgun, 2000, s.79).

Doğal çocuk dünyadaki ebeveyn figürlerine tepkide bulunmaktan uzak durarak, kendini spontan olarak ifade eder. Uygulu çocuk ise doğal çocuktan farklı olarak, sanki ebeveynleri onu dinliyormuş ya da gözlüyormuş gibi tepkide bulunur. Çalışkandır, uslu ve asidir ya da ebeveyn figürlerinin herhangi birini esas alarak davranışlar gösterir. Doğal çocuk ve uygulu çocuk tepkileri, hem burada-şimdi tepkisi olarak hem de geçmişteki bir tepkinin tekrarı olarak gözlenebilir. Ancak aralarındaki önemli farklılık, davranışın başka bir kimseye uymaya yönelik olup olmamasındadır (Akkoyun, 1995, s.11).

2.10.3.2. Uygulu Çocuk Ego Durumu

Uygulu çocuk Ego durumu, aşırı itaat, uzlaştırıcı tutum, çevrenin beklentilerine duyarlı tepkilerle nitelendirilir. Uygulu Çocuk Ego durumu fazla gelişmiş kişiler başkalarına bağımlı, herkesle iyi geçinmek için kendini yadsıyan kimselerdir. Uygulu Çocuk Ego durumu bazen asi çocuk halini alır. Bu, istenenin tam tersini yaparak sosyal engellere tepkileri ifade etme şeklindedir (Kuzgun, 2000, s.80).

Uygulu Çocuk, çocuğun anne-baba sevgisini, onayını ve bakımını kaybetmemek için ortaya çıkmış yandır. Anne-baba bazen konuşarak, bazen kızarak, bazen bağırarak, bazen tehdit ederek, hatta bazen cezalandırarak çocuğunu “doğru olduğunu

düşündüğü” şekilde davranmaya zorlar. Bunun karşısında çocuk, içinden geldiği gibi davranmaktan yavaş yavaş vazgeçerek, anne-baba ve toplum tarafından belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde davranmaya başlar. Bu süreç içerisinde çocuk yavaş yavaş “kendi gibi olmaktan” vazgeçerek, giderek “anne-babasının istediği “ gibi biri olmaya, diğer bir deyişle, “uygulu” olmaya başlar (Jongeward ve James, 1984, s.38).

İnsan her saniye değişim ve gelişim gösteren bir varlıktır. Dolayısıyla insan başkaları ile iletişim kurduğu zaman ego durumlarını kullanacaktır ve bu ego durumları da kişisel yaşantılarına dayanacaktır. Kişisel yaşantılar kişinin benliğini oluşturduğu için her saniye değişen insanın benliğinde de değişimler olacaktır ve bu ego durumlarına yansiyacaktır. Dolayısıyla bir sene önce konuştuğum insan aynı olmayacaktır. Onunla iletişime geçerken, yargılarken onu tartarken eskiye dayanarak tartmak iletişimi yanlış noktadan başlatarak çıkmaza sokacaktır. Bulduğumuz zemini değiştirerek iletişimi sağlam şekilde yürütmek bizim elimizdedir. Çocuk ego zemininden yetişkin ego zeminine geçebilmek için kendi içimizdeki ego durumlarını gözlemleyebilme becerisini kazanmak (farkındalık oluşturmak) iletişimin önemli ayrıntısı olsa gerek.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma; üniversite müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ile kişilik özellikleri (TA ego durumları) ve bazı demografik değişkenleri arasındaki ilişkiler inceleneceği için ilişkisel tarama modelinde bir çalışma olacaktır. İlişkisel tarama modellerinde, değişkenler arasındaki ilişkiler; korelasyon türü ve karşılaştırma türü olmak üzere iki şekilde incelenmektedir. Korelasyon türü ilişkisel taramada, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini, birlikte değişim söz konusu ise; bunun nasıl olduğunu saptamaya çalışır. Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modelinde ise; en az iki değişken bulunur ve bunlardan birine (bağımsız değişkene) birine göre gruplar oluşturularak, öteki değişkene (bağımlı değişkene) göre aralarında bir değişme olup olmadığı incelenir (Karasar, 2002, s. 44).

Bu araştırmada üniversite müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ile kişilik özellikleri (TA ego durumları) ve bazı demografik değişkenleri arasındaki ilişkiler korelasyon türü tarama modelinde incelenirken; cinsiyetleri, yaşları, anne-baba beraberlik durumları, kardeş sayıları, doğum sıraları ve anne babalarının eğitim durumu gibi bağımsız değişkenlerin etkisi de karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli çerçevesinde incelenmiştir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'deki Üniversitelerde Müzik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Katılımcılar 115'i kadın, 92'si erkek olmak üzere toplam 207 kişidir. Araştırmanın çalışma grubundaki öğrenciler İstanbul, Ankara, Eskişehir ve İzmir üniversitelerindeki müzik bölümlerinde öğrenim görmektedirler.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak Duygu Gereksinimi Ölçeği, TA Ego Durumları Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerin yanı sıra demografik bilgileri sağlayacak “Kişisel Bilgi Formu” da veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1. TA Ego Durumları Ölçeği

Ego Durumları Ölçeği, Williams tarafından 1978’de geliştirilmiştir. İnsanı niteleyen 95 sıfattan oluşan bir listedir. Denekten, serbest seçme tekniği ile kendisini tanımlayan ve kendisinin bir özelliği olarak gördüğü sıfatları işaretlemesi istenmektedir. Ölçekteki her sıfatın her ego durumu için 0–4 arasında değişen standart beş ayrı değeri bulunmaktadır. Bu değerler, altı kişilik bir hakem grubunun bir sığata her ego durumu için verdikleri puanların ortalamalarıdır. Ölçeğin puanlamasında işaretlenen her sıfatın beş ego durumu için aldığı puanlar toplanarak beş ayrı toplam puana ulaşılır. Daha sonra bu puanlar her ego durumu için ölçekten alınabilecek en yüksek puana (katsayıya) bölünür. Bu işlemde elde edilen beş ego durumu puanı toplanır ve her bölme sonucunun bu genel toplama bölünmesiyle her ego durumunun bir bütün içindeki oranlarını gösteren ego durumun puanları elde edilir. Beş ego durumu puanlarının toplamı 1'e eşittir ve puanlar aracılığıyla egogram çizilebilmektedir. Ölçeğin elle puanlaması zaman aldığından dolayı zaman ve emek açısından kolaylık sağlaması bakımından bilgisayarla puanlanabilmesi için BASIC ortamında bir bilgisayar programı yazılmıştır. Bilgisayarla puanlamada işaretlenen sıfatların numaralarını vermek yeterli olmaktadır (Arı, 1989, s.79-80).

EDÖ, belli aşamalardan geçerek geliştirilmiştir. İlk aşamada Türkçe sözlükler taranarak Türkçe’de insanı niteleyen 228 sıfat belirlenmiş, daha sonra bu sıfatlar Türk Dili, Psikolojik Danışma, Sosyal Hizmetler ve Halkla İlişkiler konusunda uzman on hakeme verilerek günlük dilde kullanılan ve insanı niteleyen sıfatları işaretleyip, eklemeyi düşündükleri sıfatlar varsa eklemeleri istenmiştir. Sonuç olarak; hakemlerden sekiz ve üstünde kredi alan 141 sıfatla yeni bir sıfat listesi oluşturulmuştur. İkinci aşamada elde edilen bu 141 sıfat TA kuramıyla ilgili doktora ders vermiş veya çalışma yapmış altı hakeme verilerek her sıfatı beş ego durumu için beşli likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir.

Hakemler bu değerlendirmeyi tamamen birbirlerinden bağmsız olarak yapmışlardır. Daha sonra altı hakemin her bir ego durumu için belirli bir sıfata verdiği puanlar toplanarak hakem sayısına bölünmüş, böylece o sıfatın ilgili ego durumunu temsil edebileceği ortalama puan elde edilmiştir. Söz konusu sıfatın diğer ego durumlarını temsil edebileceği ortalama puanlar da aynı yöntemle bulunmuştur. Böylece hakemlerin değerlendirmeleri sonucu, herhangi bir ego durumundan 3.6 ve daha üstünde ortalama, puan alan 95 sıfatlık "Ego Durumları Ölçeği" (EDÖ) elde edilmiştir (Arı, 1989, s.81).

Bu aşamadan sonra ölçeğin geçerlilik çalışmalarına geçilmiş, geçerlilik çalışmasında mantıksal ve istatistiksel yaklaşımdan yararlanılmıştır. Mantıksal geçerlik ile ilgili olarak uzman kanısına başvurulmuştur. TA konusunda doktora düzeyinde ders vermiş veya çalışma yapmış sekiz uzman ölçeği oluşturacak sıfatların seçiminde görünüş ve kapsam geçerliliği açısından yardımcı olmuşlardır. Ayrıca ölçeği oluşturan sıfatların puanlanmasında yararlanılan altı hakemin değerlendirmeleri arasındaki yüksek tutarlılık, EDÖ'nin mantıksal geçerliliği için önemli bir kanıt sayılmıştır. EDÖ'nin yapı geçerliğini kontrol etmek amacıyla ölçeğin beş ego durumu arasındaki ilişki TA'daki beş ego durumunun teorik tanımlarıyla karşılaştırılmıştır. Ego durumlarının teorik tanımları dikkate alınarak aralarındaki korelasyonun miktarı ve yönü incelendiğinde elde edilen sonuçların tutarlı olduğu görölmüştür. EDÖ'nin benzer ölçekler geçerliliği ise, Akkoyun ve Bacanlı (1988) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Gough ve Heilbrun Sıfat Tarama Listesi" kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Her iki ölçeğin benzer alt ölçekleri arasında Eleştirel Ebeveyn için $r = 0.87$, Koruyucu Ebeveyn için $r = 0.91$, Yetişkin için $r = 0.93$, Doğal Çocuk için $r = 0.76$ ve Uygulu Çocuk için $r = 0.70$ 'lik korelasyon katsayıları bulunmuştur (Arı, 1989, s.82). Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili çalışmalarda ise, uzman değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık ve testin aralıklı tekrarı olmak üzere iki farklı yöntemden yararlanılmıştır. Güvenirlik çalışmasının birinci aşaması, testin tekrarı yöntemi ile yapılmıştır. İki uygulamadan elde edilen ego durumu puanları arasında Eleştirel Ebeveyn için $r = 0.73$, Koruyucu Ebeveyn için $r = 0.83$, Yetişkin için $r = 0.81$, Doğal Çocuk için $r = 0.77$ ve Uygulu Çocuk için $r = 0.74$ 'lük tutarlılık katsayıları elde edilmiştir. Güvenirlik çalışmasının ikinci aşamasında hakemlerin her ego durumu için verdikleri puanlar arasındaki korelasyon "sınıflar-içi" korelasyon tekniği

ile hesaplanmış, bu hesaplamalar sonucu hakem değerlendirmeleri arasında Eleştirel Ebeveyn için $r = 0.95$. Koruyucu Ebeveyn için $r = 0.93$, Yetişkin için $r = 0.96$. Doğal Çocuk için $r = 0.89$, Uygulu Çocuk için $r = 0.91$ 'lik tutarlılık katsayıları elde edilmiştir (Arı, 1989, s.83–85). Williams ve Williams (1980)' de aynı yöntemle Eleştirel Ebeveyn için $r = 0.93$. Koruyucu Ebeveyn için $r = 0.93$, Yetişkin için $r = 0.95$, Doğal Çocuk için $r = 0.94$ ve Uygulu Çocuk için $r = 0.89$ 'lık tutarlılık katsayıları bulmuştur (Arı'dan naklen,1989, s.84). Uzman değerlendirmeleri arasındaki korelasyonun yüksek olması ve ayrıca sonuçların Williams ve Williams (1980)'in elde ettiği sonuçlara yakın olması ölçeğin güvenilirliği için önemli bir kanıt sayılmıştır (Arı, 1989, s.82).

3.3.3. Duygu Gereksinimi Ölçeği

Duygu Gereksinim Ölçeği Maio ve Esses (2001) tarafından insanların duygu gereksinimlerini ölçme amacıyla geliştirilmiştir. (Türkçe adaptasyon çalışmasını ise Veli Duyan, Mehmet Uçar ve Temel Kalafat 2011 senesinde kültürümüze uyarlamıştır). Ölçek, bireylerin duygu yüklü ortamlara yaklaşma ve kaçınma motivasyonunu değerlendiren bir öz bildirim (self - report) aracıdır. Maio ve Esses, duygu gereksinimi ölçeğini geliştirme sürecinde ilk olarak 88 maddelik bir madde havuzu oluşturmuşlardır. Meslektaşlarından elde ettikleri geribildirimlerden sonra, zayıf görünüş geçerliliğe sahip olan 28 maddeyi ölçekten çıkarmışlardır. Bu işlemde sonra madde havuzunda 60 soru kalmıştır. Daha sonra, 355 katılımcıdan (215 kadın, 137 erkek ve cinsiyeti belirtilmemiş olan 3 katılımcı) bu 60 maddeyi cevaplamaları istenmiştir. Ölçek -3 (kesinlikle katılmıyorum) ile +3 (kesinlikle katılıyorum) şeklinde Likert tipi olarak hazırlanmıştır. Katılımcıların cevapları, madde çıkarma ve döndürmenin farklı teknikleri kullanarak birkaç defa açımlayıcı faktör analizi işlemine tabi tutulmuştur. Bu analizler, tutarlı bir biçimde birden yüksek özdeğerleri (Eigenvalue) ve scree plot grafiği iki faktörlü bir yapı ortaya koymuşlardır. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak, ölçümlerde ilk olarak 15 madde duygusal durumlara yaklaşma motivasyonunu, 14 madde ise duygusal durumlardan kaçınma motivasyonunu ölçen 29 maddeli bir yapı kullanmışlardır. Ölçekte yer alan maddelerin tümü psikometrik yeterli niteliklerini ortaya koymuştur. Buna ek olarak, duygusal yaklaşma ($\alpha=83$), duygudan kaçınma ($\alpha=84$) ve Duygu Gereksinimi Ölçeği'nden elde edilen toplam puanlar (yaklaşma eksi kaçınma; örneğin kaçınma

ters puanlı maddeler; $a=87$) oldukça yüksek iç tutarlılık puanları ortaya koymuştur. Beklendiği gibi, yaklaşma ve kaçınma ölçekleri önemli derecede negatif korelasyona sahip bulunmuştur, $r(322)=-.39, p<.001$. bu sonuçlara rağmen Maio ve Esses (2001) araştırmalarının son bölümünde, 29 maddeden üç maddenin düşük iç tutarlılık değerine sahip olduğunu tespit etmiş ve ölçeğin son halinde duygulara yaklaşma alt ölçeğinde 13 madde ve duygulardan kaçınma alt ölçeği de 13 madde olmak üzere toplam 26 madde yer almaktadır. Maio ve Esses (2001) daha sonra çalışmalarının ilk bölümündeki katılımcılardan elde ettikleri birkaç doğrulayıcı faktör analizi içindeki yapının, daha önce gözlenen faktör yapısı ile tutarlılık gösterdiğini saptamışlardır. Buna rağmen, elde ettikleri bütün kanıtları kullanılabilir hale getirmek için, 880 katılımcı üzerinde yaptıkları araştırmadaki çalışma grubundan elde edilen bütün doğrulayıcı faktör analizi yapılarını açıklamışlardır. Bu verileri kullanarak, iki faktörlü yapının (yaklaşma ve kaçınma) tek faktörlü yapıdan iyi sonuç verip vermediğini test etmek istemişlerdir. Doğrulayıcı faktör analizinin iki faktörlü modeli doğrulaması durumunda, duygulara yaklaşma ve duygulardan kaçınmayı ölçmek için alt ölçeklerin geçerliliği hesaplanabilirdi. Aynı zamanda bu hesaplamayı yapabilmek için güdülerin, önemli derecede negatif korelasyon göstermesi gerekir, böylece duygu gereksinimi toplam puanları hesaplanabilecektir. Tersine eğer iki faktörlü model önemli derece uygunluk vermezse, sadece toplam duygu gereksinimi puanlarının hesaplanması uygun olacaktır. Doğrulayıcı faktör analizinde, En Yüksek Olabilirlik çözümlemesini kullanmışlardır. Sonuçlar iki faktörlü yapının tek faktörlü yapıdan daha uygun olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2(1)=1176.96, p<.001$) ve iki gizli faktör arasında negatif korelasyon olduğu bulunmuştur ($r(878)=-.48, p<.001$). Buna ek olarak model oldukça uygun değerler vermiştir, SRMR=.07, RMSEA=.06 [Hu ve Bentler (1999), SRMR ve RMSEA'nın, .08 ve .05'e yakın yada altındaki değerlerin uygun sonuçlar olduğunu ifade etmişlerdir.] Önemli olarak söylenebilecek bir nokta da bütün maddelerdeki ortak varyansın varlığı, bu ortak varyans çıkarıldığında elde edilen iki faktörlü yapıdan daha iyi sonuçlar vermektedir (Green, Goldman ve Salovey, 1993; Zeller ve Carmines, 1980). Bu ihtimali kontrol etmek için, iki faktörlü modelin tek faktörlü modelden daha iyi sonuç verip vermediğini, her iki modelde de bütün maddeler için paylaşılan ortak varyans yöntemini çıkararak tekrar kontrol etmek istemişlerdir. Paylaşılan ortak varyans yöntemi tek bir faktör

üzerindeki bütün maddeler şekillendirilerek çıkarılmıştır (Javis ve Petty, 1996). Maio ve Esses iki faktörlü modele göre daha uygun sonuçlar verdiği belirtilmektedir ($\chi^2(1)=32.19$, $p<001$) ve iki faktörlü model (plus yöntemi) uygun sonuçlar vermektedir (SRMR0.05, RMSEA=.05).

Duygu Gereksinimi Ölçeği duygularla ilgili kaçınmayı ve yaklaşmayı yansıtan 26 maddeden oluşan iki boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçekte yer alan 3., 4., 5., 6., 7., 13., 15., 17., 18., 19., 20., 24. ve 26. maddeler yaklaşma alt ölçeğine aittir. Ölçeğin 1., 2., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 16., 21., 22., 23. ve 25. maddeleri ise kaçınma alt ölçeğine aittir. Daha öncede belirtildiği gibi Duygu Gereksinimi Ölçeği'nde 26 madde bulunmaktadır. Maddelerde belirtilen ifadeye, bireylerden “kesinlikle katılmıyorum - 3”, “kesinlikle katılıyorum +3”, olmak üzere altı derecede görüş bildirmeleri istenmektedir (Ek2). Dolayısıyla her bir alt ölçekten alınabilecek puanlar -39 ile +39 arasındadır ve Duygu Gereksinim Ölçeği'nden -78 ile +78 arasında değişmektedir. Envanterden alınan yüksek puanlar, insanların duygulara yaklaşma motivasyonunun yüksek, düşük puanların ise duygulara yaklaşma motivasyonunun düşük olduğu anlamına gelmektedir (Maio ve Esses 2001, s.583-615)

3.3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, okuduğu bölüm, kardeş sayısı, üniversite, ailedeki çocuk sıralaması gibi bilgileri toplamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler öğrencilerden toplandıktan sonra tek tek bilgisayar ortamına girilmiş ve SPSS istatistik paket programında araştırmanın amacına göre gerekli analizler yapılmıştır. Bu bağlamda:

Öncelikle çalışma grubunun normal dağılım gösterip göstermediği test edildikten sonra kullanılacak istatistiksel tekniklere karar verilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik değişkenlerini açıklamak için betimleyici istatistiklerden yüzde (%) ve frekans (f) değerleri verilmiştir.

Daha sonra, katılımcıların durgu gereksinimleri ile TA Ego durumları arasındaki ilişkileri görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon hesabı ardından TA Ego Durumlarının duygu gereksinimi yordayıcı etkisini belirlemek için Çoklu Regresyon Analizleri yapılmıştır. Son olarak katılımcıların demografik değişkenlerine göre duygu gereksinimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için 2 kategorili değişkenler için İlişkisiz Grup t Testi, 3 veya daha fazla kategorili değişkenler için Parametrik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve tamamlayıcı Tukey testleri ile parametrik olmayan Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmak isteyen Müzik bölümü (konservatuar) öğrencilerine son sınıf ve yüksek lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulamadan önce araştırmacı kendisini tanıtmış ve araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapmıştır. Veri toplama araçları her katılımcıya toplu halde verilmiş ve uygulamalar toplu halde yapılmıştır. Uygulamada herhangi bir süre kısıtlaması olmamıştır. Uygulamalar yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt amaçlarına dair istatistiksel bulgular ve bu bulgulara dair tablolara yer verilmiştir.

4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan öğrencilerin *cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, annelerinin ve babalarının eğitim düzeyi ve anne baba beraberlik durumu* değişkenlerine ait frekans (f), yüzde (%), geçerli yüzde ($geç\%$) ve yığılmalı yüzde ($yığ\%$) değerleri sunulmuştur. Ayrıca, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerinden sürekli değişken olanlara ait veri sayısı (N), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) değerleri de tablolaştırılarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	F	%	% _{geç}	% _{yığ}
Kadın	115	55,6	55,6	55,6
Erkek	92	44,4	44,4	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin; 115’inin (%55.6) kadın, 92’sinin (%44.4) ise erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.2.**Öğrencilerin Yaş Değişkenine İlişkin Dağılımları**

Yaş	F	%	% _{geç}	% _{yığ}
16-21	134	64.7	64.7	64.7
22-24	38	18.4	18.4	83.1
25 ve üstü	35	16.9	16.9	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.2'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin; 134'ü (%64.7) 16-21 yaş arasında, 38'i (%18.4) 22-24 yaş arasında ve 35'i ise (%16.9) 25 ve daha fazla yaştaadır.

Tablo 4.3.**Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Dağılımları**

Kardeş Sayısı	f	%	% _{geç}	% _{yığ}
Kardeş Yok	33	15.9	15.9	15.9
1 Kardeş	114	55.1	55.1	71.0
2 Kardeş	32	15.5	15.5	86.5
3 ve üzeri Kardeş	28	13.5	13.5	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.3 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin; 33'ünün (%15.9) tek çocuk olduğu, 114'ünün (%55.1) 1 kardeşinin olduğu, 32'sinin (%15.5) 2 kardeşinin olduğu ve 28'inin (%13.5) ise 3 ve üzeri kardeşinin olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.4.**Öğrencilerin Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Dağılımları**

Doğum Sırası	f	%	%_{geç}	%_{yıg}
Tek Çocuk	32	15.5	15.5	15.5
İlk Çocuk	86	41.5	41.5	57.0
Ortanca Çocuk	23	11.1	11.1	68.1
Son Çocuk	66	31.9	31.9	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.5'e bakıldığında; araştırmaya katılan öğrencilerin; 32'sinin (%15.5) tek çocuk olduğu, 86'sının (%41.5) ilk çocuk olduğu, 23'ünün (%11.1) ortanca çocuk olduğu ve 66'sının (%31.9) ise son çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5.**Öğrencilerin, Annelerinin Eğitim Düzeyine Dair Dağılımları**

Anne Eğitim Düzeyi	f	%	%_{geç}	%_{yıg}
Okur-Yazar Değil	7	3.4	3.4	3.4
İlkokul Mezunu	32	15.5	15.5	18.8
Ortaokul Mezunu	19	9.2	9.2	28.0
Lise Mezunu	72	34.8	34.8	62.8
Üniversite Mezunu	77	37.2	37.2	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.5 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin annesinin; 7'sinin (%3.4) okur-yazar olmadığı, 32'sinin (%15.5) ilkokul mezunu olduğu, 19'unun (%9.2) ortaokul mezunu olduğu, 72'sinin (%34.8) lise mezunu olduğu ve 77'sinin (%37.2) ise üniversite mezunu olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 4.6.**Öğrencilerin, Babalarının Eğitim Düzeyine Dair Dağılımları**

Baba Eğitim Düzeyi	f	%	%_{geç}	%_{yıg}
İlkokul Mezunu	17	8.2	8.2	8.2
Ortaokul Mezunu	26	12.6	12.6	20.8
Lise Mezunu	63	30.4	30.4	51.2
Üniversite Mezunu	101	48.8	48.8	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.6 ele alındığında; çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin babalarının; 17'sinin (%8.2) ilkokul mezunu olduğu, 26'sının (%12.6) ortaokul mezunu olduğu, 63'ünün (%30.4) lise mezunu olduğu ve 101'inin (%48.8) ise üniversite mezunu olduğu görülmüştür.

Tablo 4.7.**Anne-Baba Beraberlik Durumu Değişkenine İlişkin Dağılımları**

Anne-Baba Beraberlik	f	%	%_{geç}	%_{yıg}
Beraber	145	70.0	70.0	70.0
Boşanmış	36	17.4	17.4	87.4
Anne/Baba veya her ikisi de hayatta değil	26	12.6	12.6	100.0
Toplam	207	100.0	100.0	

Tablo 4.7'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin; 145'inin (%70.0) anne babasının beraber olduğu, 36'sının (%17.4) anne babasının boşanmış olduğu ve 26'sının ise (%12.6) anne babadan biri veya her ikisinin de hayatta olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.8.**Duygu Gereksinimi Ölçeği Toplam ve Alt Boyutların Betimsel Analizleri**

Öğrencilerin Duygu Gereksinimi	N	\bar{x}	Ss	Min.	Max.
Toplam Duygu Gereksimi	207	95.14	13.75	43	134
Yaklaşma	207	57.44	9.35	18	78
Kaçınma	207	37.69	1.16	13	75

Tablo 4.8’de çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin duygu gereksinimi ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistikleri verilmiştir. Buna göre müzik öğrencilerinin toplam duygu gereksinimleri ortalamaları $\bar{x}=95.14$, duygulara yaklaşma ortalamaları $\bar{x}=57.44$ ve duygulardan kaçınma ortalamaları $\bar{x}=37.69$ olarak bulunmuştur. Elde edilen en küçük ve büyük değerler bağlamında değerlendirildiğinde, müzik bölümü öğrencilerinin toplam duygu gereksinimlerinin ortalamanın üstünde olduğu, yine duygulara yaklaşma alt boyut puanlarının da ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin duygulardan kaçınma puanları ise ortalamanın altında olarak elde edilmiştir.

4.2. Öğrencilerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumlarının Duygu Gereksinimlerini Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumlarının duygu gereksinimlerini (alt boyutları ile) yordayıp yordamadığını belirlemek için yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir. Ayrıca, Regresyon Analizleri öncesinde tüm boyutlar arasındaki korelatif ilişkileri görmek için de Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.9.

Duygu Gereksinimi Ölçeği Alt Boyutları ile TA Ego Durumları Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları

		Eleştirel Ebeveyn	Koruyucu Ebeveyn	Yetişkin	Uygulu çocuk	Doğal çocuk
Duygu Gereksinimi- Yaklaşma	r	-.138*	.162*	.034	-.077	.064
	P	.047	.020	.625	.267	.357
	N	207	207	207	207	207
Duygu Gereksinimi- Kaçınma	r	.229**	-.247**	-.122	.066	-.036
	P	.001	.000	.080	.347	.605
	N	207	207	207	207	207

Tablo 4.9'da görüldüğü gibi, müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA eleştirel ebeveyn puanı arasında ($r=-.138$) $p<.05$ düzeyinde negatif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında ($r=.162$) $p<.05$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk alt boyutları arasında ise anlamlı olmayan ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi kaçınma alt boyut puanı ile TA eleştirel ebeveyn puanı arasında ($r=.229$) $p<.05$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında ($r=-.247$) $p<.05$ düzeyinde ters yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk alt boyutları arasında ise yine anlamlı olmayan ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.10.

Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Toplam Duygu Gereksinimlerini Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Sabit	148.68	50.19		2.962	.003
Koruyucu ebeveyn	-20.38	59.32	-.035	-.344	.732
Yetişkin	-115.63	123.51	-.166	-.936	.350
Uygulu çocuk	-68.80	101.84	-.121	-.676	.500
Doğal çocuk	-54.92	73.84	-.131	-.744	.458
Eleştirel ebeveyn			605618	1.608	.109

$R = .121$ $R^2 = .015$

$F = .752$, $p = .558$

Regresyon analizinden elde edilen bulgular Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun anlamlı bir düzeyde yordayamadığını göstermiştir ($R^2 = .015$, $F = .752$, $p > .05$). Regresyon denklemine giren değerler açısından koruyucu ebeveyn değerinin ($\beta = -.035$, $t(207) = -.344$, $p > .05$), Yetişkin ($\beta = -.166$, $t(207) = -.936$, $p > .05$), Uygulu çocuk ($\beta = -.121$, $t(207) = -.676$, $p > .05$), EAB ($\beta = 605618$, $t(207) = 1.608$, $p > .05$) ve Doğal çocuk değerlerinin ($\beta = -.131$, $t(207) = -.744$, $p > .05$) TA ego durumlarının duygu gereksinimlerini yordamada anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.11.

Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Yaklaşma Alt Boyutunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>p</i>
Sabit	96.42	33.52		2.876	.004
Koruyucu ebeveyn	118.51	39.62	.296	2.991	.003
Yetişkin	-134.94	82.49	-.285	-1.636	.103
Uygulu çocuk	-129.98	68.02	-.335	-1.911	.057
Doğal çocuk	-58.21	49.32	-.203	-1.180	.239
Eleştirel ebeveyn			640542	1.735	.084

$R = .226$ $R^2 = .015$

$F = 2.715$, $p = .031$

Regresyon analizinden elde edilen bulgular Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun yaklaşma alt boyutunu anlamlı bir düzeyde yordadığını göstermiştir ($R^2 = .015$, $F = 2.715$, $p < .05$). TA Ego durumlarının tümünün duygu gereksinimi yaklaşma puanlarındaki varyansın %2'sini açıkladığı görülmektedir ($F = 2.715$, $p < .005$). Regresyon denklemine giren değerler açısından koruyucu ebeveyn değerinin ($\beta = .296$, $t(207) = 2.991$, $p < .05$) yaklaşma alt boyutunu yordadığı görülürken; Yetişkin ($\beta = -.285$, $t(207) = -1.636$ $p > .05$), Uygulu çocuk ($\beta = -.335$, $t(207) = -1.911$ $p > .05$), Eleştirel ebeveyn ($\beta = 640542$, $t(207) = 1.735$ $p > .05$) ve Doğal çocuk değerlerinin ($\beta = -.203$, $t(207) = -1.180$ $p > .05$) TA ego durumlarının yaklaşma alt boyutunu yordamada anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.12.

Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin TA Ego Durumlarının Kaçınma Alt Boyutunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Sh</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>p</i>
Sabit	52.26	41.35		1.264	.208
Koruyucu ebeveyn	-138.89	48.86	-.278	-2.842	.005
Yetişkin	19.31	101.74	.033	.190	.850
Uygulu çocuk	61.18	83.90	.126	.729	.467
Doğal çocuk	3.30	60.83	.009	.054	.957
Eleştirel ebeveyn			199822	.544	.587

$$R = .269 \quad R^2 = .073$$

$$F = 3.954, p = .004$$

Regresyon analizinden elde edilen bulgular Koruyu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun kaçınma alt boyutunu anlamlı bir düzeyde yordadığını göstermiştir ($R^2 = .073$, $F = 3.954$, $p < .05$). TA Ego durumlarının tümünün duygu gereksinimi yaklaşma puanlarındaki varyansın %7'sini açıkladığı görülmektedir ($F = 3.954$, $p < .005$). Regresyon denklemine giren değerler açısından koruyucu ebeveyn değerinin ($\beta = -.278$, $t(207) = -2.842$, $p < .05$) kaçınma alt boyutunu yordadığı görülürken; Yetişkin ($\beta = .033$, $t(207) = .190$, $p > .05$), Uygulu çocuk ($\beta = .126$, $t(207) = .729$, $p > .05$), eleştirel ebeveyn ($\beta = 199822$, $t(207) = .544$, $p > .05$) ve Doğal çocuk değerlerinin ($\beta = .009$, $t(207) = .054$, $p > .05$) TA ego durumlarının kaçınma alt boyutunu yordamada anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.3. Çalışma Grubunun Demografik Değişkenlerine Göre Duygu Gereksinimlerinin Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular

4.3.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 4.13.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Toplam Duygu Gereksinimi	Kadın	115	95.574	12.332	1.150	.501	.205	.617
	Erkek	92	94.609	15.394	1.605			

Tablo 4.13’de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan katılımcıların Duygu Gereksinimleri Ölçeği toplam puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=.501$; $p>.05$).

Tablo 4.14.**Yaklaşma Alt boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Yaklaşma	Kadın	115	57.98	8.69	.81	.916	205	.361
	Erkek	92	56.78	10.14	1.06			

Tablo 4.14’de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan katılımcıların Duygu Gereksinimleri Ölçeğine ait yaklaşma alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=.916$; $p>.05$).

Tablo 4.15.**Kaçınma Altboyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Kaçınma	Kadın	115	37.59	10.78	1.01	-.143	205	.886
	Erkek	92	37.83	12.77	1.33			

Tablo 4.15’de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan katılımcıların Duygu Gereksinimleri Ölçeğine ait kaçınma alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen

bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-.143; p>.05$).

Tablo 4.16.

Duygu Gereksinimi Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Duygu Gereksinimi		16-21	134	96.33	14.28	G.Arası	653.613	2	326.806	1.741	.178
		22-24	38	94.21	13.04	G.İçi	38.296.039	204	187.726		
		25 ve üstü	35	91.63	11.97	Toplam	38.949.652	206			
		Toplam	207	95.14	13.75						
Kaçınma		16-21	134	39.03	12.13	G.Arası	846.244	2	423.122	3.169	.044*
		22-24	38	36.71	11.62	G.İçi	27237.582	204	133.518		
		25 ve üstü	35	33.66	8.89	Toplam	28083.826	206			
		Toplam	207	37.70	11.68						
Yaklaşma		16-21	134	57.30	9.87	G.Arası	12.686	2	6.343	.072	.931
		22-24	38	57.50	8.05	G.İçi	18028.531	204	88.375		
		25 ve üstü	35	57.97	8.87	Toplam	18041.217	206			
		Toplam	207	57.45	9.36						

Tablo 4.16’da görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan katılımcıların Duygu Gereksinimleri Ölçeğine ait puan ortalamasının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F = 1.741; p>.05$). Fakat diğer taraftan ölçeğin kaçınma alt boyutu için anlamlı derecede farklılık bulunmuştur ($F = 3.169; p>.05$). Son olarak yaklaşma alt boyutu için de anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=.072; p>.05$). Kaçınma alt boyutu için gözlenen bu farklılaşmanın hangi alt

gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Tukey post-hoc analizleri gerçekleştirilmiştir. Buna göre gözlenen bu farklılaşmanın 16-21 yaş grubu ile 25 ve üzeri yaş grubu arasında olduğu gözlemlenmiştir ($p < .05$). Bu bulguya göre, 16-21 yaşında olan müzik bölümü öğrencileri duygu gereksinimi kaçınma özelliğini 25 yaş ve üstü olan öğrencilerden daha fazla taşımaktadır.

Tablo 4.17.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Tek çocuk	33	95.67			
	1 Kardeş	114	108.36			
	2 Kardeş	32	101.97	1.523	3	.677
	3 ve Üzeri	28	98.41			
	Toplam	207				
Kaçınma	Tek çocuk	33	108.91			
	1 Kardeş	114	105.82			
	2 Kardeş	32	100.22	1.070	3	.784
	3 ve Üzeri	28	95.12			
	Toplam	207				
Yaklaşma	Tek çocuk	33	83.71			
	1 Kardeş	114	107.65			
	2 Kardeş	32	109.70	4.556	3	.207
	3 ve Üzeri	28	106,54			
	Toplam	207				

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere; duygu gereksinimi toplam ($\chi^2=1.523$; $p>.050$), kaçınma ($\chi^2=1.070$; $p>.050$) ve yaklaşma ($\chi^2=4.556$; $p>.050$) alt boyut sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.18.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Doğum Sırası	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Tek Çocuk	32	95.64			
	İlk Çocuk	86	104.70			
	Ortanca Çocuk	23	88.87	3.408	3	.333
	Son Çocuk	66	112.42			
	Toplam	207				
Kaçınma	Tek Çocuk	32	104.22			
	İlk Çocuk	86	106.30			
	Ortanca Çocuk	23	89.07	1.640	3	.650
	Son Çocuk	66	106.10			
	Toplam	207				
Yaklaşma	Tek Çocuk	32	88.48			
	İlk Çocuk	86	101.78			
	Ortanca Çocuk	23	108.24	3.853	3	.278
	Son Çocuk	66	112.93			
	Toplam	207				

Tablo 4.18'de görüldüğü gibi; duygu gereksinimi toplam ($x^2=3.408$; $p>.050$), kaçınma ($x^2=1.640$; $p>.050$) ve yaklaşma ($x^2=3.853$; $p>.050$) alt boyut sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, doğum sırası gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.19.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Anne Eğitim	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Okur-Yazar	7	160.36	9.263	4	.055
	İlkokul	32	87.94			
	Ortaokul	19	108.68			
	Lise	72	108.26			
	Üniversite ve üstü	77	100,41			
	Toplam	207				
Kaçınma	Okur-Yazar	7	137.00	3.477	4	.481
	İlkokul	32	100.19			
	Ortaokul	19	99.53			
	Lise	72	98.49			
	Üniversite ve üstü	77	108.84			
	Toplam	207				
Yaklaşma	Okur-Yazar	7	147.36	13.638	4	.009**
	İlkokul	32	84.31			
	Ortaokul	19	117.61			
	Lise	72	116.36			
	Üniversite ve üstü	77	93,32			
	Toplam	207				

Tablo 4.19 incelendiğinde; duygu gereksinimi toplam ($x^2=9.263$; $p>.050$) ve kaçınma ($x^2=3.477$; $p>.050$) alt boyutu sıralamalar ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, anne eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Ancak yapılan analizlere göre; duygu gereksinimi yaklaşma alt boyutu sıralamalar ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, anne eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=13.638$; $p<.050$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla ikili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Analizlerin sonucunda farklılığın, annesi okur-yazar olan öğrencilerle annesi ilkokul mezunu olan öğrenciler arasında annesi okur-yazar olan öğrenciler lehine ($z=-2.034$; $p<.050$); annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerle annesi ilkokul mezunu olan öğrenciler arasında annesi ortaokul mezunu olan öğrenciler lehine ($z=-2.097$; $p<.050$); annesi lise mezunu olan öğrencilerle annesi ilkokul mezunu olan öğrenciler arasında annesi lise mezunu olan öğrenciler lehine ($z=-2.404$; $p<.050$); olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.20.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Baba Eğitim	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	İlkokul Mezunu	17	122.12			
	Ortaokul Mezunu	26	117.58			
	Lise Mezunu	63	95.59	4.184	3	.242
	Üniversite ve üstü	101	102.70			
	Toplam	207				
Kaçınma	İlkokul Mezunu	17	120.35			
	Ortaokul Mezunu	26	120.25			
	Lise Mezunu	63	91.94	5.748	3	.125
	Üniversite Mezunu	101	104,58			
	Toplam	207				
Yaklaşma	İlkokul Mezunu	17	108.82			
	Ortaokul Mezunu	26	99.58			
	Lise Mezunu	63	108.08	.684	3	.877
	Üniversite Mezunu	101	101.78			
	Toplam	207				

Tablo 4.20 ele alındığında; duygu gereksinimi toplam ($x^2=4.184$; $p>.050$), kaçınma ($x^2=5.748$; $p>.050$) ve yaklaşma ($x^2=0.684$; $p>.050$) alt boyut sıralamalar ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, baba eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.21.

Duygu Gereksinimleri Ölçeği Puanlarının Anne-Baba Beraberlik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Anne-Baba Beraberlik	n	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Beraber	145	104.60			
	Boşanmış	36	108.15			
	Anne/Baba veya her ikisi de hayatta değil	26	94.92	.785	2	.675
	Toplam	207				
	Beraber	145	105.73			
Kaçınma	Boşanmış	36	102.78			
	Anne/Baba veya her ikisi de hayatta değil	26	96.04	.596	2	.742
	Toplam	207				
	Beraber	145	101.18			
	Boşanmış	36	115.94			
Yaklaşma	Anne/Baba veya her ikisi de hayatta değil	26	103.21	1.761	2	.415
	Toplam	207				

Tablo 4.21 ele alındığında; duygu gereksinimi toplam ($x^2=.785$; $p>.050$), kaçınma ($x^2=0.596$; $p>.050$) ve yaklaşma ($x^2=0.415$; $p>.050$) alt boyut sıralamalar ortalamalarının anne-baba beraberlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, anne-baba beraberlik durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ

Bu bölümde; araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara, bu sonuçlara ilişkin tartışmalara ve elde edilen bulgular çerçevesinde getirilen çeşitli önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ

Bu kısımda, araştırmanın amaçlarına göre yapılan uygulamalar sonucunda elde edilen yargılara yer verilmiştir.

5.1.1. Üniversite Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimi (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) ve T.A Ego Durumları arasındaki İlişkilere ve Yordamalara İlişkin Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi *yaklaşma* alt boyut puanı ile TA eleştirel ebeveyn puanı arasında negatif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk alt boyutları arasında ise anlamlı olmayan ilişkiler olduğu belirlenmiştir.
2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi *kaçınma* alt boyut puanı ile TA eleştirel ebeveyn puanı arasında pozitif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında düzeyinde ters yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk alt boyutları arasında ise yine anlamlı olmayan ilişkiler olduğu saptanmıştır.
3. Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve Eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun birlikte duygu gereksinimi *kaçınma* alt boyutunu anlamlı bir düzeyde yordamadığını göstermiştir
4. Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve Eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun birlikte duygu gereksinimi *yaklaşma* alt boyutunu anlamlı bir düzeyde yordadığını göstermiştir. Regresyon denklemine giren

değerler açısından *koruyucu ebeveyn* değerinin yaklaşma alt boyutunu yordadığı görülürken; Yetişkin, Uygulu çocuk, Eleştirel ebeveyn ve Doğal çocuk değerlerinin TA ego durumlarının yaklaşma alt boyutunu yordamada anlamlı olmadığı görülmüştür.

5. Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun birlikte *kaçınma* alt boyutunu anlamlı bir düzeyde yordadığını göstermiştir. Regresyon denklemine giren değerler açısından *koruyucu ebeveyn* değerinin kaçınma alt boyutunu yordadığı görülürken; Yetişkin, Uygulu çocuk, Eleştirel ebeveyn ve Doğal çocuk değerlerinin TA ego durumlarının kaçınma alt boyutunu yordamada anlamlı olmadığı görülmüştür.

5.1.2. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Bağımsız Değişkenlere Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

5.1.2.1. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Cinsiyetlerine Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.1.2.2. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Yaşlarına Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Kaçınma alt boyutu için gözlenen bu farklılaşmanın 16-21 yaş grubu ile 25 ve üzeri yaş grubu arasında, 16-21 yaşında olan müzik bölümü öğrencilerinin lehine gerçekleştiği görülmüştür.

5.1.2.3. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Kardeş Sayılarına Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.1.2.4. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Doğum Sıralarına Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.1.2.5. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Anne Eğitim Durumlarına Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Annesi ilk okul mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran (okur yazar, orta okul ve lise mezunu) daha az duyguya yaklaşma gösterdikleri tespit edilmiştir.

5.1.2.6. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Baba Eğitim Durumlarına Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.1.2.7. Müzik Bölümü Öğrencilerinin, Duygu Gereksinimlerinin (Toplam ve Tüm Alt Boyutlar) Anne-Baba Beraberlik Durumu Göre Değişip Değişmediğine Dair Sonuçlar.

1. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark; anne-baba beraberlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
2. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *yaklaşma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark; anne-baba beraberlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
3. Müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri ölçeği *kaçınma* alt boyut puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark; anne-baba beraberlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.2. TARTIŞMA

Araştırma bulgularında ilk olarak çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin duygu gereksinimi ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Buna göre, en küçük ve büyük değerler bağlamında bakıldığında, müzik bölümü öğrencilerinin hem toplam duygu gereksinimlerinin hem de duygulara yaklaşma alt boyut puanlarının da ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin duygulardan kaçınma puanları ise ortalamanın altında olarak elde edilmiştir. Müzik alanı duyguların yoğun olarak hissedildiği ve kullanıldığı bir alan olması nedeniyle bu bulguların beklendiği bulgular olduğu düşünülmektedir.

Yapılan analizler, müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA eleştirel ebeveyn puanı arasında negatif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA Yetişkin, Uygulu çocuk ve Doğal çocuk alt boyutları arasında ise anlamlı olmayan ilişkiler olduğu görülmüştür. Diğer yandan, öğrencilerin duygu gereksinimi kaçınma alt boyut puanı ile TA Eleştirel ebeveyn puanı arasında pozitif yönde anlamlı; TA koruyucu ebeveyn puanı arasında ise ters yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Duygu gereksinimi yaklaşma alt boyut puanı ile TA yetişkin, uygulu çocuk ve doğal çocuk

alt boyutları arasında ise yine anlamlı olmayan ilişkiler olduğu saptanmıştır. Regresyon analizinden elde edilen bulgular Koruyucu ebeveyn, Yetişkin, Uygulu çocuk, Doğal çocuk ve Eleştirel ebeveyn değerlerinin pozitif kombinasyonunun toplam duygu gereksinimini anlamlı bir düzeyde yordamadığını ancak bu kombinasyonun yaklaşma ve kaçınma alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Regresyon denkleminde giren değerler açısından *koruyucu ebeveyn* değerinin hem yaklaşma alt boyutunu hem de kaçınma alt boyutunu yordamada en güçlü ego durumu olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular literatürün hem duygu gereksinimi hem de TA ego durumları ile oldukça tutarlı gözükmektedir. Duygu gereksiniminin yaklaşma alt boyutu, içinde duygu olan etkinliklerin içinde yer almaya yönelik bireyin istekliliğini ifade ederken kaçınma alt boyutu ise; içinde duygular barındıran koşul ve durumlardan uzak kalma istediğini ortaya koyar (Maio ve Esses 2001, s.85).

Diğer yandan, Eleştirel Ebeveyn toplumun kurallarını ve değerleri korumaya, bunlara aykırı davranışları eleştirmeye dönüktür. Eleştirel Ebeveyn yalnızca başkalarını eleştirmez, aynı zamanda kendini de eleştirir. Kurallar ve normlar o kadar önemlidir ki bir bakıma duygular her zaman ikinci plandadır (Akkoyun, 1995, s.7).

Daha farklı bir dinamiği olan Koruyucu Ebeveyn ego durumu ise, diğer insanlara karşı koruyucu, besleyici, şefkatli, merhametli, anlayışlı, yardım verici ve sevecen davranmaktadır. Bunun yanı sıra; bu ego durumu bir kimsenin kendisine veya başkalarına özen ve sempatisi şeklinde belirginleşmektedir ve tüm dinamiklerinde duygular göze çarpmaktadır (Arı, 1989, s.44).

Tüm bu literatür bilgisi ışığında, TA Eleştirel ebeveyn ego durumu ile duygu gereksinimi kaçınma alt boyutu arasındaki pozitif, yaklaşma alt boyutu ile negatif ilişkiler; TA Koruyucu ebeveyn ego durumu ile duygu gereksinimi yaklaşma alt boyutu arasındaki pozitif, kaçınma alt boyutu ile negatif ilişkiler anlam kazanmaktadır. Eleştirel ebeveyn duygulara yer vermeden sürekli yargılar, koruyucu ebeveyn ego durumu ise sürekli içinde duygu olan dinamikler sergiler.

Elde edilen bulgulara göre, duygu gereksinimleri ölçeği toplam puanların ve hem yaklaşma alt boyutunun hem de kaçınma alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Başka bir ifade ile, müzik bölümü

öğrencilerinin duygu gereksinimleri cinsiyetlerine göre değişmemektedir. Aslında toplumda kadın ve erkeğe atfedilmiş özellikler, cinsiyet rolleri bağlamında erkeklerin duygulardan kaçınma, kadınların ise duygulara yaklaşma özelliklerinin daha yüksek olması beklenir. Ama sonuçta her iki cinsiyet de insandır ve insana has özellikler taşımaktadırlar. Cinsiyetler birbirine elbise gibidirler. Toplumda elbiseye göre şekillenen birtakım beklentiler, tutumlar, davranışlar olsa de nihayetinde insan cinsiyetine göre değil, kişiliğine göre duygu gereksinimi yaşamaktadır.

Kring ve Gordon (1998)'a göre de, erkekler duygusal yaşantılardan kaçınma davranışı gösterirken, kadınlar duygular durumlara daha fazla yaklaşıma isteklidir. Toplumun erkekten beklediği cinsiyet rolleri arasında katı olma, duygusal olmama, net olma, iradeli olma gibi özellikler bulunurken, kadından beklenen roller duygusal olma, yardımsever ve empatik olma, anlayışlı olma gibi yapılarla şekillenmektedir (Kring ve Gordon , 1998, s.688).

Baysal ve Buluş (2001) PDR bölümü öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarda kızların duygu gereksinimlerini erkek öğrencilerinkinden daha yüksek bulmuşlardır. Bu araştırmada öğrencilerin duygu gereksiniminin cinsiyetlerine göre farklılaşmamasının nedeni, çalışılan grubun yapısı ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Şöyle ki, bu araştırmanın çalışma grubu müzikle ilgili bölümlerde eğitim gören öğrencilerdir. Müzik içinde duyguları sonuna kadar barındıran bir alandır ve ister erkek olsun ister kadın müzikle iç içe olan her bireyin duygu gereksiniminin en üst düzeyde olması beklenir. Hal böyle olunca cinsiyetin müzik eğitimi alan öğrencilerde değişmemesi beklendik bir bulgu olarak yorumlanabilmektedir.

Katılımcıların duygu gereksinimlerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları yaş gruplarının aritmetik ortalamalarının toplam duygu gereksinimi ve yaklaşma alt boyutlarının yaşlarına göre değişmediğini ancak duygu gereksinimi kaçınma alt boyutunun öğrencilerin yaşlarına göre değiştiğini göstermiştir. Kaçınma alt boyutu için gözlenen bu farklılaşmanın 16-21 yaş grubu ile 25 ve üzeri yaş grubu arasında olduğu, 16-21 yaşında olan müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimi kaçınma özelliğini 25 yaş ve üstü olan öğrencilerden daha fazla taşıdıkları görülmüştür. Görüldüğü üzere

daha küçük yaşta olan öğrenciler duygu gereksinimi kaçınma yaşantısını daha fazla yaşamaktadır. Bu bulgunun elde edilmesinde, öğrencilerin gelişim özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir. 16-21 yaş arası bir yandan kişilik önceliklerini belirleme gibi ergenliğin bazı özelliklerinin yaşandığı, diğer yandan eğitim alma ve bir işe hazırlanma gibi yaşamın sorumluluklarını alınmaya başlandığı kısacası karmaşık duyguların barındığı bir dönemdir. Bu yüzden duygu gerektiren aktivitelerden kaçınmaları anlamlı görülebilir. Ancak; 25 yaş ve sonrası bireyler artık hem kişilik önceliklerini çoğunlukla şekillendirmiş hem de yaşama dair sorumluluk adımlarını atmışlardır. Bu bağlamda, 25 yaş ve üstü bireylerin duygulardan kaçmak yerine duygu barındıran aktivitelerde bulunmaya daha yatkın olmaları beklendi bir durum olarak düşünülebilir.

Çalışma grubunu oluşturan katılımcıların duygu gereksinimleri ölçeğine ait puan ortalamasının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler, toplam duygu gereksinimi, yaklaşma ve kaçınma alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini göstermiştir. Diğer bir değişle, öğrencilerin kaç kardeşe sahip olduklarına göre duygu gereksinimleri değişmemektedir. Benzer bir bulgu olarak değerlendirilebilecek bir diğer sonuç; araştırma kapsamındaki öğrencilerin duygu gereksinimleri ölçeğine ait puan ortalamasının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler, hem toplam duygu gereksinimlerinin hem de kaçınma ve yaklaşma alt boyutlarının doğum sıralarına göre anlamlı bir değişim göstermediğini göstermiştir. Yani, müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri kardeş sayıları gibi kaçınıcı sırada dünyaya geldiklerine göre de değişmemektedir.

Psikoloji dünyasının öncü kuramcılarında Adler'e göre doğum sırası kişiliği etkiler. Ona göre, ilk çocuk yetişkinlikte güç yönelimli ve liderliğe yatkın iken, ortanca çocuk, yetişkinlikte arada kalmış olmanın getirdiği asi ve saldırgan eğilimler gösterebilir ve son çocuk ise; ailenin sürekli şımartmasına maruz kalabileceğinden en sorunlu çocuk olamaya adaydır (Geçtan, 2003, s.98).

Ancak bu çalışmada ne kardeş sayısı ne de doğum sırasına göre duygu gereksiniminde anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Bu bulguda da yine araştırma

dahilindeki öğrencilerin duygu yüklü olan müzik eğitimi almalarının, ailevi özellikleri ile değil de aldıkları eğitimle bu yönlerinin şekillendiği düşünülmektedir. Paralel bir sonuç olarak, Dil ve Aykanat (2013)'ın hemşirelik bölümü öğrencileri ile yaptıkları araştırmada da öğrencilerin duygu gereksinimlerinin evde bulunan çocuk sayısına göre değişmediği görülmüştür. Sonuçta her insanın doğuştan gelen baskın ego durumu bulunmaktadır. Kişilik, bu baskın ego durumu üzerine kişinin yaşadığı olaylar ve büyüdüğü ortam çerçevesinde şekil kazanmaktadır. Baskın ego durumu kardeş sırasından etkilenmemektedir çünkü doğuştan kişiye özel gelen bir durumdur (Dil ve Aykanat, 2013, s.127).

Yapılan analizler, çalışma grubunu oluşturan katılımcıların duygu gereksinimi toplam ve kaçınma alt boyut ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ancak yaklaşma alt boyutu için anlamlı derecede farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Yaklaşma alt boyutu için gözlenen bu farklılaşmanın tesadüfi bir farklılık olduğu, duygu gereksinimi yaklaşma puan ortalamasının en yüksek annesi okur-yazar olmayanlarda, en düşük ise annesi ilköğretim mezunu olanlarda olduğu görülmüştür. Ebeveynin eğitim durumu bağlamında ortaya incelenen bir diğer değişkene göre; çalışma grubunu oluşturan katılımcıların duygu gereksinimleri ölçeğine ait puan ortalamasının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler, toplam duygu gereksinimi ve yaklaşma alt boyut puanlarının baba eğitim duruma göre anlamlı bir değişim göstermediğini, diğer yandan kaçınma alt boyutunun baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde değiştiğini göstermiştir. Kaçınma alt boyutu için gözlenen bu farklılaşmanın tesadüfi bir farklılık olduğunu göstermiştir. Duygu gereksinimi kaçınma puan ortalamasının en yüksek; babası yine okur-yazar olmayanlarda, en düşük ise; babası ortaokul mezunu olanlarda olduğu görülmüştür. Hem anne hem baba eğitim durumunun öğrencilerin duygu gereksinimlerini değiştirdiği görülen eğitim durumu kategorileri aslında tesadüfi farklar ortaya koymuştur. Yani anne-babanın eğitim durumu müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimlerinde çok etkili bir faktör değildir. Anne-babanın eğitim özellikleri yadsınamayacak bir özellik olmakla beraber, aslında içinde yaşadığımız dönemde bireylerin özelliklerini şekillendiren birçok faktör bulunmaktadır. Dolayısıyla; anne-babanın eğitim özellikleri tek başına değil, çocuk

yetiştirme tutumları, çocuklarını maruz bıraktıkları uyarıcıların türü vb. birçok başka değişkenler de işin için içine girdiğinde anlam kazanabilecektir.

Yine, Dil ve Aykanat (2013) da benzer bir sonuç olarak anne-babanın eğitim durumunun üniversite hemşirelik bölümü öğrencilerinde anlamlı bir oluşturmadığını ortaya koymaktadır. Metin'in benzer bir çalışma yürüttüğü çalışmasında da üniversite öğrencilerinin duygu gereksinimleri ne annenin ne de babanın bireysel özelliklerine göre değişim göstermemektedir (Metin, 2015, s.45).

Son olarak, anne-baba beraberlik durumu değişkeni için yapılan analizler, çalışma grubunu oluşturan katılımcıların toplam duygu gereksinimlerinin de yaklaşma ve kaçınma alt boyut puanlarının da anlamlı düzeyde değişmediğini göstermiştir. Daha farklı bir söylemle, müzik bölümü öğrencilerinin duygu gereksinimleri anne-babalarının beraber olup olmamasına göre değişmemektedir. Anne babanın birlikteliği veya ayrı/vefat etmiş olması elbette bireyi etkileyen bir durumdur. Ancak bu etki, anne babanın birey kaç yaşındayken boşandığı/yaşamını yitirdiği, çocukla anne babanın boşanma sonra kurduğu iletişimin sağlıklı olup olmadığı, vefat durumu söz konusu ise çocuk/bireyin bu süreçlerde ne kadar sosyal desteğe sahip olduğu gibi birçok değişken ele alındığında anlam kazanacaktır. Kaldı ki; bu araştırmadaki bireyler genç yetişkinlik diye adlandırılan dönemdedirler ve ailenin özelliklerinin yanında artık kendilerine özgü yaşantılar da deneyimlemekte, duygular yaşamaktadırlar. Bu çerçevede, anne-babanın beraberlik durumlarının öğrencilerin duygu gereksinimlerinde etkili bir değişken olmaması beklendik bir bulgu olarak yorumlanabilir.

5.3. ÖNERİLER

1. Araştırmanın bulguları, katılımcıların özellikle TA Koruyucu ebeveyn ego durumu ve Eleştirel ebeveyn ego durumlarının duygu gereksinimleri ile ilgili davranışlarında etkili olduğunu göstermiştir. Diğer birçok kuramda da olduğu gibi, Transaksyonel Analiz Kuramı'na göre de kişilik yapılanmaları erken çocukluk döneminde ve daha çok ailelerin çocuklarına yaklaşım biçimleriyle şekillenmektedir. Bu çerçevede, toplumda anne-babalara yönelik çocuk yetiştirmede sağlıklı tutumlar konusunda kapsamlı eğitim programlarının planlanması ve düzenlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

2. Yaşamın her alanında ve her aktivitesinde az veya çok, olumlu ya da olumsuz mutlaka duygu vardır ve insan olmanın gereği bu duyguları yaşamaya yönelik açık olmak kaçınmaktan daha sağlıklı bir durumdur. Bu bağlamda; cinsiyet farkı gözetilmeksizin küçük yaşlardan itibaren bireylerin her türlü duyguyu yaşamasının normal olduğu ailelerce çocuklara aşılmalı, olumlu da olsa olumsuz da olsa duygu yaşamaktan ve bunu ifade etmekten kaçınmamaları öğretilmelidir.

3. İçinde birçok duyguyu barındıran eğitim süreçleri için de okul ve öğretmenlere bazı görevler düşmektedir. Bu görüşten hareketle, öğretmenler de öğrencilerin herhangi bir aktivite karşısında, bu aktivitelerin ortaya çıkaracağı duygulara yaklaşımlarını desteklemeli, bunun insana dair olduğunu model olarak bizzat çocuklara deneyimletmelidirler.

4. Okul rehberlik servislerinin öğrencilerin duygularını yaşamaları, fark etmeleri, ayırt etmeleri, ifade edebilmeleri gibi konularda bireysel ve daha çok grupla psikolojik danışma programları hazırlamalarının ve uygulamalarının gerekli olduğu düşünülmektedir.

5. Bu çalışmanın katılımcılarını zaten duyguların ön planda olduğu müzik eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Diğer alanlardaki öğrencilerin duygu gereksinimlerinin ne düzeyde olduğu ve bu gereksinimlerinin başka hangi dinamiklerle etkileşim içinde olduğunu ortaya koyacak başka çalışmaların, farklı çalışma grubu yapıları ile yapılmasının alana katkı sağlayacağı beklenmektedir.

6. Elde edilen bulguların tartışılması aşamasında özellikle ülkemizde ve dünyada da bu konuyla ilgili yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Duygular insanın en temel yönlerinden biridir ve alanın bu konuya daha çok eğilmesi gerekir. Bu bağlamda, duygu gereksinimini başka değişkenlerle ele alacak nitel ve nicel farklı araştırmalar yapılmasının önemli olduğu ileri sürülebilir.

7. Araştırmadan elde edilen bulgular müzik bölümü öğrencilerinin duygulara yaklaşma özelliklerinin yüksek, duygulardan kaçınma özelliklerinin ise düşük olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda müzik eğitimi alan kişilerin duygularını yaşamaya yönelik eğilimlerinin onların bu eğitimleri verirken öğrencilere de yansıtacağı düşünülmektedir. Bu nedenle okul öncesinden başlayarak her eğitim kademesinde müzik eğitimlerinin ihmal edilmemesi, daha ötesi her yaştan bireylerin

ister aktif ister pasif bir şekilde sanatla iç içe olmasının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Akbağ, M. (2000). *Stresle başa çıkma tarzlarının üniversite öğrencilerinde olumsuz otomatik düşünceler, transaksiyonel ego durumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. s.37.

Akbağ, M., Deniz, L. (2003). Öğretim elemanı ve öğretmen adaylarının birbirlerine yönelik algıları: Transaksiyonel analiz açısından bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 263-293.

Akkoyun, F. (2001). *Transaksiyonel Analiz*. Ankara: Nobel yayım dağıtım. s.5-6, 38 – 43, 14-16.

Akkoyun, F. (1995). Transaksiyonel aanaliz ve yetişkin olmak. *Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi dergisi*, 28 (1), 1-11.

Alisinanoğlu, F. (1995). *Üniversite öğrencilerinin ben (ego) durumları ile ana-baba tutumlarını algılamalarını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. s. 24.

Alisinanoğlu, F. (2000). Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerilerinin incelenmesi. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 18, 11-16.

All Science Fair Projects, Transactional Analysis.

<http://www.all-science-fairprojects.com/sciencefairprojectsencyclopedia/transactionalanalysis>

adresinden 11.08.2014 tarihinde erişilmiştir.

Altıntaş, E., Gültekin, M. (2003). *Psikolojik danışma kuramları*. İstanbul: Alfa basım yaym. s.30.

Anohin, P.K. (1996). *Emoçii i emoçianalniye rasstroystva*. Moskova: s.420.

Arı, R. (1989). *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özlük niteliklerinin ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. s. 44-50, 77-85.

Arkonaç, S. (2001). *Sosyal psikoloji*. (2. Baskı). İstanbul: Alfa yayınevi. s.36.

Aşılı, G. (2001). *Üniversiteli öğrencilerin cinsiyet rolleri ve ego (ben) durumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 35.

Aydın, B. (1991). Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Açısından Atılganlık Seviyesinin İncelenmesi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, s. 25–36.

Axis 2000. (1999). *Büyük ansiklopedi* (cilt 2). Doğan kitapçılık. s.265

Bartsch, A., Vorderer, P., Mangold, R., & Viehoff, R. (2008). Appraisal of emotions in media use: Toward a process model of meta-emotion and emotion regulation. *Media Psychology*, 11, 7-8.

Bartsch, A., Appel, M. & Storch, D. (2010). Predicting emotions and meta-emotions at the movies. The role of the need for affect in audiences' experience of horror and drama. *Communication Research*, 37, 167.

Başaran, E. İ. (2000). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Feryal matbaası. s. 97 – 98.

Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. (13. Baskı). İstanbul: İnkılap kitapevi. s.77.

Baysal, A., Buluş, B. (2001). PDR Öğrencilerinin psikolojik gereksinim düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 19-27.

Bekir, O. (1993). *Çocuk ve ergen gelişim*. (4. Baskı). Ankara: İmge kitap evi. s.47.

Berne, E. (2001). *Hayat denen oyun*. (1. Baskı). İstanbul: Kariyer yayıncılık. s.23.

Berne, E. (1964). *Games people play. The psychology of human relationships*. New York: Grove Press Inc. p.88.

Boholst, F.A. (2002). *Cutting the gordian knot: Transactional analysis and social transformation, A paper read during the psychological association of the philippines 11th regional convention*, Cebu city, Holiday plaza hotel. p.10-11.

Brockert, S., Braun G. (2000). *Duygusal zeka testleri*. İstanbul: MNS yayıncılık. s.21.

Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve sanat yayınları. s.231.

Cacioppo, J. T., Petty, R. E. (1982). The need for cognition. *Journal of personality and social psychology*, 42, 116.

Ceyhan, A. A. (2000). Üniversite öğrencilerinin duygu ifade eden sözcük ve deneyimlere yükledikleri duygu yoğunluklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk psikoloji danışma ve rehberlik dergisi*, 13, 21.

Ceylan, T. (1999). Duygusal zeka. *Klinik psikiyatri*. 1, 12-20.

Conttingham, J. (1996). *Descartes sözlüğü*. (çev.: B. Gözkân, N. Ilıcioğlu, A. Çitil ve A. Kovanlıkaya). İstanbul: Sarmal yayınevi. s. 52.

Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma. Psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (Çev.: T. Ergene). Ankara: Mentis yayıncılık. s.77.

Darvin, Ç. P. (2001). *O virajenie emoçii u çeloveka i jivotnih*. Sankt peterzburg: s. 112.

Delgado, N. (1971). *Mazgi i soznanie*. Moskova: s. 67.

Demir, Ö., Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*. (3. Baskı). Ankara: Vadi yayınları. s.35.

Descartes, R. (1989). *The passions of the soul*. Indianapolis: Hackett publishing company. p. 2324.

Dil, S., Aykanat, B. (2013). Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin hemşirelik öğrencilerinin duygusal durumlara yaklaşma ve kaçınma motivasyon düzeylerine etkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 4(3), 125-130.

Dictionnaire Larousse. (1993). *Ansiklopedik sözlük*. (cilt 3). Milliyet gazetecilik AŞ, s. 1155.

Dökmen, Ü. (2001). *Sosyometri ve psikodrama*. (3. Baskı). İstanbul: Sistem yayıncılık, s. 6-7.

Dökmen, Ü. (1996). *İletişim çatışmaları ve empati*. (4. Basım). İstanbul: Sistem yayıncılık, s.60.

Dökmen, Ü. (1997). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem yayıncılık. s. 69.

Dökmen, Ü. (2001). *Evrenle uyumlaşma sürecinde varolmak gelişmek uzlaşmak*. (4. Basım). İstanbul: Sistem yayıncılık, s. 107.

Dövcü, T. (2015). *Optimum denge modeli*. (2. Basım). İstanbul: Altın kitaplar yayın evi, s. 396 – 399.

Duyan V., Uçar M.E., ve Kalafat T. (2011). Duygu gereksinimi ölçeği'nin türk kültürüne uyarlanması ve psikometrik niteliklerinin belirlenmesi. *Ankara üniversitesi eğitim ve bilim dergisi*, 36(161), 119.

Ellis, A. (2006). Expanding the ABC ret. *Journal of rational emotive cognitive bahavior therapy*, 2, 20.

Ellis, A. (2004). Why rational emotive behavior therapy is the most comprehensive and effective form of behavior therapy. *Journal of Rational-Emotive & CognitiveBehavior Therapy*, 22 (2), 86-87.

ECO-European Career Orientation, Intercultural Communication, II. Personel Development Based On Transactional Anaysis. <http://eco.ittralee.ie> adresinden 10.08.2014 tarihinde erşilmiştir.

Edwards, C. H. (2004). *Classroom discipline and managment*. New York: John wiley & sons, inc. p. 110.

Erinç, S. M. (1998). *Sanat psikolojisine giriş*. Ankara: Ayraç yayınevi. s. 3, 69.

Feldman, L. A. (1995). Variations in the circumplex structure of mood. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 806-817.

Fersahoğlu, Y. (1998). *Duygu eğitimi*. İstanbul: Marifet yayınları, s. 13-14.

Floyd, E. B., Lazerson, A. & Hofstadler, L. (1984). *Brain, mind and behavior*. New York: p. 125-127, 132-13

Forgas, J. P. (1995). Mood and judgment: The affect in fusion model (AIM). *Psychological Bulletin*, 117, 39.

Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*, İstanbul: Remzi kitapevi. s. 72-73, 171-172.

Geçtan, E. (2003). *Çağdaş insanda normal dışı davranışlar*. İstanbul: Metis yayınları. s. 98.

Goleman, D. (2005). *Duygusal zeka*. (29. Basım). İstanbul: Varlık yayınları. s. 359.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 272.

İlin, E. P. (2001). *Emoçii i Çuvstvo*. Piter: s. 66 - 67.

Izard, C. E. (2007). Basic emotions, natural kinds, emotion schemas, and a new paradigm. *Perspectives on Psychological Science*, 2, 260.

James, W. (1912). *Psychology: The briefer course*. Dover publications. p. 308.

Jones, R. N. (1982). *Danışma psikolojisi kuramlar*. (çev.: F. Akkoyun, V. Duyan). Cassell educational limited. s. 62.

Jongeward, D., James, M. (1993). *Kazanmak için doğarız*. (Çev.: T. Şenruh). (2. Basım). İstanbul: İnkilap kitapevi, s. 33-38.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel yayınları. s. 44.

Karagözoğlu, C. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik kuramları*. İstanbul: Birsen yayınevi. s. 17.

Keçeci, A. (2007). Hemşirelik eğitiminde iletişime yeni bir yaklaşım: Transaksiyonel analiz, *İnsanbilimleri dergisi*, 4(2), 2.

Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Uluslararası insan bilimleri dergisi*, 34, 7-8.

Kring, A. M., Gordon, A. H. (1998). Sex differences in emotion: Expression, experience and physiology. *Journal of personality and social psychology*, 74(3), 686-703.

Kuzgun, Y. (1997). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. (7. Basım). Ankara: ÖSYM Yayınları. s.122.

Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. (6. Basım). Ankara: ÖSYM Yayınları. s.78-80.

Lang, G. E. (1896). *Duşevniye dvijeniye*. Moskova: İzdatelstvo feniks. s. 73.

Maio, G. R., Esses, V. M. (2001). The need for affect: Individual differences in the motivation to approach or avoid emotions. *Journal of personality*, 69(4), 583-615.

Mayer, J. D., & Gaschke, Y. N. (1988). The experience and meta-experience of mood. *Journal of personality and social psychology*, 55, 105.

Metin, Ö. (2015). *Hemşirelik bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile duygusal durumlara yaklaşma ve kaçınma motivasyonları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. s.45

Meyer, G. J., Shack, J. R. (1989). Structural convergence of mood and personality: evidence of old and new directions. *Journal of personality and social psychology*, 57, 691-706.

Mclaren, K. (2011). *Duyguların dili*. İstanbul: Butik Yayıncılık. s. 48.

Ouspensky, P. D. (1995). *İnsanın bilinmeyen psikolojisi*. (çev.: C. Kurdoğlu). İstanbul: ruh ve madde yayımları. s. 11-12.

Passons, W. A. (1975). *Gestalt approaches in counseling*. New York: Holt Rinehart & Winston, p.183-185.

Pavlov, İ. P. (1973). *Polnoye sobraniye soçinenii*, Moskova: İzdatelstvo AST, s. 243, 450

Peker, H. (2000). *Din psikolojisi*. (2. Baskı). Samsun: Aksiseda matbaası, s.96 - 97.

Pittman, E. (1982). Transactional analysis: An introduction to its theory and practice. *British journal of social work*, 12(1), 47-63.

Plutchik, R. (1980). Duygu çemberi.

<http://duygubuga.blogspot.com.tr/2012/05/plutchikin-duygu-cemberi.html> adreinden 26.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

Robert, K. C., Ayman, S. (1997). *Liderlikte duygusal zeka*. İstanbul: Sistem yayıncılık. s. 12.

Roberts, D. L. (1975). Treatment of cultural scripts. *Volume of selected articles from the transactional analysis journal*. San Francisco: The international transactional analysis association inc. p. 183-189.

Russell, J. A. (1980). A circumplex model of affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 1161-1178.

Russell, J. A. (1983). Pancultural aspects of the human conceptual organization of emotions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 1281.

Freud, S. (1989). *New introductory lectures on psycho-analysis*. New York: WW. Norton. s.168

Sharf, R. S. (2008). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases*. USA: Brooks/cole. p.56

Şeynov, V. P. (2002). *Skritoye upravleniye çelovekom*. Moskova: İzdatelstvo AST. s. 399-400.

Türk Dil Kurumu. (2002). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk dil kurumu yayınları.

Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Feryal matbaa. s. 13.

Tomor, A. (2011). *Melek ve insan*. Adapazarı: Erkam yayıncılık. s. 83.

Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: Transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme*.

Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. s. 39-40.

Vygotskiy, L. S. (2000). *Psihologiya*. İzdatelstvo EKSMO. s. 156.

Yaşarsoy, E. (2006). *Duygusal zeka gelişim programının eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin davranış problemleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 6.

Yenikiyev, M. İ. (2000). *Klassı dlya universiteta*. İzdatelstvo Prior. s. 176.

Yılmaz, M. (2002). *Duygusal zeka düşünme becerileri eğitiminin annelerin duygusal zeka düzeyine etkisi*. Doktora tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 22.

Yurt, E. (2006). *Şizofreni hastalarında aleksetimi; Negatif belirtiler, ilaç yan etkileri, depresyon ve içgörü ile ilişkisi*. Uzmanlık Tezi. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ord. Prof. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi 6. Psikiyatri Birimi. s. 15 – 16.

Watson, D., Clark, L. A. (1997). Measurement and mismeasurement of mood: Recurrent and emergent issues. *Journal of Personality Assessment*, 68, 267-296.

Wundt, W. (1880). *Osnovi fiziologičeskoj psixologiyi. Çuvstvo i effekti*. Sankt peterzburg: s.216.

EKLER

Ek 1- Kişisel Bilgi Formu

Ek 2- Duygu Gereksinimi Ölçeği

Ek 3- Ego Durumları Ölçeği

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli öğrenciler; bu araştırma üniversitede müzik eğitimi alan öğrencilerinin bazı özelliklerini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Anket ve ölçeklere vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Bireysel değerlendirme yapılmayacak, verdiğiniz bilgiler ve cevaplar gizli tutulacaktır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sorunun cevabı size göre ne ise seçeneklerden birinin yanındaki () içine X işareti koyunuz. Vereceğiniz samimi ve içten cevaplarla bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunacaksınız. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Danışman: Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN
GULİYEV

Araştırmacı: Elgün

1) Üniversiteniz:

2) Fakülteniz:.....

3) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

4) Yaşınız:.....

5) Kardeş Sayısı: () Kardeşim Yok () 1 kardeşim var () 2 kardeşim var
() 3ve üzerinde kardeşim var

6) Ailenizin Kaçınıcı Çocuğusunuz?

7) Annenizin eğitim durumu:	8) Babanızın eğitim durumu:
() Okur-Yazar değil	() Okur-Yazar değil
() Okur-Yazar	() Okur-Yazar
() İlkokul	() İlkokul
() Ortaokul	() Ortaokul
() Lise	() Lise
() Üniversite ve üstü	() Üniversite ve üstü

9- Ailenizin çocuk yetiştirme tutumunu nasıl algılıyorsunuz?

() Demokratik

() Baskıcı

() Koruyucu

() Aşırı hoşgörülü

() İlgisiz

() Diğer (Belirtiniz).....

10- Anne babanın beraberlik durumu:

() Beraber

() Boşanmış

() Anne vefat

() Baba vefat

Ek-2: Duygu Gereksinimi Ölçeği

Aşağıda belirtilen ifadelerin yanında yer alan sütuna, belirtilen ifadelerin size uyma derecesini işaretleyiniz. Teşekkürler...

Maddeler	Bana tamamen uyuyor	Bana çoğunlukla uyuyor	Bana biraz uyuyor	Bana biraz uymuyor	Bana çoğunlukla uymuyor	Bana hiç uymuyor
1. Geçmişime baktığımda duygularımı hissetmekten korkma eğiliminde olduğumu görürüm.						
2. Bana yakın olan insanlara, onları sevdiğimi söylemekte sıkıntı çekerim.						
3. Düzenli olarak güçlü duygular yaşamaya ihtiyacımın olduğunu hissederim.						
4. Duygular, insanların hayata ayak uydurmasına yardım eder.						
5. Çok duygusal bir insanım.						
6. Duygularımı keşfetmenin önemli olduğunu düşünürüm.						
7. Güçlü duygular yaşamayı umduğum durumlara yakın dururum.						
8. Güçlü duyguları üstesinden gelmez bulurum, bu nedenle de onlardan kaçınmaya çalışırım.						
9. Duyguların inişlerini de çıkışlarını da yaşamayı tercih etmem.						
10. Duygularımla nasıl başa çıkacağımı bilmiyorum, bu nedenle de duygularımdan kaçarım.						
11. Duygular tehlikelidir – beni uzak durmak isteyeceğim durumlara sokma eğilimindedirler.						
12. Kişinin duygularına göre hareket etmesi her zaman bir hatadır.						
13. Duygularımıza hoşgörü göstermeliyiz.						
14. Kişinin duygularını belli etmesi utanç vericidir.						
15. Güçlü duygular genellikle yararlıdır.						
16. İnsanlar güçlü duygular yaşamadıkları zaman daha etkili işlev görürler.						
17. Duyguların yaşanması, insanların yaşamına katkıda bulunur.						
18. Duygularımın farkında olmak benim için önemlidir.						
19. Diğerlerinin ne hissettiğini bilmek benim için önemlidir						
20. Duygularımı kurcalamaktan hoşlanırım.						
21. Keşke duyguları daha az hissedebilsem.						
22. Duygusal olaylardan uzak durmak geceleri daha rahat uyumama yardımcı olur.						
23. Güçlü duygular yaşadığımda, yapabileceklerimden bazen korkarım.						
24. Zaman zaman doyasıya ağlamaya ihtiyacımın olduğunu hissederim.						
25. Tamamen mantığıyla hareket eden ve çok az duygu hisseden bir kişi olmayı isterdim.						
26. Yatak odamı benim için duygusal önemi olan resim ve posterlerle donatmayı severim.						

Ek-3: TA Ego Durumları Ölçeği

E. D. Ö.

Aşağıda insanı niteleyen 95 sıfat verilmiştir. Sizden istenen “sizi nitelediğini düşündüğünüz, sizin bir özelliğiniz olarak düşündüğünüz” sıfatları işaretlemenizdir. Lütfen size uygun gelen sıfatın yanındaki parantezin içine X işareti koyunuz. İşaretleme işlemi yaparken sıfatlar üzerinde çok fazla düşünmeyiniz. İşaretleyeceğiniz sıfat sayısına ilişkin olarak herhangi bir kısıtlama yoktur. Lütfen işaretlemeyi yaparken olmak istediklerinizi değil, sizde var olan özelliklerinizi dikkate alınız.

39 () Açık düşünceli	11 () Ön yargılı	75 () Girişken
3 () Asık suratlı	82 () Sempatik	70 () Olgun
41 () Dikkatli	83 () Sevimli	69 () Kötümser
40 () Akıllı	63 () Terbiyeli	10 () Kuralcı
64 () Tutuk	9 () Kibirli	4 () Ciddi
65 () Yumuşak başlı	84 () Sıcakkanlı	62 () Sessiz
66 () Uyumlu	33 () Yufka yürekli	32 () Yardımsever
72 () Atılgan	89 () Cesur	42 () Dürüst
73 () Duygusal	29 () Sabırlı	71 () Telaşlı
74 () Gamsız	86 () Yaratıcı	85 () Şakacı
76 () Hayalci	87 () Doğal	35 () Sevecen
1 () Aksi	88 () Seksi	56 () Uslu
2 () Alaycı	12 () Resmi	68 () Mızımız
31 () Vefakar	18 () Sinirli	43 () Düşünceli davranan
30 () Sırdaş	13 () Titiz	90 () Kararsız
22 () Cömert	77 () Heyecanlı	91 () Korkak
26 () İçten	78 () Maceracı	92 () Nüktedan (şakacı)
44 () Dakik	79 () Meraklı	93 () Asi
45 () Gerçekçi	57 () Ağırbaşlı	94 () Rahat
46 () Mantıklı	58 () Bağımlı	95 () Soğukkanlı
47 () Temkinli	59 () Çekingen	19 () Tedbirli
51 () Adil	49 () Tutarlı	17 () Öfkeli
52 () Bağımsız	50 () Açık sözlü	16 () Kararlı
53 () Zeki	14 () Otoriter	38 () Samimi
54 () İradeli	20 () Anlayışlı	34 () Başkalarını düşünen
55 () Düzenli	80 () Neşeli	37 () Kibar
5 () Eleştirici	81 () Sabırsız	24 () Güvenilir
6 () Gurulu	21 () Cana yakın	25 () Hoşgörülü
23 () Geçimli	15 () Sabit fikirli	36 () Hoşsohbet
27 () İlgili	60 () Nazik	48 () Sorumluluk alabilen
28 () Merhametli	61 () Saygılı	7 () İdealist
67 () Tedirgin	8 () Katı	